

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
VI Міжнародної науково-практичної конференції
«ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
НОВОЇ ЕКОНОМІКИ ХХІ СТОЛІТТЯ»

Рівне · 19–20 грудня 2013 року

У двох томах

Том 2. Перспективи наукових досліджень
у формуванні нової економіки

Дніпропетровськ
Видавець Біла К. О.
2013

УДК 336
ББК 65.01
П 78

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ ХХІ СТОЛІТТЯ
Збірник наукових праць VI Міжнародної науково-практичної конференції

СКЛАД ВИДАННЯ

Том 1. Актуальні питання економічного розвитку.

Том 2. Перспективи наукових досліджень у формуванні нової економіки.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова оргкомітету:

Корецький М. Х. – д. держ. упр., професор, Заслужений діяч науки і техніки України, в. о. ректора Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне.

Члени оргкомітету:

- Бакуменко С. Д. – д. держ. упр., професор, Заслужений діяч науки і техніки України, проректор з наукової роботи Академії муніципального управління, м. Київ;
- Дацій О. І. – д. е. н., професор, Заслужений працівник освіти України, директор Науково-навчального інституту регіонального управління та місцевого самоврядування Академії муніципального управління, м. Київ;
- Бутко М. П. – д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту організацій та державного управління Чернігівського державного технологічного університету.

П 78 Проблеми формування нової економіки ХХІ століття : зб. наук. праць VI Міжнар. наук.-практ. конф., 19–20 груд. 2013 р. : у 2 т. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2013.

ISBN 978-617-645-154-9

Т. 2 : Перспективи наукових досліджень у формуванні нової економіки. – 2013. – 111 с.

ISBN 978-617-645-156-3

У збірнику надруковано наукові праці VI Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми формування нової економіки ХХІ століття». Даний том містить роботи з секцій «Регіональні аспекти розвитку та проблеми формування збалансованого економічного простору», «Інвестиційно-інноваційні пріоритети нової постіндустріальної економіки», «Економіка праці та пріоритет соціальної політики у новій економіці ХХІ століття», «Фінансові ризики нової економіки та шляхи їх мінімізації. Перспективи кредитної та податкової політики», «Проблеми обліку, аналізу та статистичної обробки економічної інформації», «Моделювання соціально-економічних процесів. Проблеми застосування інформаційних технологій в теорії та економічній практиці», «Екологічні наслідки економічних процесів. Якість економічного зростання та сталий екологічно-зберегаючий розвиток», «Перспективи освітніх новацій та наукових досліджень у формуванні нової економіки знань».

Для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗів та наукових закладів.

УДК 336
ББК 65.01

ISBN 978-617-645-154-9

ISBN 978-617-645-156-3 (Т. 2)

© Авторський колектив, 2013

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

К. е. н. Дем'янюк А. В.

Тернопільський національний економічний університет, Україна

БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС В КОНТЕКСТІ ЗБАЛАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Зі здобуттям незалежності України відбуваються історичні зміни, пов'язані з переходом від централізованої планової до ринкової економіки. Такі трансформаційні процеси неминучі, оскільки тільки закладання демократичних засад та здійснення ринкових перетворень можуть сформувати основу для економічного зростання країни. З огляду на сьогодишню ситуацію у нашій державі, модель бюджетного процесу на засадах демократії та ринкових відносин є найкращою альтернативою у виборі шляху стратегічного економічного розвитку регіону.

На наш погляд, в сучасних умовах державотворення набуває актуальності дослідження питання бюджетного процесу на регіональному рівні. З огляду на це пропонуємо розглядати бюджетний процес на регіональному рівні як визначені на загальнодержавному рівні та скоординовані між рівнями бюджетної системи, законодавчо регламентовані системи забезпечення, технології, процедури, стадії складання та розгляду проектів місцевих бюджетів, їхнє затвердження, виконання і внесення до них змін, підготовки, розгляду та затвердження звітів про виконання з урахуванням потреб соціально-економічного розвитку регіону.

Результатом здійснення процедур бюджетного процесу повинно бути забезпечення суспільними благами громадян незалежно від місця проживання в межах однієї держави. Концепція суспільних благ в сучасних умовах демократичних та ринкових трансформацій виокремлюється у необхідний та важливий сегмент стратегічного розвитку України. Безперечним важелем стабільності економіки і гарантом становлення суспільного добробуту слугує визначення рівня забезпеченості суспільними благами на регіональному рівні, зокрема, та в державі, загалом.

Із розвитком інституту місцевого самоврядування в Україні, відповідно до демократичних та ринкових трансформацій, забезпечення суспільних благ на

регіональному рівні відображає всі позитивні й негативні аспекти процесу децентралізації державних фінансів. В умовах ринкової економіки виникає загроза з приводу того, що ринкові структури не можуть забезпечити ряд суспільних потреб, але демократичні умови розвитку суспільства гарантують неподільні вигоди користування суспільними благами.

В умовах децентралізації бюджетних відносин особливо актуальним постає виокремлення такого поняття, як суспільні блага регіонального значення. Таким чином, до них доцільно віднести суспільні послуги, вигоди неконкурентного характеру яких визначені тільки для частини населення держави, що живе в межах визначеної території. Варто очікувати, що такі товари і послуги будуть найбільш ефективно забезпечені на рівні місцевої влади. Головна перевага регіонального забезпечення та фінансування суспільних послуг полягає в тому, що це дає змогу забезпечувати широкий перелік уподобань і вимог на послуги відповідно до місцевих змін у моделях попиту та фінансових можливостей.

Важливим питанням організації бюджетного процесу на регіональному рівні є збалансованість місцевих бюджетів. Принцип збалансованості бюджетів у нашій державі передбачає, що повноваження на здійснення видатків мають відповідати обсягу доходів бюджету на відповідний період, що визначено Бюджетним кодексом України. Таким чином, першочергова мета збалансованості місцевих бюджетів України – це забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків з місцевих бюджетів та бюджетними ресурсами, які мають забезпечувати виконання цих повноважень.

З метою збалансованості місцевих бюджетів України у Бюджетному кодексі здійснено спробу запровадити основні норми й положення щодо реформування міжбюджетних відносин на засадах економічної ефективності, соціальної справедливості, бюджетної необхідності та відповідальності за прийняття рішень.

Слід зазначити, що за основу розмежування доходів і видатків між рівнями бюджетів взято, насамперед розподіл видатків. Основні зміни відбулись на рівні «область – район», «місто – село та селище», що забезпечило чітке розмежування видатків між усіма рівнями бюджетів і дало змогу сформувати базу для обрахунку трансфертів, яку стало можливо розраховувати за формульним методом. На сучасному етапі модернізації місцевих бюджетів України згідно Концепції реформування місцевих бюджетів визначено такі напрямки її здійснення:

- підвищення ефективності процесу формування видаткової частини місцевих бюджетів та децентралізація управління бюджетними коштами;

- удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин;
- запровадження планування показників місцевих бюджетів на середньо-строкову перспективу;
- поглиблення інвестиційної складової місцевих бюджетів;
- забезпечення ефективності організації бюджетного процесу та здійснення контролю на усіх його стадіях і посилення відповідальності за порушення бюджетного законодавства;
- підвищення рівня прозорості процедур бюджетного процесу з метою забезпечення демократичних засад державотворення.

Необхідно враховувати формування демократичних та розвиток ринкових засад господарювання у забезпеченні збалансованості бюджетної системи загалом та проведення реформ у бюджетній та інших сферах діяльності у процесі здійснення реконструкції бюджетного процесу на регіональному рівні, що передбачає розвиток фінансової незалежності місцевого самоврядування з чітким розподілом бюджетних ресурсів та здійснюваних повноважень. Поглиблення процесу бюджетної децентралізації в Україні з метою соціально-економічного розвитку регіону передбачає законодавче забезпечення зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів і впорядкування видаткових повноважень між рівнями бюджетів на основі принципу субсидіарності.

*Научный руководитель: ассистент кафедры
«Отраслевой и мировой экономики»
ФГБОУ ВПО Донского государственного
аграрного университета Дудка Т. Н.*

Диденко Ю. С., Лепехина Д. А.

*ФГБОУ ВПО Донской государственной аграрный университет,
Российская Федерация*

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО РЫНКА НЕДВИЖИМОСТИ НА ПРИМЕРЕ РОСТОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Изучение регионального рынка недвижимости и в том числе, жилья является актуальной темой для исследования. В последние годы рынок недвижимости Центрального и Северо-Западного районов насытился и в какой-то мере исчерпал потенциал своей доходности. Теперь интересы многих инвесторов, девелоперов и ритейлеров обращены к наиболее динамично развивающимся российским

регионам, таким как Ростовская область. Ростовская область – один из крупнейших регионов Российской Федерации, при этом он вобрал в себя все инвестиционные преимущества России плюс более мягкий и теплый климат, чем в большинстве других районов страны. Здесь рынок далёк от насыщения и потенциал доходности довольно велик.

Как известно, ситуация на рынке недвижимости зависит от развития и воздействия:

- 1) государственно-региональной политики по управлению недвижимостью;
- 2) политики приватизации государственного имущества;
- 3) управления обслуживающей недвижимостью инфраструктурой;
- 4) территориальных особенностей, климатических особенностей.

Развитие рынка недвижимости в Ростовской области будет эффективно по нескольким причинам:

1. Транспортная инфраструктура области составляет часть одного из ведущих международных транспортных коридоров – Критского, проходящего по маршруту Скандинавия – Санкт-Петербург – Москва – Ростов – Новороссийск.

2. Через Ростовскую область проходят 6 железнодорожных линий (в том числе магистраль Москва – Ростов), 7 автомобильных дорог федерального значения, судоходный путь по рекам из северо-запада и центра России в Черное и Средиземное моря, а также воздушный коридор Санкт-Петербург – Москва – Кавказский регион.

3. В Ростовской области 5 портов, три из которых (Ростовский, Азовский, Таганрогский) имеют статус международных.

4. В течение последних лет Ростовская область признается одним из самых открытых для внешних инвестиций российских регионов.

5. Стабильная социально-политическая ситуация и высокая заинтересованность администрации региона в его инвестиционном развитии способствуют созданию в области режима наибольшего благоприятствования инвестициям.

Все факторы, воздействующие на рынок недвижимости, показывают, что в Ростовской области развитие данного рынка может проводиться быстро и эффективно.

В настоящее время рынок недвижимости Ростова-на-Дону начинает просыпаться после долгой, изрядно утомившей стагнации. Возвращение отложенного спроса подстёгивается, как общим выздоровлением российской экономики, так и значительным снижением ипотечных ставок. Активность проявляют не только покупатели. Хозяева объектов, выставленных на продажу ранее, тоже пересматривают цены в сторону повышения. Сегодняшний подъём рынка,

можно назвать вполне ожидаемой, а точнее долгожданной коррекцией. Есть предпосылки к тому, чтобы считать текущий рост достаточно стойкой тенденцией, а настоящее время благоприятным моментом для приобретения недвижимости по оптимальной стоимости.

В последнее время в структуре спроса на жилую недвижимость в Ростове основная доля приходилась на вторичный рынок жилья и составила 79,1 %. Доля домов и участков составила 12,5 % (рис. 1).

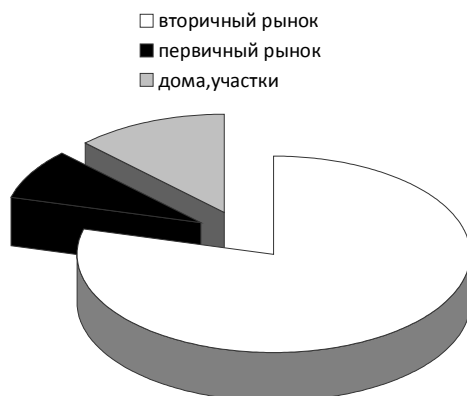

Рис. 1. Рынок жилья Ростовской области

Самое большое место в структуре рынка занимает новый фонд (38,2 %) А вот старый Сталинский фонд занимает одно из последних мест по востребованности, всего лишь 6,6 % (рис. 2).

Хотя Ростовская область строит ежегодно более 1,5 млн квадратных метров жилья, но многие сегменты этого рынка остаются незаполненными: в частности, это касается жилья бизнес-класса, загородных посёлков, концептуальных жилых комплексов.

В целом в г. Ростове-на-Дону коттеджное строительство развивается по нескольким направлениям. С одной стороны – достаточно дешевое коттеджное строительство с привлечением федеральных средств, с привлечением ипотеки, дающее возможность людям с невысоким уровнем доходов (молодые семьи, молодые специалисты, жители отдаленных населенных пунктов) получить коттедж в собственность.

С другой стороны – строительство коммерческих поселков, примером которому являются поселки: «Солнечный», «Беловодье», «Старочеркасская Ривьера», «Клен Парк», «Приозерье».

Несколько проектов, позиционируемых инвесторами как коттеджные поселки Ростова, реализуется на территории садоводческих и дачных товариществ.

К таковым относятся «Любушкино» (заказчик – физические лица «Дачного некоммерческого общества») и «Исток», принадлежащий дачному товариществу «Исток» (проект реализует ООО «ГолденМАКСДевелопмент»).

Планируемые коттеджные поселки: «Берёзовая Роща», «Изумрудный», «Зеленый город», «Южный», «Озерный».

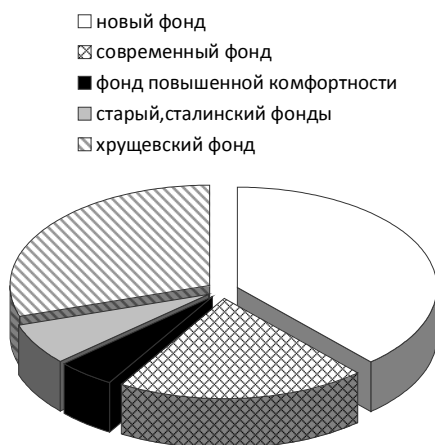

Рис. 2. Структура рынка недвижимости в Ростовской области

В заключении можно сделать вывод, что рынок недвижимости в Ростове-на-Дону и во всей Ростовской области набирает обороты, и в будущем мы сможем увидеть, как Ростовская область по уровню недвижимости поднимется на высокий уровень, рядом с Москвой и Санкт-Петербургом. И благодаря этому начнут более интенсивно развиваться такие города как Усть-Донецк, Азов, Новочеркасск.

Котова Л. А.

*Южный федеральный университет, филиал г. Новошахтинск,
Российская Федерация*

**ГЕОУСТОЙЧИВЫЙ ПОДХОД К УПРАВЛЕНИЮ
ПРОСТРАНСТВЕННОЙ НЕОДНОРОДНОСТЬЮ
ЕВРОРЕГИОНА «ДОНБАСС»**

Появление «особого мезопространства» Еврорегиона «Донбасс» предопределило диалоги научных и политических кругов о влиянии нового геотранзитного статуса макрорегиона в решении проблем устойчивого и сбалансированного развития неоднородного экономического пространства и поиска согласования масштабов управляемого мегатерриториального развития интегрирующих мировых уровней.

В специфике участия России и Украины в процессах взаимоувязки интеграционных устремлений двух стран в контексте формирования общеевропейского и общеевразийского пространств и гармонизации интересов управления данной областью важная роль принадлежит «шелковому пути» – Юго-Евразийский МТК: трансформирует человеческое измерение эколого-экономических проблем.

В долгосрочной перспективе – после 2015–2020 гг. – экономическое пространство Евразийского экономического союза должно «вписаться» в общее экономическое пространство Европы на западе (ЕАЭС-ЕС), и в пространство АТЭС на востоке (ЕАЭС-ШОС-АТЭС), образовав широкое евразийское пространство экономического взаимодействия [1].

Несмотря на близость географических, природно-климатических, культурно-исторических, социальных факторов развития Еврорегиона «Донбасс» Россия-Украина, уровни экономического пространства отличаются неоднородностью располагающимися на них субъектами и объектами хозяйственной деятельности, а также процессами локализации и масштабами. Под воздействием структурных и функциональных преобразований образуются базовые и промежуточные (мезо-) уровни. Мезопространства служат промежуточными слоями и генераторами изменений состояния базового экономического пространства, они трансформируют, «сшивают» и составляют последние.

Всё большее воздействие на российско-украинские экономические связи во всех сферах оказывают процессы глобализации и регионализации, на фоне которых усиливается геополитическая и экономическая конкуренция между крупными игроками. Новые тенденции международных процессов неизбежно подталкивают государства к тому, чтобы более чётко определить свои стратегии интеграции в мировую экономику.

Река Северский Донец Еврорегиона «Донбасс» представляет собой уникальный мировой транспортный транзитный потенциал – инновационное преимущество в логистической водной взаимосвязи судоходства России, Украины и мирового водного бассейна, протекающая по территории с высокоразвитым промышленным и сельскохозяйственным потенциалом. Водосборная площадь расположена на территории пяти областей – Белгородской, Ростовской (Россия), а также Харьковской, Донецкой и Луганской (Украина).

«...Ядром ... экономической логики мира ... станет водная артерия Северский Донец – эпицентр транзитного коридора Юго-Евразийской МТК.... «Суэцкий канал» Северский Донец обуславливает наличие Волго-Каспийского пути из

Северной и Центральной Европы в страны Средней, Юго-Западной и Южной Азии, а также наличием Транссибирско-Черноморского пути, связывающего страны Азиатско-Тихоокеанского региона (Китай, Корея, Япония) со странами Средиземноморского бассейна. Нестабильность в регионах пролегания ТРАССЕКА и МТК «Южный» в Северной Африке и на Ближнем Востоке объективно заставляют искать более надежную альтернативу – Юго-Евразийская МТК как наилучший путь сообщения между Европой и Юго-Восточной Азией.

Инвестиции в инфраструктуру национальных водных территорий являются ключом к привлечению международных инвестиционных потоков. Однако, обзор важных сообщений из доклада ООН об освоении водных ресурсов мира констатирует: «... коммерческое кредитование водного сектора становится все более сложной задачей... Некоторые инновационные предложения, разработанные при техническом содействии донорских организаций с распределением рисков, не получили дальнейшего развития.... Поскольку большая часть доходов от услуг водоснабжения сосредоточена в местной валюте....практичность хеджирования от риска девальвации вызывает сомнения...»и предлагает воспользоваться правительствам стран высокими ценами на сырьевые товары и инвестировать свои финансовые ресурсы в инфраструктуру, в том числе в водное хозяйство....

Еврорегион «Донбасс» обладает основными достоинствами сбалансированного и эффективного предложения для венчурных инвесторов: концентрация на реке Северский Донец выходов на морские порты, пассажирский и грузовой аэропорт-хаб, транспортно-логистическую инфраструктуру, научно-технологический потенциал, кластерную инновационную экономику макрорегиона....» [2, с. 177].

Правительство Российской Федерации и Кабинет министров Украины создал институт Уполномоченных как механизм межгосударственного сотрудничества в области использования и охраны трансграничных водных объектов рек Днепр, Северский Донец и рек Приазовья. Любые изменения водного баланса в пользу одной из сторон либо какие-то загрязнения водных объектов, безусловно, затрагивают интересы другого государства.

Для предотвращения негативных экологических последствий в результате хозяйственной деятельности и учета отдаленных экологических последствий следует организовать эффективную систему социально-экономического партнерства – интеграции в области экологического сопровождения крупных инвестиционных проектов за счет создания добавленной экономической стоимости

продукта посредством внедрения инноваций на ведущие предприятия макрорегиона, расположенные в бассейне и по потоку реки Северский Донец.

Создание международных коалиций в области эколого-экономического сопровождения природных территорий Еврорегиона «Донбасс» сосредотачивается на решении задачи привлечения интересов в бассейн реки Северский Донец и видоизменение состава венчурных капиталистов в соответствии с результативностью инновационной формулы венчурной экосистемы России «Экология + Технология + Чистая Энергетика».

Понимание выгод от форсайтных технологий «...воспроизводится сознанием эколого-экономического капитала как инновационная ассимиляция стратегической природной составляющей реки Северский Донец креативной экономической зоны Еврорегиона «Донбасс» Южного макрорегиона России, и борьба за капитализацию сравнительных преимуществ в процессе интеграции, превращение этих преимуществ в источник добавленной стоимости...» [3, с. 354].

Сегодня, становится очевидным: применение традиционных механизмов программного территориального планирования, как отмечали Р. И. Шнипер, А. С. Маршалов, А. С. Новоселов «зоны реализации территориальных проблем, связанных со значительными сдвигами в размещении производительных сил, с хозяйственным освоением новых территорий, с коренной переспециализацией и интенсификацией использования экономического потенциала развития районов, с формированием программно-целевых ТПК» [4, с. 7] не достаточно.

Важная роль на пути активизации процессов системного воспроизводства ресурсов в регионах и макрорегионах, а также процессах интеграции пространств территориальных систем принадлежит социоприродохозяйственным системам мезоуровня. Определенным условием такой интеграции становится совершенствование инструментария стратегического управления территориальным развитием. В связи с чем, возникает острая потребность в разработке крупномасштабных территориальных проектов межнационального уровня.

Ключевая роль на новом этапе трансформации России и Украины определяется как кардинальное улучшение инвестиционного климата, которое должно изменить направленность потоков капитала и дать ресурсы для модернизации и экономического роста. Для этого потребуются структурные и инвестиционные изменения.

Система базовых координат развития макротерритории включает вектор «устойчивость развития», «конкурентоспособность развития» и «безопасность

развития». Устойчивость развития территории региона повышается с ростом пространственной однородности экономического развития территории и экономической активности населения.

Переход к устойчивому развитию и «зеленой экономике» зависит от перспектив энергетического сектора, который является базисом экспортно-сырьевой модели экономики, исчерпавшей потенциал своего развития. Встает вопрос о видоизменении роли управляющего центра, которое должно включать развертывающие преобразования не в плоскости трех измерений развития экономики территорий. Введение «экологизация развития» в действующую систему координат позволит развернуть функцию «кластерная политика» и «институт устойчивого развития» посредством внедрения трансграничного кластера по геоустойчивому принципу в кластерные экономики России и Украины с возможностью социо-эколого-экономической трансформации развития территории с поддерживающей ролью.

«...При этом «под институтом развития» понимается организационно-экономическая структура, содействующая распределению ресурсов в пользу проектов по реализации нового потенциала экономического роста...«Институты развития» выступают в качестве катализатора инновационной активности субъектов и условием стабильности кластера. Они представляют собой долгосрочные соглашения бизнеса, государства и представителей научного сообщества по поводу развития экономики, и их ключевая задача состоит в определении параметров развития кластера и поддержании стабильных ожиданий у всех хозяйствующих субъектов...[5].

Создаваемый техноград с поддерживающей функцией кластерной экономики уникален тем, что он выступает не только в качестве института развития, но выполняет функции субъекта развития и, прежде всего, способствует созданию условий перехода к экологизации экономики, смене индикаторов социально-экономического развития от ВВП до эколого-экономических, способствует притоку и консолидации международных и национальных капиталов, оценке и перераспределению ущерба от промышленной деятельности и формированию инновационной ренты, которая станет новым условием формирования изменений пропорций распределения общественного капитала между различными сферами производства.

В этом ключе, Еврорегион «Донбасс» носит характер заместительного «транзитного шелкового пути», отвечающего требованиям новой экономической логики

мирового сообщества, при этом обновленный континуум устойчивого и сбалансированного развития обусловлен добровольностью и единственной возможностью.

Таким образом, назрела необходимость внедрения эффективного инструмента стратегического управления территориальным развитием в мезограницах экопространства Еврорегиона «Донбасс», такого как федеральная целевая программа межнационального статуса (ФЦП МНС), направленная на реализацию интеграционных процессов в экономике при решении сложных проблем экономического развития при наличии отраслевой и территориальной дифференциации отдельных экономических систем, что, безусловно, ставит новые задачи перед мировыми политическими, экономическими и научными кругами.

Список использованных источников:

1. Чернышев С. В. Интеграционная перспектива СНГ: осознанная необходимость / С. В. Чернышев // Российский внешнеэкономический вестник. – 2010. – № 6. – С. 41–51.
2. Котова Л. А. Северский Донец – точка «сборки» венчурной экосистемы России / Л. А. Котова // Экономика, социология и право в современном мире: проблемы и поиски решений: мат-лы 14-ой Междун. науч.-практ. конф., г. Пятигорск, 8–9 сентября 2012 г; Международная академия финансовых технологий; отв. за вып. А. Е. Медовый. – Пятигорск: МАФТ. – 2012. – 296 с.
3. Kotova L. Sustainable development and equal opportunities: safe sensibleness of the ekologo-economic capital / L. Kotova // European Applied Studies: modern approaches in scientific researches, 1st International scientific conference. ORT Publishing. Stuttgart. – 2012. – P. 354–356.
4. Методологические положения подготовки региональных программ различного уровня / науч. рук. Р. И. Шнипер. – Новосибирск: ИЭиОПП СО АН СССР, 1989. – 99 с.
5. Гоосен Е. В. Управление кластерами в региональной экономике: сб. науч. ст. / Е. В. Гоосен, К. С. Саблин; под ред. Р. М. Нижегородцева. – Новочеркасск: УПЦ «Набла» ЮРГТУ (НПИ), 2010.

К. е. н. Макаренко С. М. *, к. т. н. Олійник Н. М. **

** Херсонський державний університет, Україна;*

*** Херсонський національний технічний університет, Україна*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

На сьогодні науковцями розроблено низку методик оцінки рівня розвитку регіонів, які вирізняються критеріями оцінки, набором показників тощо. Найчастіше використовуються такі методи оцінювання: параметричні – за системою локальних показників – параметри стану, нормативні, плановані, прогнозовані

тощо; інтегральні – з урахуванням сумісності та взаємодоповнюваності окремих показників в отриманні загального кінцевого результату; за коефіцієнтами, за показниками питомої ваги і значущості, що враховують значущість окремих показників у загальному результаті; рейтингова оцінка (за методом суми місць або зробленого «внеску» в розвиток) [1].

Практика показує, що при проведенні аналізу соціально-економічного розвитку вкрай важливо обґрунтувати застосування конкретних показників і способів їх розрахунку. Разом з тим необхідно враховувати, що найбільшої глибини аналізу можна досягти при конструюванні ієрархічної системи індикаторів, використовуючи відповідні інтегральні показники.

Успішна оцінка неможлива без конкретизації індикаторів – орієнтуючих економічних показників, вимірників, які дозволяють певною мірою передбачити напрямок майбутнього розвитку економічних процесів [1].

На наш погляд, одним з цікавих і досить простих методів оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів на основі інтегральних показників є метод ранжування бальної або рейтингової оцінки, що отримав широке поширення в зарубіжній і вітчизняній практиці аналітичних регіональних досліджень. На даний час в Україні зазначений метод, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 року № 650 (із змінами та доповненнями) використовується при оцінці результатів діяльності Ради міністрів АР Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій [3].

На першому етапі оцінка проводиться в розрізі кожного регіону за кожним напрямом шляхом порівняння досягнутого рівня показника оцінки та його динаміки за кілька років, що передують звітному періоду. На другому етапі рейтингова оцінка здійснюється на основі підрахунку відносних відхилень показників кожного регіону від найкращих значень за регіонами за відповідний період за формулою:

$$R_j = \sum_{i=1}^n \frac{X_{\max} - X_{ij}}{X_{\max} - X_{\min}} + \sum_{i=1}^n \frac{X_{ij} - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}}, \quad (1)$$

де R_j – сума рейтингових оцінок конкретного регіону за кожним з показників, що характеризують окремий напрямок соціально-економічного розвитку; X_{ij} – значення i -го показника j -го регіону; X_{\max} – максимальне значення i -го показника; X_{\min} – мінімальне значення i -го показника.

Перша частина формули використовується для оцінки показників, підвищення яких має позитивне значення (наприклад, приріст виробництва, прямих іноземних інвестицій), друга частина – для оцінки показників, підвищення яких має негативний ефект (наприклад, приріст заборгованості із виплати заробітної плати).

Потім визначається середнє арифметичне значення суми рейтингових оцінок конкретного регіону за всіма показниками, що характеризують окремий напрям діяльності. Далі визначається середнє арифметичне значення суми рейтингових оцінок конкретного регіону за усіма напрямками його діяльності.

Найкращим вважається регіон, середнє арифметичне значення суми рейтингових оцінок якого має найнижче значення.

Так, за підсумками рейтингової оцінки результатів діяльності усіх регіонів (без урахування міст Києва та Севастополя) за I півріччя 2013 року [2] перші п'ять місць посіли відповідно Київська (1 місце), Автономна Республіка Крим (2), Рівненська (3), Одеська (4) та Миколаївська (5) області. П'ять останніх місць зайняли Луганська (21 місце), Закарпатська (22), Херсонська (23), Львівська (24) та Сумська (25) області.

Разом з тим, при апробації вказаної методики та самостійному проведенні вищевказаних розрахунків, було встановлено, що при визначенні місць регіонів (без урахування міст Києва та Севастополя) за напрямком «Захист прав дитини» допущені помилки при визначенні загального місця кожного регіону. Так, у п'ятірку лідерів повинні були входити Дніпропетровська (1 місце проти 1), Запорізька (2 проти 2), Київська (3 проти 4), Рівненська (4 проти 5) та Харківська (5 проти 3) області. Натомість п'ятірку аутсайдерів повинні були скласти відповідно Луганська (25 проти 20), Сумська (24 проти 24), Херсонська (23 проти 21), Вінницька (22 проти 25) та Волинська (21 проти 22) області.

Незважаючи, що фактично п'ятірка лідерів і аутсайдерів не змінилися внаслідок допущених помилок за напрямком «Захист прав дитини», проте відбулася суттєва зміна лідерів та аутсайдерів відповідно до загальних інтегральних розрахунків, а саме: до п'ятірки лідерів повинні були входити Київська (1 місце проти 1), Рівненська (2 проти 3), Одеська (3 проти 4), АР Крим (4 проти 2) та Чернівецька (5 проти 6) області. Натомість п'ятірку аутсайдерів повинні були скласти відповідно Херсонська (25 проти 23), Сумська (24 проти 25), Львівська (23 проти 24), Луганська (22 проти 21) та Закарпатська (21 проти 22) області.

Проведені розрахунки підтверджують, що вказана методика включає не лише недоліки, пов'язані з визначенням механізмом розрахунків, а й недоліки із самим переліком запропонованих показників оцінки. Так, загальна кількість показників дорівнює 81 найменуванню за 10 напрямками аналізу. Разом з тим деякі із наведених показників не використовуються під час розрахунку рейтингової оцінки взагалі чи по відношенню лише до м. Києва та м. Севастополя. Одночасно спостерігається тенденція, що при оцінці результатів діяльності регіонів за звітний період використовуються матеріали попередніх періодів чи оперативні дані, які суттєво викривляють результати оцінки сучасного стану справ у даній місцевості.

Також можемо констатувати той факт, що наявність широкого кола показників при проведенні оцінки може призвести до зменшення питомої ваги найбільш впливових факторів, збільшити вірогідність похибки при оцінці та прогнозуванні і направити центральні та місцеві органи влади на впровадження комплексу заходів по покращенню значень несуттєвих для регіонів показників. Враховуючи зазначене, для проведення достовірної оцінки соціально-економічного розвитку необхідно визначити вплив кожного із запропонованих показників на загальний результативний показник, за яким умовно можна виявити стан справ в країні взагалі та в окремому регіоні зокрема, та перевірити наявність мультиколінеарності між показниками. Для цього пропонуємо використати формулу для обчислення коефіцієнтів парної кореляції. Результативним показником, який найкраще характеризує рівень економічного та соціального розвитку країни, будемо вважати валовий внутрішній (регіональний) продукт в розрахунку на одну особу.

Використання зазначеної методики дозволить визначити ключеві показники, які найбільше впливають на рівень соціально-економічного розвитку країни взагалі та кожного окремого регіону зокрема, і дозволить органам влади забезпечити дієвий взаємоузгоджений розвиток економічної та соціальної сфери, підвищити якість життя населення.

Список використаних джерел:

1. Осовська Г. В. Проблеми соціально-економічного розвитку регіону / Г. В. Осовська, С. М. Рижук, А. І. Величук. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 342 с.
2. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 року № 650 «Про запровадження проведення оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

Нагимов А. Р.

*Набережночелнинский институт (филиал) Казанского (Приволжского)
федерального университета, Российская Федерация*

АНАЛИЗ ТЕНДЕНЦИЙ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

Республика Татарстан является одним из наиболее развитых регионов Российской Федерации. Удачное географическое месторасположение – в центре Приволжского федерального округа, мощный промышленно-производственный потенциал, большие запасы природных ресурсов, развитый научно – образовательный комплекс и иные условия и ресурсы обозначают основы развития региона. В последние годы в республике наблюдается развитие инновационного сектора, создание диверсифицированной экономики и повышение инвестиционного климата региона. Показатели социально-экономического развития Республики Татарстан в 2009–2013 года в целом демонстрировали улучшение экономического состояния. Основу экспорта Республики Татарстан составляют: нефть сырая – 49,3 %, нефтепродукты – 31,5 %, продукция химической промышленности – 11,4 %, машиностроительная продукция – 6,4 %. Отметим вклад и ежегодный рост продукции в инновационной инфраструктуре республики, которая подкрепляется особыми экономическими зонами, технопарками, ИТ – парками. По итогам 2012 года их резидентами было произведено 47 млрд руб. продукции.

Показатели социально – экономического развития Республики Татарстан обуславливают высокую интегрированность республики с глобальным рынком и в немалой степени являются отражением экономической ситуации в мире. Однако имеется ряд сдерживающих факторов развития. В частности, министр экономики республики М. Р. Шагиахметов на одной из сессий Государственного Совета Республики Татарстан по прогнозу социально – экономического развития отметил необходимость темпа роста производительности труда и опережением над темпом роста его оплаты. В последние годы мы наблюдали противоположную картину. За последние 6 лет при росте производительности труда на 35 %, реальная заработная плата увеличилась на 70 %. Такой дисбаланс приводит к перерасходу фонда заработной платы, повышению себестоимости и уменьшению прибыли и, как следствие, к отсутствию средств на обновление производства [1].

Территориальное развитие ориентируется на потенциал региона. Экономический потенциал включает стимулирование инновационной деятельности на

основе реализации различных форм частно-государственного партнерства. Форму такого партнёрства можно наблюдать при реализации многих крупных региональных проектов. Дальнейший толчок для крупных предприятий региона может принести интегрированность с мировыми передовыми предприятиями. Новейшие технологии способствуют выходу на потенциальные рынки сбыта региональной продукции. Также к перспективным направлениям относим создание благоприятного инвестиционного климата и реализация крупных региональных проектов. Данные направления способствуют повышению основных макроэкономических показателей развития региона. Крупные региональные проекты могут быть ориентированы не только на экономический эффект, но и решать экологические проблемы. Нельзя не обращать внимания и к тому усугубляющую экологическую обстановку. Мероприятия, связанные со стимулированием предприятий для перехода на технологии, используемые с экологической эффективностью, в значительной степени помогут в этом.

С помощью проведённого анализа и использованием Программы «Развитие и размещение производительных сил Республики Татарстан на основе кластерного подхода до 2020 года и на период до 2030 года» [2], разработан SWOT-анализ социо-эколого-экономической системы Республики Татарстан (табл. 1).

Резюмируя вышесказанное, отметим, что реализация вышеуказанных направлений повысит конкурентоспособность региона, обеспечит его устойчивое развитие. В данном SWOT-анализе учитываются местные, региональные и федеральные особенности, многоаспектность которых в полной мере указывает на сильные и слабые стороны, а также возможности и угрозы социо-эколого-экономической системы республики.

В современной России ситуация такова, что регионы играют одну из основных ролей в её развитии. В последние годы наблюдается тенденция к увеличению самостоятельности регионов, которые несут всё большую ответственность за собственные результаты. Регион должен сам справляться с ростом социальных обязательств. Республика Татарстан и другие регионы Российской Федерации зачастую находятся в ситуации, когда не всегда хватает собственных средств и бюджет становится дефицитным. В этом заключается особенность регионального развития многих субъектов Российской Федерации. При этом каждый регион должен стремиться обеспечить социальную и экологическую стабильность, и, наряду с этим, создать условия для экономического роста и повышения качества жизни населения.

**Таблица 1. SWOT-анализ социо-эколого-экономической системы
Республики Татарстан**

STRENGTHS (сильные стороны): – Выгодное географическое положение; – природно-ресурсный потенциал, включающий запасы нефти, местные строительные материалы, сельскохозяйственные угодья, водные ресурсы; – стабильная политическая ситуация; – богатство региона разнообразными достопримечательностями; – лидирующие позиции в ПФО по многим важнейшим экономическим показателям; – диверсифицированная отраслевая структура экономики; – наличие конкурентоспособных предприятий в нефтехимической и машиностроительной отраслях экономики; – развитая сеть технопарков; – высокий научный потенциал	WEAKNESSES (слабые стороны): – Высокий уровень загрязнения окружающей среды региона; – низкая степень разработки и реализации крупных экологических проектов; – относительно невысокие уровни денежных доходов населения; – низкий уровень развития малого предпринимательства; – низкая доля в экономике республики ее высокотехнологичного сектора; – значительные различия в социально – экономическом положении и экономическом потенциале между различными муниципальными образованиями республики
OPPORTUNITIES (возможности): – Предотвращение вреда экологии, вследствие реализации и эксплуатации крупных региональных проектов; – стимулирование предприятий для перехода на технологии, используемые с экологической эффективностью; – стимулирование инновационной деятельности на основе реализации различных форм частно-государственного партнерства; – интегрированность с мировыми передовыми предприятиями; – создание крупнейшего образовательного и спортивного центра; – реализация крупных региональных проектов; – создание благоприятного инвестиционного климата; – укрепление финансовой базы местного самоуправления	THREATS (угрозы): – Низкая инвестиционная привлекательность несырьевых секторов экономики; – уменьшение поддержки от федерального центра в пользу других регионов; – высокая зависимость от воздействия колебаний конъюнктуры мирового рынка; – сохраняющаяся нестабильность налогового и бюджетного законодательства

Список использованных источников:

1. Выступление Министра экономики М. Р. Шагиахметова на сессии Государственного Совета Республики Татарстан по прогнозу социально-экономического развития Республики Татарстан на 2013 год и на плановый период 2014 и 2015 годов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mert.tatarstan.ru/rus/ministr2012.htm>
2. Программа «Развитие и размещение производительных сил Республики Татарстан на основе кластерного подхода до 2020 года и на период до 2030 года», утверждена Кабинетом Министров Республики Татарстан от 22.10.2008 № 763.

Порецкова К. В.

*Саратовский государственный технический университет
имени Ю. А. Гагарина, Российская Федерация*

**ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ СТРАТЕГИЙ
ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ САРАТОВСКОЙ ОБЛАСТИ
КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ИХ ТЕХНИЧЕСКОЙ БАЗЫ**

Процесс формирования инновационных стратегий на промышленных предприятиях широко изучается в рамках разработки стратегии социально-экономического развития региона. Долгосрочное планирование инновационного развития позволяет промышленным предприятиям сосредоточить усилия по достижению долгосрочных целей и рационально использовать имеющиеся ресурсы в приоритетных направлениях регионального развития.

В современной российской и зарубежной литературе можно встретить различные трактовки стратегии. Авторы по-разному подходят к причинам, обуславливающим необходимость стратегии. По нашему мнению, наиболее полным является определение стратегии как упорядоченной во времени системы приоритетных направлений, форм, методов, средств, правил, приемов использования ресурсного, научно-технического и производственно-сбытового потенциала предприятия с целью экономически эффективного решения поставленных задач и поддержания конкурентного преимущества, поскольку определяет не только целевую направленность, но и весь спектр инструментов по её достижению.

Современный этап структурной перестройки отечественной экономики характеризуется нестабильным состоянием инвестиционной сферы, в этой связи на промышленных предприятиях Саратовской области необходимо обеспечить уровень технической базы, соответствующий требованиям мирового рынка контрактов.

Для предприятия понятие материально-технической базы учитывает состояние компонентов: наличие и приспособленность производственных площадей, возраст парка оборудования, соответствие наличных материальных ресурсов производственной программе. Состояние производственно-технической базы – важнейший фактор эффективности основной деятельности предприятий, и его финансовой устойчивости.

Направление стратегического развития промышленного сектора национальной экономики напрямую влияет на уровень развития технической базы

промышленного предприятия. Современная экономика, характеризуется некоторой стабильностью и предсказуемостью социально-экономического развития, реализацией крупных программ, стратегическим развитием промышленных предприятий. В связи с этим, стратегическое планирование на предприятии должно быть направлено, прежде всего, на восстановление и ускоренное развитие материально-технической базы, что позволит обеспечить активную деятельность и рост конкурентоспособности на внутреннем рынке, создать предпосылки организации деятельности на международных рынках промышленной продукции, реализовать программы структурной перестройки и интенсификации отечественных промышленных предприятий, снизить материалоемкость, энергоемкость и трудоемкость выпускаемой промышленной продукции.

Существующее состояние технической базы характеризуется повышенным износом – более 60 % в целом по стране и по отдельным отраслям. Создание новой мобильной техники и замена изношенных основных фондов, разработка и реализация новых технологий являются стратегическими направлениями развития отечественных и зарубежных промышленных предприятий, претендующих на конкурентоспособность. Более того, эффективность и потенциал новых технических и организационных решений создают предпосылки для снижения стоимости производства, применения новых материалов, конструкций, а значит и для дальнейшего развития народного хозяйства.

По данным территориального органа Федеральной службы государственной статистики по Саратовской области в 2012 году на развитие экономики и социальной сферы области использовано 113,4 млрд руб. инвестиций в основной капитал, или 104,1 % к 2011 г. (рис. 1). Таким образом, отмечается положительная динамика роста объема инвестиций в основной капитал.

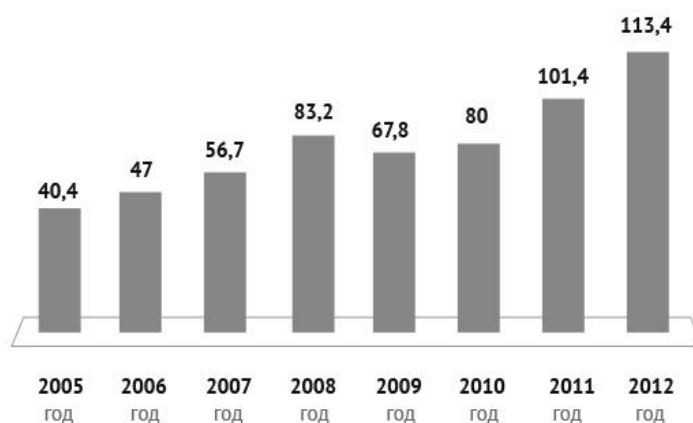

Рис. 1. Динамика инвестиций в основной капитал Саратовской области за 2005–2012 годы, млрд руб.

Устаревшая технико-технологическая база, наряду с быстрым ростом издержек производства в результате ускорения роста цен на сырье, полуфабрикаты, комплектующие, энергоносители и прочие, является основным фактором, сдерживающим темпы развития промышленности в области. При обновлении материально-технической базы промышленных предприятий, растет производительность труда повышается эффективность производства. В табл. 1 представлены данные об основных фондах промышленных предприятий Саратовской области за 2006–2012 гг. За данный период прослеживается рост основных фондов на предприятиях промышленности в 2,5 раза. Степень износа основных фондов, с учетом снижения коэффициента обновления, к концу 2012 года увеличилась 2 %.

Таблица 1. Основные фонды промышленных предприятий Саратовской области

Промышленные производства	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Степень износа основных фондов на конец года, процентов	41,9	41,2	39,5	40,5	39,9	41,4	42,9
Наличие основных фондов (на конец года; по полной учетной стоимости), млн руб.	36260	41446	47893	58143	67729	78891	93001
Коэффициент обновления (ввод в действие новых основных фондов в процентах от наличия фондов на конец года)	18,4	15,3	15,0	17,9	14,9	12,7	15,8
Коэффициент выбытия (ликвидация основных фондов в процентах от наличия основных фондов на начало года)	0,9	1,2	1,3	1,5	1,0	1,0	0,8

В свою очередь высокотехнологичные промышленные производства (нано и биотехнологии, фармацевтические производства, электронная техника, полимеры) являются наиболее перспективными отраслями для вложения инвестиций. Именно поэтому столь важен уровень технической базы промышленных предприятий при формировании их стратегии инновационного развития.

Достойный уровень технической базы определяет переход к качественно новому состоянию технического оснащения предприятия и его обновлению при структурной перестройке экономики. Ее современное развитие может основываться только на наукоемких технических и технологических решениях.

При определении уровня технической базы следует учитывать и реализацию государственных целевых программ. В соответствии с чем созданы условия для формирования конкурентной среды, образованы тендерные комитеты. Для

повышения технического уровня разработана и реализуется федеральная целевая программа, предусматривающая комплекс мер по стабилизации производства и структурной перестройке машиностроения. Цель программы – переоснастить машинный парк техникой нового поколения, повысить уровень механизации работ; обеспечить развитие малого бизнеса в сервисном обслуживании машин. В рамках этой Программы решается задача по созданию в России собственной элементной базы, соответствующей мировому уровню развития машиностроения. Для этой цели техническое перевооружение должно иметь организационно-экономические основы, указанные на рис. 2.

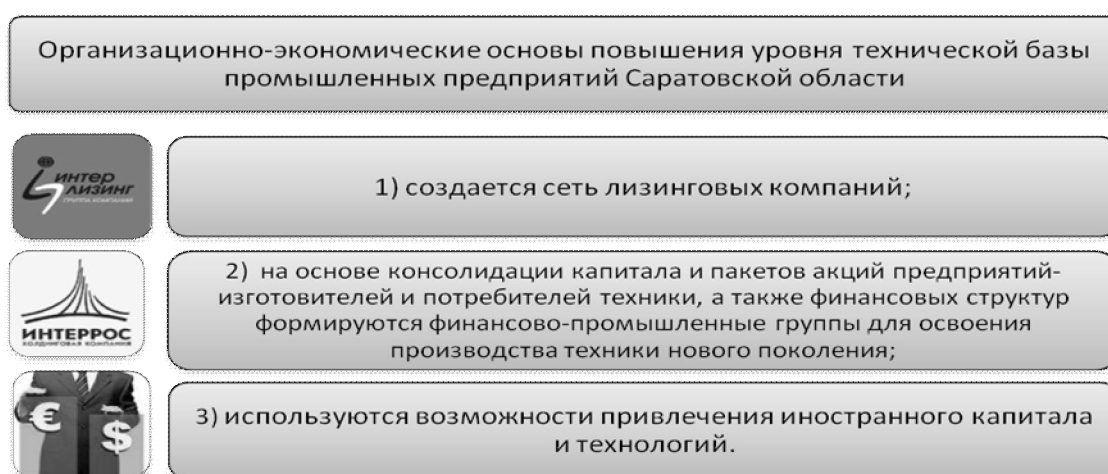

Рис. 2. Организационно-экономические основы повышения уровня технической базы промышленных предприятий Саратовской области

Такой всесторонний подход к повышению уровня технической базы позволит выполнить основное требование к промышленным предприятиям в условиях рынка – сформировать современные машинные парки и обеспечить их мобильность в широком понимании данного качества.

Промышленный комплекс Саратовской области является ведущим в экономике Приволжского федерального округа. Регион обладает большим ресурсным потенциалом, а существенную долю в промышленном производстве занимает добыча топливно-энергетических полезных ископаемых. Также регион является энергетическим донором страны: более одной трети в структуре промышленного производства занимает производство и распределение электроэнергии, газа, пара и горячей воды. Региональные предприятия энергетики обеспечивают электричеством потребителей Поволжья, Центральной России, Урала и Северного Кавказа.

Романець І. В.

Вінницький національний технічний університет, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕДУМОВ СТВОРЕННЯ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРУ ЯК ЯДРА ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПАРКУ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Для виходу підприємств України на сучасні світові ринки повноцінним учасником виробничо-комерційного процесу необхідно забезпечити розробку та впровадження успішних інноваційних рішень, передових, перспективних техніки та технологій. Для забезпечення конкурентоздатності української економіки необхідно забезпечити її перехід на вищі технологічні уклади, для чого необхідне існування інституту новаторських ідей та ініціатив.

Суттєві та практично моментальні вигоди можуть приносити і невеликі удосконалення існуючих технологій та товарів, але поява якісно нових технологій пов'язана з принципово новими фундаментальними розробками, і, як наслідок, новими прикладними розробками. Зрозуміло, що лише появи нових ідей та технологій недостатньо для повноцінного зародження нового технологічного укладу, для цього потрібне їх практичне застосування в технологічних ланцюгах домінуючого укладу [1].

Вкрай важливу роль в побудові нової економічної системи відіграють суспільні інституції. Саме система інститутів, головними з яких є держава, права власності, законодавство, фінанси, забезпечують, за умови правильної побудови та організації роботи, стабільний та інтенсивний економічний зріст, є не менш важливими, ніж природні чи капітальні ресурси.

В умовах розбудови економіки для забезпечення динамічного зростання особливо важливу роль повинні відігравати державні органи, як на загальнодержавному рівні для створення законодавчого забезпечення, розробки і впровадження відповідних механізмів фінансового, кредитного й інформаційного забезпечення, технологій та механізмів впровадження науково-технічних розробок у виробництво, так і на регіональному, приймаючи участь в ініціюванні та створенні об'єктів інноваційної інфраструктури, таких як технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, «бізнес-яголи» [2]. Основною рушійною силою для забезпечення технологічного прориву в успішних галузях та стійкості розвинутих галузей виступають об'єкти інноваційної інфраструктури, зокрема, технопарки, науково-дослідні центри та компанії, що зацікавлені у використанні розробок в діючих технологічних ланцюгах [3].

Особливість української моделі технологічних парків полягає в тому, що практично всі вони зосереджують свою увагу на проектах загальнодержавного значення, тих, які вкладаються у рамки переліку затверджених законодавчо пріоритетних напрямків розвитку науки та техніки [4], тільки на такі проекти виділяється державне фінансування та розповсюджуються податкові та митні пільги. Більшість створених в Україні технологічних парків не мають в своїй основі такого потужного незаангажованого інструменту сприяння створенню та розвитку малого та середнього наукоємного підприємництва як бізнес-інкубатор.

Бізнес-інкубатор надає послуги по розвитку бізнесу для підприємців-початківців, стартап-команд чи компаній, а також передбачає подальший супровід бізнесу та залучення інвестицій в стартап компанії. Головним завданням бізнес-інкубатора є вирішення проблем суб'єктів малого підприємництва, що виникають на етапі становлення бізнесу: організація робочого простору, отримання кваліфікованого інформаційного та консультаційного супроводу; а також допомога починаючим і перспективним командам учених і підприємців у доопрацюванні комерційної ідеї до готового продукту, отримання інвестицій, пошуку стратегічних партнерів і клієнтів.

Мета бізнес-інкубатора – пошук, відбір та комерціалізація нових технологій. Ми вважаємо, що не слід обмежувати сфер його діяльності виключно напрямками науки, що провадяться в університеті чи науково-дослідному інституті, який виступає його співзасновником, ключовим учасником чи офіційним партнером (форми участі можуть бути різноманітні).

Загалом в процесі діяльності бізнес-інкубатора очікується досягнення синергійного ефекту для вирішення різних соціально-економічних задач регіону за рахунок створення умов для симбіозу науковців, винахідників із бізнесом за допомогою державних органів влади.

Умовно всі задачі, що вирішуються бізнес-інкубатором, можна розділити на три групи:

Перша група задач пов'язана з організацією підтримки підприємців-початківців: інформаційна, консультаційна підтримка організації власної справи та ведення бізнесу; пошук фінансових та комерційних партнерів для нового бізнесу тощо.

Друга група задач пов'язана із створенням умов для успішної комерціалізації нових наукових розробок та рішень: забезпечення умов для розвитку прикладної науки; удосконалення існуючої та розробка нової техніки та технології;

комерціалізація нових розробок та прикладних інноваційних рішень; допомога у доопрацюванні ідеї до стану готового продукту чи сервісу.

Третя група задач пов'язана із вирішенням соціально-економічних проблем громади: створення нових робочих місць; покращення структури зайнятості населення, збільшення зайнятості серед молоді з вищою освітою; збереження та забезпечення умов для використання та розвитку інтелектуального потенціалу громади; підготовка та підвищення кваліфікації кадрів у вузькоспеціалізованих галузях; забезпечення умов для залучення, реалізації та розвитку підприємницького потенціалу громади; підтримка розвитку малого та середнього бізнесу в сфері наукоємного підприємництва; сприяння покращенню екологічної ситуації в регіоні; забезпечення сприятливих можливостей для розвитку підприємництва в регіоні; забезпечення наповнення місцевого та загальнодержавного бюджетів за рахунок збільшення обсягу податків та зборів.

Кожен резидент бізнес-інкубатору безоплатно або на пільгових умовах отримує повний набір послуг, які дозволяють стартапу працювати як повноцінному бізнесу:

1. Сервісні послуги: надання робочого простору; надання електронно-обчислювальної техніки та мережевого обладнання; надання телекомунікаційних послуг (Інтернет, телефонний зв'язок); надання офісної оргтехніки спільного використання; надання обладнання для презентацій; надання переговорних кімнат, конференц-залу для проведення різних семінарів, навчальних програм та презентацій; якісне повноцінне харчування; організація переговорів, тренінгів, семінарів, курсів підвищення кваліфікації; надання поштово-секретарських послуг.

2. Консультаційні послуги: юридичні послуги, в т. ч. надання допомоги в реєстрації компанії, захист інтелектуальної власності, оформлення відносин з партнерами, клієнтами, співробітниками та інвесторами; послуги маркетолога, в т. ч. допомога у виборі стратегії компанії, цільової аудиторії, оцінці ринку, попиту та проведенні маркетингових досліджень; консультації в питаннях фінансування проектів, складання та аналізу бізнес-планів, стратегії розвитку компанії, отриманні грантів і субсидій, пошуку інвестора та підготовці інвестиційної пропозиції; бухгалтерське обслуговування проекту та здача податкової звітності.

3. Підтримка бізнесу і просування: організація взаємодії із зацікавленими компаніями і просування розроблених продуктів і послуг; організація участі

компанії в різних виставках, конкурсах, грантах, навчальних програмах; організація зустрічей з потенційними інвесторами, стратегічними партнерами і клієнтами; консультації та тренінги з підготовки презентацій; надання інформації за навчальним тренінгам і семінарам; підтримка в просуванні інформації про продукт і послуги компанії в ЗМІ.

Основні джерела прибутку для бізнес-інкубатора:

- реалізація власної частки інкубатору в статутному фонді після приросту капіталу стартап компаній;

- платні послуги для резидентів інкубатора і зовнішніх споживачів.

Головна особливість бізнес-інкубатора, яка відрізняє його від виробничо-комерційних підприємств, полягає в тому, що результатом його діяльності є не продукція (роботи, послуги), а незалежний підприємець, адаптований до умов ринкового середовища.

В процесі функціонування бізнес-інкубатора можливі такі ризики:

- на перших етапах (як правило, до 3-х років, а, можливо, за оцінками вчених, і до 10-ти років) – відсутність власної прибутковості бізнес-інкубатору; високі ризики при реалізації інноваційних проектів, низька частка високоприбуткових, успішних інновацій серед реалізованих проектів;

- протягом всього терміну функціонування: нестабільність політичного становища в країні; нестабільність інноваційного законодавства; відсутність вітчизняних успішно функціонуючих венчурних і seed-фондів (фондів підтримки підприємців-початківців і стартап-компаній); відсутність достатньої кількості перспективних проектів для забезпечення беззбитковості.

Ми вважаємо, що слід позиціонувати бізнес-інкубатор як мультифункціональний, але перевагу слід надавати таким напрямкам як: підтримка розвитку малого наукоємного підприємництва, залучення молодих учених і винахідників у сфері високих технологій та перспективних напрямків сучасної науки і техніки для вирішення прикладних завдань, що затверджується Законом України «Про пріоритетні напрями розвитку науки и техніки [4]; вирішення регіональних та мікрорегіональних задач (екологізація та забезпечення енергетичної та ресурсоефективності місцевої промисловості); забезпечення зайнятості жінок у офіційному бізнесі.

До головних передумов створення бізнес-інкубатору у Вінницькій області можна віднести: динамічний розвиток ІТ-галузі, зростаючі потреби ринку

у фахівцях галузі та у високотехнологічній продукції; сучасні пріоритети розвитку промисловості знаходяться у сфері вдосконалення технологій та забезпечення енерго- та ресурсоефективності економіки; необхідність в нових техніко-економічних і маркетингових рішеннях для підвищення ефективності ведення бізнесу.

В соціально-економічних умовах, що склалися у Вінницькій області, ми вважаємо за необхідне створити мережу бізнес-інкубаторів: бізнес-інкубаторів як обласного значення, так і мікрорегіональних центрів підтримки малого та середнього підприємництва із спільним веб-сайтом та у співпраці з обласними органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями. Вінницький обласний бізнес-інкубатор з огляду на близькість розташування двох університетів дослідницького типу (Вінницький національний технічний університет та Вінницький аграрний університет) та діючі науково-дослідні інститути має орієнтуватись на інноваційні наукоємні технології, які можуть мати як регіональне, так і загальнонаціональне значення і експортний потенціал, отже сформувані передумови для розбудови в подальшому технопарку на базі бізнес-інкубатора. Мікрорегіональні (районні, міжрайонні, транскордонні) бізнес-інкубатори повинні вирішувати задачі місцевого значення, притаманні кожній території (сільськогосподарське виробництво та переробка, біоземлеробство, мала енергетика, удосконалення технологій енергозабезпечення, утилізація відходів, комплексна та вторинна переробка сировини тощо).

Отже, реалізація програми по створенню мережі бізнес-інкубаторів у Вінницькій області в контексті реалізації сучасної регіональної політики інноваційного спрямування може суттєво покращити соціально-економічне становище у відсталих районах, в області в цілому і вирішити ряд соціально-економічних проблем мікрорегіонального та обласного значення.

Список використаних джерел:

1. Рыбцев В. В. Переход к шестому технологическому укладу как механизм перехода к инновационному пути развития / В. В. Рыбцев // Креативная экономика. – 2011. – № 4 (52). – С. 3–8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.creativeconomy.ru/articles/3388/>
2. Геец В. М. Інноваційні перспективи України [Електронний ресурс] / В. М. Геець, В. П. Семиноженко. – Х.: Константа, 2006. – 272 с. – Режим доступу: <http://www.semynozhenko.net/content/files/innov.pdf>
3. Воронов Д. Г. Источники финансирования технопарков (на примере научных парков Великобритании) [Електронний ресурс] / Д. Г. Воронов. – Режим доступу: <http://www.miiris.ru/library/voronov.php>
4. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки и техніки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2519-17>

К. е. н. Сєвка В. Г.

*Донбаська національна академія будівництва і архітектури,
м. Макіївка, Україна*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДОСТУПНИМ ЖИТЛОМ В РЕГІОНІ

Будівництво доступного житла і подальше управління ним в Україні викликають багато дискусій, але є безперечно позитивним досвідом здешевлення житла та збільшення забезпеченості житлом. Для поширення можливості будівництва такого житла державою пропонується відповідний симбіоз американської та європейських моделей підвищення забезпеченості житлом громадян. Де в першому випадку забезпечення доступності житла відбувається шляхом поширення іпотечного кредитування, а в другому – через поширення мережі будівельно-ощадних кас і кооперації [1], але наприкінці 2012 року концепція їх формування в Україні втратила чинність, відповідно і змінені підходи до забезпечення доступності житла.

Несприятливість будівельно-ощадних кас на зразок європейського досвіду Німеччини, Угорщини, Чехії для України пов'язана із значною кількістю шахрайства у цій сфері через низьку відповідальність забудовника перед замовниками. Однак, їх існування може стати важливою передумовою створення доступного житла. На думку автора, доцільно підвищити рівень відповідальності забудовника у частині завершення житлових об'єктів, що будуються за кошти фізичних осіб, гарантом повернення вкладів у разі припинення будівництва має виступити держава, а відповідальність забудовника перед державою визначатися сумами відшкодувань, що будуть значними, за рахунок не лише коштів юридичної особи, а й встановленої матеріальної відповідальності фізичних осіб-власників.

Одночасно, варто встановити відповідальність членів будівельно-ощадних кас з метою усунення можливості виходу з них, в разі отримання житла першим, і відмову від подальшого фінансування житла для інших членів. Така відповідальність може бути забезпечена шляхом страхування відповідальності всіх членів кас до повного виконання своїх зобов'язань перед іншими учасниками.

Функціонування житлових та житлово-будівельних кооперативів має значний потенціал для забезпечення громадян доступним житлом і може внести суттєві зміни до системи управління ним [2].

Останнім часом для створення нових підходів в управлінні житловим фондом пропонується вибір механізмів державно-приватного партнерства. Особливо це стосується термомодернізації житлових будинків, підвищення інших їх енергоощадних характеристик, заміни і експлуатації систем водопостачання і водовідведення. Але реалізація державно-приватного партнерства в ході експлуатації окремого житлово-будинку має певні особливості. Автором така можливість бачиться на стадії будівництва доступного житла з подальшою передачею його в експлуатацію. При цьому держава є інвестором коштів на створення об'єктів доступного житла, а залучення приватного бізнесу доцільне на стадії його експлуатації з встановленням відповідних гарантій повернення інвестованих у будівництво коштів.

Перш за все, застосування такої форми доцільне для створення доступного житла для окремих категорій населення, зокрема: працівників сфери освіти, науки, медицини, сільського господарства, державного управління, військовослужбовців, що звільненні в запас, молодих сімей та багатодітних, які мають доходи нижчі за середні регіональні показники, а відповідно низьку спроможність щодо придбання житла [3, с. 17].

Досвід Росії щодо реалізації національних проектів зі створення доступного житла [4, с. 9] свідчить про успішність функціонування Федерального фонду сприяння розвитку житлового будівництва та Фонду сприяння реформуванню житлово-комунального господарства. Доступність житла забезпечувалася фондами переважно через поширення іпотечного житлового кредитування та видачу державних житлових сертифікатів. На думку автора підходи до механізму фінансування створення доступного житла в Україні і подальшого його обслуговування повинні бути переглянуті. Перевага має надаватися самоокупності проектів, їх реалізації за кошти інвесторів без залучення державних коштів.

Концептуальні підходи до системи управління доступним житлом мають ґрунтуватися на принципах мінімізації витрат, економії ресурсів, самоуправління та тривалого збереження житлового фонду. З урахуванням даних принципів побудовано рис. 1, що визначає вимоги до системи управління доступним житлом, особливості процесу ціноутворення при обслуговуванні житла та встановлює ключові аспекти відповідальності за прийняття рішень щодо обслуговування, збереження і відтворення житлового фонду.

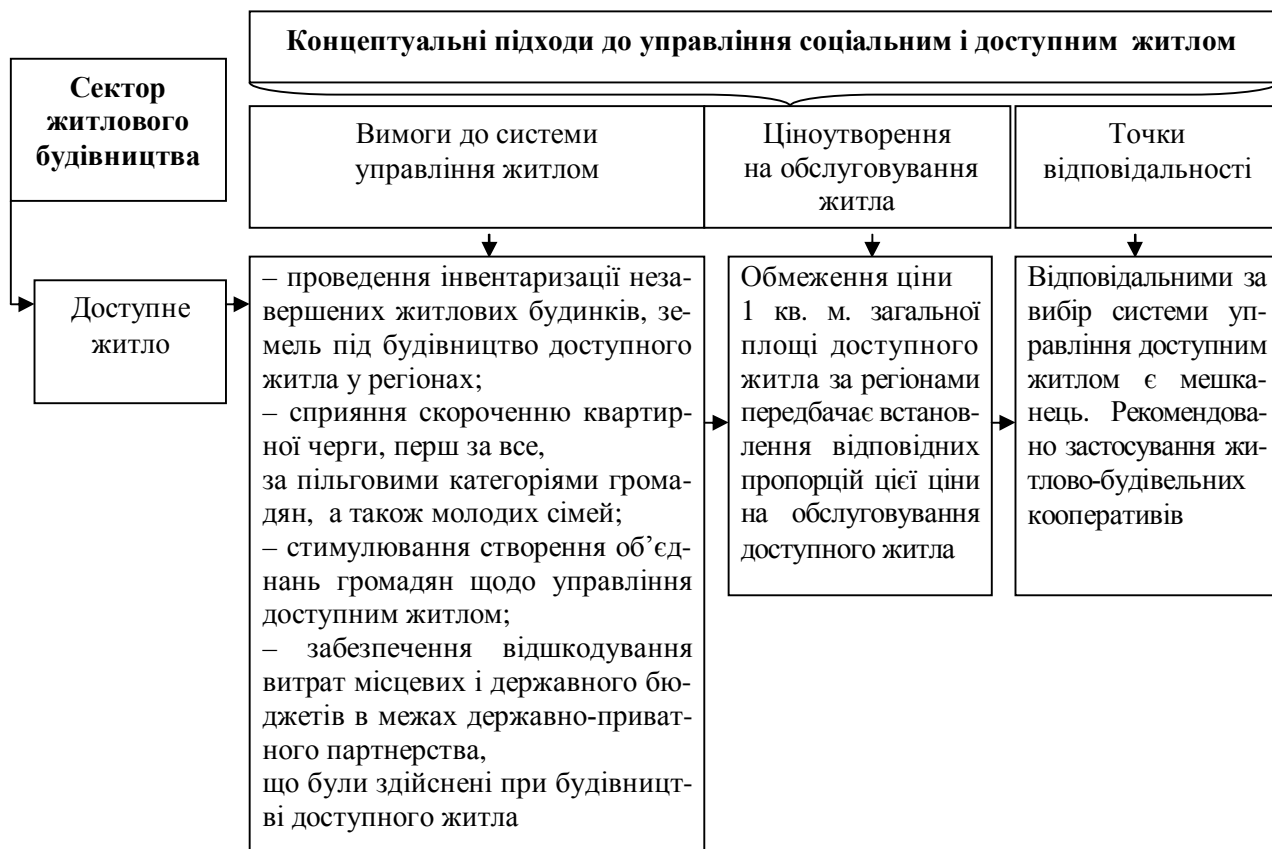

Рис. 1. Концептуальні підходи до управління доступним житлом в регіоні

Для формування бази майбутнього будівництва об'єктів доступного житла у регіонах доцільно:

- провести інвентаризацію земель у регіонах, що за генеральними планами призначені для житлового будівництва, і виокремити ті, на яких будуть зведені об'єкти доступного житла;
- створити реєстр незавершених житлових будівель за стадіями готовності, місцем розташування та роками забудови для подальшої добудови як доступного житла;
- підготувати проектну документацію щодо розвитку мереж інженерно-технічних комунікацій за рахунок коштів місцевих бюджетів та інвестиційні проекти для стимулювання пошуку інвесторів;
- використовувати механізм аукціонних торгів для пошуку ефективного інвестора створення об'єктів доступного житла;
- поширювати практику створення житлово-будівельних кооперативів для будівництва об'єктів доступного житла і подальшого обслуговування такого житла;
- стимулювати використання ресурсо- та енергозберігаючих технологій для створення об'єктів доступного житла.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку житлової кооперації та запровадження житлових будівельно-ощадних кас в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2010 р. N 243-р.
2. Фонд вивчає сучасний досвід кооперативів у забезпеченні громадян доступним житлом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.molod-kredit.gov.ua/>
3. Будівництво доступного житла: техніко-економічне обґрунтування проекту соціально-економічного розвитку // Міністерство регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства України. – 34 с.
4. Національні проекти в стратегії економічної модернізації України: аналітична доповідь. – К.: НІСД, 2013. – 57 с.

Чекалова Н. Е.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури,

м. Дніпропетровськ, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ ГАЛУЗЕВИХ РИЗИКІВ

У відносно стабільних умовах господарювання економік розвинутих країн значна увага приділяється проблемі дослідження господарської діяльності в умовах їх невизначеності, тобто питанню оцінки і управління ризиками. В економіці України нестабільність поточної ситуації веде до суттєвого ускладнення цієї проблеми.

Метою аналізу та оцінки галузевих ризиків є, зокрема, завдання визначити небезпеки, з якими можуть зіткнутися галузі в процесі свого функціонування, їх джерела і момент виникнення. Органі влади на державному та регіональному рівні, оцінивши загрози, зможуть розробити заходи економічної політики задля їх ліквідації, або мінімізації, забезпечуючи, таким чином, передумови для неухильного розвитку національної економіки країни.

Галузевий ризик – це ймовірність втрат в результаті змін в економічному стані галузі і ступінь цих змін як усередині галузі, так і в порівнянні з іншими галузями [5]. Згідно теорії ризиків основною ознакою належності підприємств до тієї або іншої галузі є призначення продукції, що випускається.

Галузевий ризик безпосередньо пов'язаний із ступенем мінливості в діяльності галузі в економічному і фінансовому плані, в абсолютному сенсі і в порівнянні з іншими галузями. Чим більше мінливість галузі, тим більше ступінь ризику.

Чинники, що впливають на рівень галузевого ризику, можуть бути згруповані таким чином: діяльність даної галузі, а також суміжних галузей за певний період; внутрігалузева конкуренція.

Існують *різні підходи до аналізу та оцінки галузевого ризику*. Одним з показників його вимірювання є визначення рівня коливань (або відхилень) в результатах діяльності галузі по відношенню до результатів діяльності ринку або всієї економіки.

Вимірювання галузевого ризику аналогічно розрахунку середньоквадратичного відхилення від математичного очікування в короткостроковому періоді, але в довгостроковому періоді, на нашу думку, слід розраховувати середньоквадратичне відхилення від лінійного тренду.

Порівняння фактичних значень показника з усередненим його рівнем в економічному розумінні відповідає саме сутності короткострокового періоду в діяльності галузі, за якого виробничі потужності залишаються незмінними, змінюється тільки інтенсивність їх використання [3].

Що стосується довгого періоду в діяльності економічно більш вірним буде розрахунок ступеня ризику через вимірювання відхилень від сталої тенденції розвитку, яка графічно відображається лінією тренду. Такий підхід виправданий ще й тому, що дає можливість проілюструвати реальний стан справ у галузі: висхідний тренд відобразить становлення й розвиток галузі, тоді як спадний тренд буде означати, що дана галузь знаходиться в депресивному стані та потребує стимулювання та підтримки з боку держави [6].

Вимірювання коливань діяльності галузі по відношенню до результатів національної економіки – різновид ризику, який в статистичному аналізі за кордоном позначається грецькою буквою β («бета-коефіцієнт» галузі). Показник $\beta = 1$ вважається нормальним для ринкової економіки. Галузь з показником коефіцієнта вище за одиницю має вищий рівень ризику, ніж галузь з коефіцієнтом нижче за одиницю. Для аналізу рівня галузевого ризику необхідна достатньо обширна база даних макроекономічних показників за достатньо тривалий період часу. Зазвичай цей аналіз проводиться за допомогою регресійних моделей або методів факторного аналізу.

Величина бета для даної галузі мінятиметься з часом t , особливо, в ході ділового циклу, тобто рівень галузевого ризику є достатньо динамічним. Тому необхідно проводити аналіз його рівня не тільки в статиці, але і в динаміці.

Якщо в аналізі галузевого ризику розрахунок «бета-коефіцієнта» поєднується з регресійним аналізом роботи галузі в майбутньому, це, по суті, відповідає аналізу маркетингових витрат.

Такий аналіз під силу спеціальним агентствам (фірмам), тому не всі господарюючі суб'єкти мають в своєму розпорядженні таку інформацію. Якщо розглянутий аналітичний підхід для даного суб'єкту неможливий, то як альтернативу розглядають спеціальні чинники, пов'язані з роботою тієї або іншої галузі. Наприклад, використовуються наступні два чинники: стадія промислового життєвого циклу галузі і внутрігалузове середовище конкуренції [2].

Промисловий життєвий цикл може бути роздільний на декілька стадій, кожна з яких має характерні особливості в плані справжніх і майбутніх темпів зростання реалізації (продажів), доходів та інших показників: 1 – первинний розвиток галузі; 2 – швидкоприскорене зростання; 3 – розмірене зростання; 4 – стабілізація і зрілість ринку; 5 – зниження зростання і спад.

Рівень внутрігалузової конкуренції є джерелом інформації про стійкість підприємницьких фірм в даній галузі по відношенню до фірм інших галузей і, як правило, служить оцінкою галузевого ризику. Умови, в яких функціонує галузь, схильні до несподіваних, іноді різких змін. Тобто ступінь галузевого ризику нестатичний і вимагає постійної уваги. Отже суб'єктам господарювання необхідно постійно враховувати галузевий ризик за будь-яких видів діяльності.

Оцінку галузевих ризиків доцільно доповнювати пошуком резервів її розвитку. З погляду сфер виникнення і можливостей управління величину галузевого резерву пропонується розділяти на дві частини зовнішню та внутрішню.

Внутрішня частина загальногалузевого резерву обумовлена особливостями певної галузі, а зовнішня – залежить від частки даної галузі у структурі національної економіки та ступеня їх кореляції. Розподіл загального резерву на внутрішню та зовнішню частини дає можливість відокремити системні ризики загальнодержавного та внутрішньогалузевого походження, що важливо з точки зору ефективного управління галузями в умовах ризику.

Внутрішні резерви розвитку галузі можна визначити різницею між значенням лінійного тренду та фактичним значенням результату роботи галузі за певний період. За даними держкомстату на прикладі будівельної галузі розглянемо її резерви (рис. 1) [4].

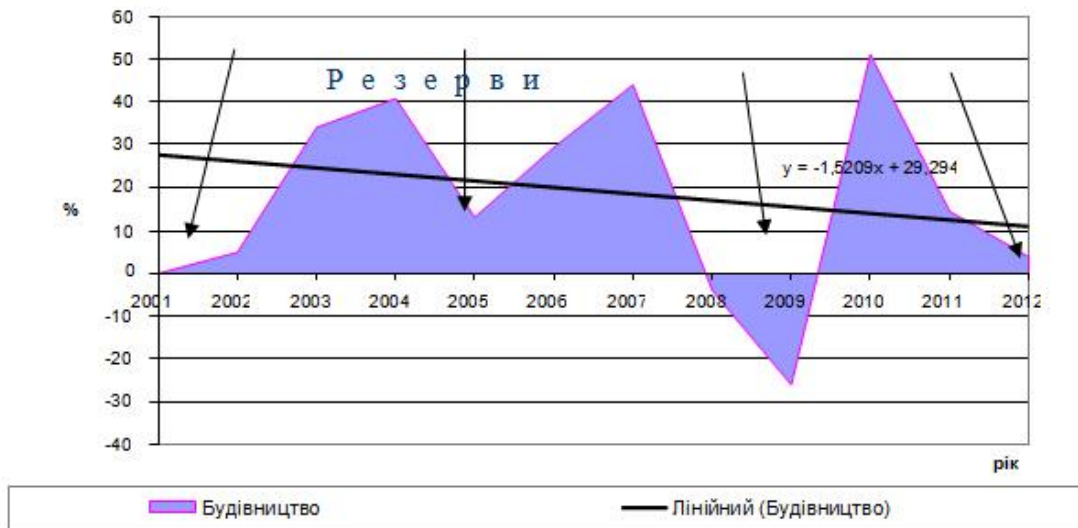

Рис. 1. Внутрішні резерви розвитку галузі (у відносних одиницях)

Аналогічно зовнішні резерви розвитку галузі в динаміці можна визначити як площу між ламаною темпів зростання національної економіки та конфігурацією розвитку галузі за певний проміжок часу (рис. 2):

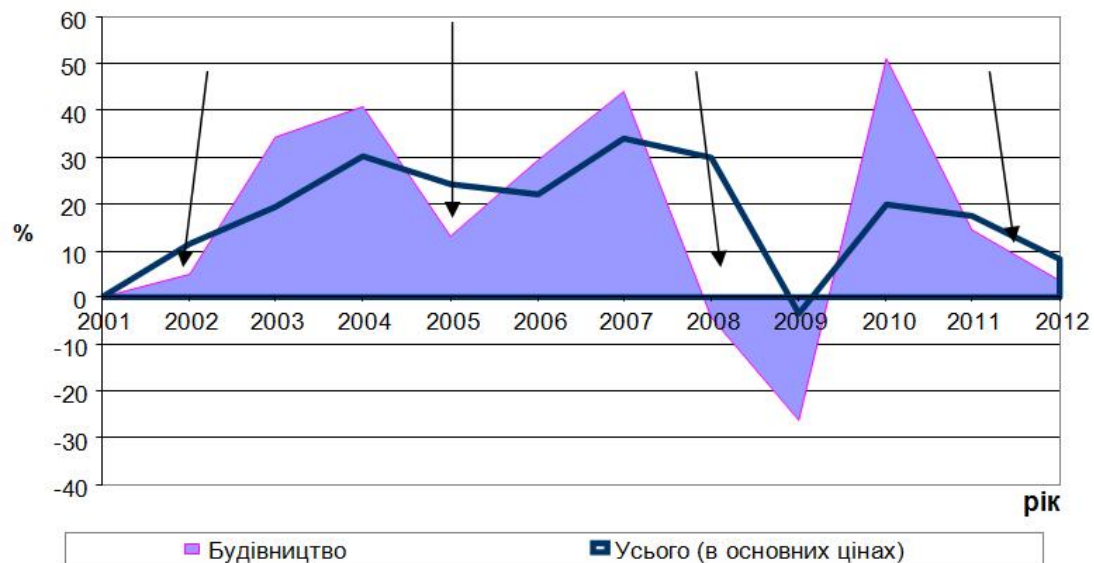

Рис. 2. Зовнішні резерви розвитку галузі

Для розрахунку величини зовнішніх резервів розвитку галузей в першу чергу доцільно розглядати невідповідність темпів розвитку певної галузі швидкості змінювання усієї економіки. Тобто в межах загальної тенденції від'ємна невідповідність у певній галузі й являє собою зовнішній галузевий ризик. В той час, позитивна невідповідність, що проявляється у перевищенні темпів розвитку галузі над загальнонаціональним, – є виключним досягненням певної галузі, не створює для неї загрози і тому не є об'єктом першочергової уваги.

Величину резерву в даному періоді визначаємо за допомогою програми EXCEL та логічної функції <ЕСЛИ>.

Якщо перше значення підсумкового рядка знаходиться в осередку <B1>, а значення галузеве – в осередку <A1>, то порівнюємо два значення між собою і, якщо значення підсумкового рядка більше галузевого, у наступному стовпчику записуємо різницю між ними. Значення галузевого розвитку, що є більшими за підсумковий рядок, не несуть потенційної загрози галузі, тому від них можна абстрагуватися і у наступному стовпчику для розрахунку резерву галузі записуємо цифру <0>.

У результаті в строчці формул з'явиться такий запис:

=ЕСЛИ(B1>A1;B1-A1;0).

На прикладі будівництва розглянемо порядок розрахунку галузевого резерву (табл. 1):

Таблиця 1. Розрахунок абсолютної величини галузевого резерву за період 2002–2012рр.

Рік	Будівництво				Усього в економіці	
	у факт. цінах, млн грн	темп зростання, %	резерв, %	резерв, млн грн	у факт. цінах, млн грн	темп зростання, %
2001	7291		0	0	180490	
2002	7653	4,97	6,51	497,90	201194	11,47
2003	10268	34,17	0	0	240217	19,40
2004	14463	40,86	0	0	313046	30,32
2005	16370	13,19	10,95	1792,52	388601	24,14
2006	21168	29,31	0	0	474123	22,01
2007	30456	43,88	0	0	634794	33,89
2008	29185	-4,17	34,01	9924,90	824176	29,83
2009	21528	-26,24	22,88	4924,69	796481	-3,36
2010	32518	51,05	0	0	954159	19,80
2011	37232	14,50	2,86	1066,12	1119801	17,36
2012	38574	3,60	4,62	1781,70	1211886	8,22
Σ	266706,00			19987,82	7338968,00	

Підсумовані дані у п'ятому стовпчику і є величиною зовнішнього резерву галузі за даний період.

Аналогічно розраховуємо значення резервів по інших галузях та отримаємо величину загального резерву по економіці в цілому (табл. 2).

Таблиця 2. Резерви розвитку галузей економіки України за 2002–2012рр.

Галузь	Величина зовнішнього резерву (млн грн)
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	41566,68
Добувна промисловість	15850,24
Переробна промисловість	77864,18
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	13731,44
Будівництво	19987,82
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	1572,97
Діяльність транспорту та зв'язку	31766,67
Освіта	12171,22
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	6724,69
Інші види економічної діяльності	63353,85
Загальний резерв	284589,76
Оплата послуг фінансових посередників	-30234,15
Загальний резерв з урахуванням оплати фінансового посередництва	254355,61

Висновки. Оцінка галузей економіки з погляду управління ризиками є практично значущою при розробці вектора їх стратегічного розвитку: соціальних, економічних, екологічних та технічних державних програм. На підставі наявних статистичних даних формується загальна картина, тренд розвитку галузей. Аналіз та оцінка галузевих ризиків дає можливість виявити резерви розвитку галузей та економіки в цілому [1].

Перехід від аналізу груп показників до деталізації сфер розвитку галузей (соціальна, екологічна, економічна) дасть можливість визначити слабкі, нестабільні зони і здійснювати цілеспрямоване, ефективне управління.

Список використаних джерел:

1. Забродин А. А. Модель управления риском как элемент системы управления отраслевыми рисками в социально-экономическом развитии региона (на примере Вологодской области) [Електронний ресурс] / А. А. Забродин // Российское предпринимательство. – 2008. – № 1. – Вып. 1 (104). – С. 20–25. – Режим доступа: <http://www.creativeconomy.ru/articles/4780/>
2. Кузнецова О. Н. Сущность отраслевого риска и его роль в развитии экономики / О. Н. Кузнецова // Проблемы современной экономики: мат.-лы Междун. науч. конф. (г. Челябинск, декабрь 2011 г.). – Челябинск: Два комсомольца, 2011. – С. 51–54.
3. Макконнелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика: в 2 т. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – 2-е изд.: пер. с англ. – М.: Республика, 1992. – Т. 1. – 399 с.; Т. 2. – 400 с.
4. Статистичний щорічник України за 2012 рік: стат. зб. // Держкомстат. – К., 2013.
5. Тэпман Л. Н. Риски в экономике: учеб. пособ. для вузов / под ред. проф. В. А. Швандара. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 380 с.
6. Чекалова Н. Е. Прикладні аспекти аналізу та оцінки ризиків підприємницької діяльності / Н. Е. Чекалова // Проблеми формування нової економіки XXI століття: мат.-ли II Міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 груд. 2009 р.: в 5 т. – Дніпропетровськ: Біла К. О., 2009. – Т. 2. – С. 113–117.

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ НОВОЇ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*Науковий керівник:
к. е. н., доцент кафедри банківської справи
Київського національного торговельно-економічного
університету Жураховська Л. В.*

Бреус В. В.

Київський національний торговельно-економічний університет, Україна

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ БАНКУ

Одним із важливих етапів розвитку економіки України є підвищення інвестиційної активності банківських установ. Підвищення інвестиційної активності банків базується на об'єктивних та суб'єктивних чинниках, які притаманні інвестиційної діяльності кожного банку та всієї банківської системи України.

Формування ефективного інвестиційного портфеля комерційного банку залежить від структурування і визначення чіткої стратегії управління ним. З точки зору І. В. Борщука у процесі управління портфелем цінних паперів комерційного банку необхідно не лише проаналізувати такі основні характеристики, як очікувана дохідність портфеля, рівень сукупного портфельного ризику та ліквідність, але й визначити вплив банківських інвестицій у цінні папери на основі нормативних показників діяльності банку, регулятивного капіталу банку, суми резерву, що підлягатиме формуванню тощо.

Інвестиційна діяльність комерційних банків дещо обмежена нормативними актами Національного банку України. Саме тому процес управління портфелем цінних паперів комерційного банку повинен ураховувати особливості його діяльності та включати такі етапи:

1. Визначення відповідності інвестиції нормативним показникам комерційного банку.
2. Віднесення цінного папера до одного з портфелів банку.
3. Визначення впливу інвестиції на регулятивний капітал банку.
4. Визначення показників дохідності, ризику та ліквідності цінного папера.

Так щодо, визначення відповідності інвестиції нормативним показникам комерційного банку. Банки мають право здійснювати інвестиції у статутні фонди й акції інших юридичних осіб лише на підставі письмового дозволу Національного банку України за винятком випадків, коли:

- інвестиція в будь-яку юридичну особу становить не більше ніж 5 % регулятивного капіталу банку;
- юридична особа, в яку здійснюється інвестиція, проводить тільки діяльність з надання фінансових послуг;
- регулятивний капітал банку повністю відповідає вимогам, установленим нормативно-правовими актами Національного банку України.

Згідно з Законом «Про інвестиційну діяльність» банкам забороняється інвестувати кошти в підприємство, установу, статутом яких передбачено повну відповідальність його власників. Пряма чи опосередкована участь банку в капіталі будь-якого підприємства не повинна перевищувати 15 % від регулятивного капіталу банку, а його сукупні інвестиції – 60 % (для спеціалізованих інвестиційних банків – 90 %). Ці обмеження не застосовуються, якщо банки придбали акції та інші цінні папери у окремих випадках.

Щодо оцінки ефективності сформованого портфеля, вона як правило, здійснюється за допомогою відносних показників, які одночасно враховують і дохідність, і ризик портфеля.

Таким чином, ефективне стратегічне управління інвестиційним портфелем дозволяє банку досягти найприйнятнішого рівня прибутковості й оптимізувати ризики портфельного інвестування шляхом структурування та диверсифікації.

Сутність банківських інвестицій полягає у вкладенні коштів з метою одержання прибутку з урахуванням рівня доходності та ризику. Інвестиційна діяльність комерційного банку на ринку цінних паперів включає діяльність банку як інвестора (обслуговування власних інвестиційних потреб і операцій банку, які здійснюються за власний рахунок) та діяльність банку як посередника в інвестуванні на ринку цінних паперів (обслуговування інвестиційних операцій клієнтів). При цьому невід'ємною складовою при реалізації інвестицій є допоміжні послуги банків, які супроводжують інвестиційний процес.

З нашої точки зору, діяльність банку як інвестора на ринку цінних паперів полягає у формуванні інвестиційного портфеля. До портфелю включаються цінні папери, що знаходяться у власності банку, і зорієнтовані як на власне володіння, так і на перепродаж. До інвестиційного портфеля банку можуть бути віднесені також цінні папери, які входять до резервів другої черги. Інвестиційний портфель банку може включати цінні папери, що емітовані резидентами та нерезидентами України і допущені до обігу на фондовому ринку України відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок». Похідні цінні папери можуть використовуватися у складі портфеля для зниження рівня

ризик. Неакціонерні вкладення банку в статутні капітали підприємств та організацій, що оформлені цінними паперами, розглядаються як інвестиційні.

Проведений нами аналіз показав, що для вирішення вище перелічених проблем необхідно здійснити низку заходів, зокрема, щодо приведення вітчизняного законодавства та нормативно-правових актів у відповідність із Міжнародними стандартами бухгалтерського звітності та Міжнародними стандартами розкриття інформації Міжнародної організації комісій із цінних паперів.

Важливим завданням є удосконалення інфраструктури ринку цінних паперів, а відповідно і професійної діяльності комерційних банків на ньому. Зазначене приведе до покращення якості обслуговування інвестиційного процесу на ринку цінних паперів.

Необхідно здійснити низку невідкладних заходів, спрямованих на розвиток організованої торгівлі цінними паперами та підвищення ступеня прозорості укладання угод на фондовому ринку.

Оскільки існує залежність між обсягом випущених на ринку цінних паперів та обсягом вкладень банків у цінні папери, то розвитку фондового ринку та активізації інвестиційної діяльності банків на ньому будуть сприяти наступні заходи: розвиток організованої торгівлі цінними паперами та підвищення ступеня прозорості укладання угод на фондовому ринку, запровадження постійно діючого, прозорого механізму середньострокового рефінансування банків НБУ під заставу корпоративних облігацій; формування розвиненого ринку державних цінних паперів, на якому б оберталися низько ризикові та високоліквідні папери, випущені для фінансування економіки (конкретних інвестиційних проєктів), а не для споживання; створення умов для здійснення нових випусків середньо – та довгострокових муніципальних боргових цінних паперів; забезпечення формування цивілізованого іпотечного ринку.

К. э. н. Головань С. И., Родионов А. Р.

Южный федеральный университет,

г. Ростов-на-Дону, Российская Федерация

ИННОВАЦИОННЫЙ МАРКЕТИНГ КАК НЕОТЪЕМЛЕМЫЙ ИНСТРУМЕНТ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

Для достижения коммерческого успеха предпринимательским структурам необходимо создать товары, которые могут привлечь внимание потребителей, невзирая на существование на рынке множества их аналогов. Это особенно

важно для структур малого и среднего бизнеса, которые не могут соревноваться с большими компаниями в сфере расходов и ценовой политики, однако благодаря продуктовым инновациям могут наращивать свой предпринимательский доход.

Инновационный маркетинг – это деятельность на рынке нововведений, направленная на формирование или выявление спроса с целью максимального удовлетворения запросов и потребностей, что базируется на использовании новых идей относительно товаров, услуг и технологий, которые наилучшим образом содействуют достижению целей организации и отдельных исполнителей [4, с. 31].

К основным принципам инновационного маркетинга можно отнести:

- нацеленность на достижение конечного практического результата инновации;
- интеграция исследовательской, производственной и маркетинговой деятельности в систему управления предприятия;
- ориентация на долгосрочную перспективу;
- применение взаимозависимых и взаимосогласованных стратегий и практики активного приспособления к требованиям потенциальных потребителей инновации.

В связи со стратегической целью перевода экономики России на инновационный путь развития возрос интерес к вопросам, связанным с менеджментом и маркетингом инноваций.

Термин «инновация» используется довольно широко, но, говоря о маркетинге инноваций, имеется в виду радикальные инновации (принципиально новые и новые для российских производителей продукции и технологии).

Необходимо выделить некоторые особенности, присущие маркетингу инноваций.

Исходная посылка – специфику маркетинга инноваций, как, впрочем, и любого другого вида товара или услуги, во многом определяют особенности рынка и представленных на нем объектов. Соответственно выстраивается логика исследования маркетинга инноваций: особенности рынка ↔ специфика товара (услуги) → особенности инструментов и методов маркетинга [3, с. 21].

Объектом обмена на рынке инноваций являются инновационные продукты, которые становятся товаром, но товаром специфическим. К специфическим свойствам таких товаров наряду с новизной можно отнести:

- низкую степень осязаемости, поскольку до момента использования инновационных продуктов в практической деятельности нельзя в полном объеме ощутить те качества и выгоды, которые в них заложены. Низкая степень

осязаемости, дополненная уникальностью инновационных продуктов, затрудняет оценку привлекательности и эффективности предлагаемых новинок, а также присущей им степени риска;

- персонифицированность инновационных продуктов, которые зависят от субъектов инновационной деятельности, их знаний, опыта, таланта, что проявляется в наличие авторства (интеллектуальной, промышленной собственности);

- во многих случаях – способность к неограниченной обмениваемости и мультипликации доходов от реализации, например, продажи лицензий;

- инновационные продукты могут формировать новые потребности, которые не сразу осознаются и принимаются потенциальными потребителями (зачастую отвергаются ими). Новинки могут вести к появлению новых рынков, которые, как правило, не под силу сформировать одной компании (требуется партнерство, альянсы и иные формы сотрудничества, в том числе и с конкурентами).

Важным аспектом маркетинга инноваций, особенно при широком распространении в нашей стране стратегии «проталкивания» новинок (push-стратегия), является поиск сфер применения новинки. А это слабоструктурированный, творческий процесс, в котором могут быть использованы методы мозгового штурма, метод аналогов (бенчмаркинг), широкий отраслевой поиск, анализ бизнес-систем в перспективных отраслях и пр. Это специализированный вид деятельности, в котором может участвовать автор новинки, но организовать этот процесс призваны другие специалисты – менеджеры, так как требуется широкий кругозор, проницательность и информированность, опыт подобной работы, наличие связей в деловой среде, коммуникабельность, навыки делового общения и другие качества, которыми не всегда обладает создатель новинки. Для повышения вероятности коммерческого успеха новинки процесс ее создания должен сопровождаться интенсивными исследованиями и тестированиями.

В процессе продвижения инноваций также возникают определенные сложности, которые необходимо решить средствами маркетинга [2, с. 17].

Сложности восприятия новых разработок, особенно тех, которые формируют новые потребности либо замещают существующие товары и технологии, не позволяют сразу организовать нормальный процесс коммуникации с потенциальными потребителями. Во многом это связано с формированием у потребителей барьеров восприятия новинок, для преодоления которых необходимы специальные методы.

Американские исследователи установили, что на стадии виртуального потребления новинки идет подготовка к фактическому потреблению и если продукт не распознан, признан неизвестным, сознание человека может запретить его

дальнейшее использование. Появление такого барьера, который получил название «отсутствие фундаментального знания», означает, что потребность не сформирована, либо не осознана. Соответственно нужны усилия и нестандартные методы преодоления этого барьера. Кроме психологических барьеров восприятия на пути любого инновационного продукта возникают и традиционные барьеры: неудачное позиционирование, ценовой барьер, административные барьеры, здоровый консерватизм потребителей, сопротивление персонала компании, где внедряется новинка (синдром «технологического страха») и другие.

Специалисты по маркетингу изучали процесс признания и распространения инноваций на протяжении многих лет. Наибольшее признание получила модель Роджерса, согласно которой процесс принятия инноваций включает следующие стадии: познание, формирование мнения, решение, освоение, подтверждение [5, с. 73]. Данная модель представляет собой новый подход к изучению поведения потребителей и выявлению их отношения к новым товарам.

В модели Роджерса стадия познания начинается, когда потребитель получает физический или социальный стимул, обеспеченный новым продуктом и тем, как он им пользуется. На этой стадии потребители уже осведомлены о товаре, но не сделали никаких заключений о его соответствии их проблемам или осознанной потребности. Познание нового товара обычно является результатом избирательного восприятия [1, с. 67].

На стадии формирования мнения происходит процесс формирования благоприятного или неблагоприятного отношения к инновации. «Испытывая» новшество в своем воображении, потребитель может мысленно представить, насколько удовлетворительным будет продукт в некоторой предполагаемой ситуации. Процесс формирования мнения во многом связан с внутренним состоянием и оценкой риска покупки нового товара и последствий его использования. Когда человек рассматривает новый товар, он должен взвесить потенциальную пользу от его применения и потенциальные недостатки перехода от знакомых товаров к новому. Новый продукт может оказаться хуже существующих или его преимущества могут не оправдать его более высокую стоимость.

Потребители могут снизить воспринимаемый риск применения новых товаров (а, следовательно, и неопределенность, которая задерживает покупку), получая дополнительную информацию. Человек может искать информацию о продукте, уделять особое внимание рекламе товара, обратиться к рейтингам товаров, поговорить с теми, кто уже опробовал товар. На стадии решения предпринимаются действия, которые ведут к выбору между признанием (адаптацией)

или отторжением (неприятием) инновации. Признание можно определить как решение потребителя, что использование новинки является для него оптимальным выбором. Отторжение (неприятие) продукта – это решение не использовать инновацию.

Освоение начинается с момента, когда потребитель начинает использовать инновацию. До этой стадии процесс является исключительно умозрительным, но с этого момента от потребителя требуется изменение поведения.

Подтверждение – это процесс, в ходе которого потребитель ищет поддержки своего решения купить новый товар. Иногда потребители меняют ранее принятые решения на противоположные, особенно при получении противоречивых сведений об инновации.

Модель Роджерса позволяет разобраться в причинах принятия или неприятия нового товара покупателями; понять, почему одни потребители воспринимают новинки положительно, а другие отказываются от новшеств в пользу привычных товаров. Это качественно новый подход в исследованиях потребительского поведения относительно выбора новых товаров.

Список использованных источников:

1. Балясникова О. П. Маркетинговый подход к распространению инноваций / О. П. Балясникова, С. В. Пучкова // Инновации. – 2001.
2. Лобастова О. В. Маркетинг инноваций – главный объект собственности предприятия [Электронный ресурс] / О. В. Лобастова // Проблемы современной экономики. – 2009. – № 1. – Режим доступа: <http://www.m-economy.ru>
3. Маркова В. Д. Особенности маркетинга инноваций [Электронный ресурс] / В. Д. Маркова // Проблемы современной экономики. – 2009. – № 4. – Режим доступа: <http://www.m-economy.ru>
4. Хруцкий В. Е. Современный маркетинг / В. Е. Хруцкий. – М.: Финансы и статистика, 2003.
5. Энджел Д. Ф. Поведение потребителей / Д. Ф. Энджел, Р. Д. Блэкуэлл, П. У. Миниард. – СПб.: Питер, 2007.

Головатюк Д. О.

*Саратовский государственный аграрный университет имени Н. И. Вавилова,
Российская Федерация*

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВЛОЖЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ПРОДУКТЫ ПИТАНИЯ

В настоящее время особую важность, приобретает создание продуктов питания нового поколения, что связано с недостаточной обеспеченностью населения жизненно важными нутриентами. В их числе – минеральные вещества, аминокислоты, пищевые волокна.

К функциональным продуктам питания относят пищевые продукты систематического употребления, сохраняющие и улучшающие здоровье и снижающие риск развития заболеваний.

В основе выпуска конкурентоспособных инновационных функциональных продуктов питания лежат высокопрофессиональные фундаментальные производственные комплексные изыскания и испытания, которые в свою очередь требуют больших финансовых вложений. И вследствие этого производство таких продуктов питания, должно быть наиболее эффективным и целесообразным с экономической точки зрения.

Рассмотрим экономическую эффективность производства птичьего мяса от петухов породы «Родонит» подвергнутых холощению.

Чтобы оценить коммерческую эффективность проекта используем следующие показатели: чистый доход, чистый дисконтированный доход и индекс доходности.

Чистый доход организации от реализации инвестиционного проекта показывает разницу между поступлениями и выплатами фирмы в процессе реализации проекта применительно к каждому интервалу планирования. Расчет чистого дохода от производства мяса птиц подвергнутых каплунированию представлен в табл. 1.

Таблица 1. Определение чистого дохода проекта

№ п/п	Номер временного интервала	Капитальные вложения, тыс. руб.	Текущие затраты, тыс. руб.	Поступления, тыс. руб.	Доход от текущей деятельности, тыс. руб.	Чистый доход от проекта, тыс. руб.
1	2	3	4	5	6	7
2	0	132,90	–	–	0	-132,90
3	1	–	122,40	171,40	49	49
4	2	–	122,40	191,40	69	69
5	3	–	122,40	191,40	69	69
6	4	–	122,40	191,40	69	69
7	Итого	132,90	489,60	745,60	256	123,10

Доходы предприятия от проекта, подлежат корректировке на величину упущенной выгоды в связи с «замораживанием» денежных средств, т. е. отказом от использования этих средств в других сферах вложения капитала.

Для этого используют коэффициент дисконтирования (e) рассчитываемый по формуле [1, с. 102]:

$$e = \frac{1}{(1 + E)^n}, \quad (1)$$

где E – ставка дисконта; n – порядковый номер временного интервала.

Ставка дисконта – это процент прибыли, который фирма хочет получить в результате реализации проекта. Для получения величины чистого дохода организации с учетом будущего снижения «ценности» денег необходимо рассчитать дисконтированные капитальные вложения, дисконтированные текущие затраты и дисконтированные поступления, расчет представлен в таблице 2.

Чистый дисконтированный доход (D) рассчитывается по формуле [1, с. 103]:

$$D = \sum_{n=1}^N (G_n - Z_n)e_n - \sum_{n=1}^N K_n e_n, \quad (2)$$

где G_n – поступления; Z_n – текущие затраты; e_n – коэффициент дисконтирования; K_n – капитальные вложения; n – номер временного интервала; N – срок реализации проекта.

Таблица 2. Расчет чистого дисконтированного дохода, при ставке 25 %

№ п/п	Номер временного интервала	Коэффициент дисконтирования	Дисконтированные капитальные вложения	Дисконтированные текущие затраты	Дисконтированные поступления	Чистый дисконтированный доход
1	2	3	4	5	6	7
2	0	1,00	132,90	–	0	-132,90
3	1	0,80	–	97,92	137,12	39,20
4	2	0,64	–	78,34	122,50	44,16
5	3	0,51	–	62,42	97,61	35,19
6	4	0,41	–	50,18	78,47	28,29
7	Итого	–	132,90	288,86	435,70	13,94

Положительное значение чистого дисконтированного дохода говорит о том, что производство птичьего мяса от каплунированных птиц является экономически эффективным и может приносить прибыль в установленном объеме.

Индекс доходности (ID) позволяет определить сможет ли текущий доход покрыть капитальные вложения в него и рассчитывается по формуле [1, с. 104]:

$$ID = \frac{\sum_{n=1}^N (G_n - Z_n)e_n}{\sum_{n=1}^N K_n e_n}, \quad (3)$$

$$ID = \frac{(435,70 - 288,86)}{132,90} = 1,10.$$

Рассматриваемый проект является экономически выгодным, поскольку индекс доходности превышает 1 и составляет 1,10, сумма дисконтированных текущих поступлений по проекту превышает величину дисконтированных капитальных вложений.

Список использованных источников:

1. Волков О. Экономика предприятия: учеб. пособ. / О. Волков, В. Скляренко. – М.: ИНФРА-М, 2013. – 264 с.

Малярова С. В.

ОКВНЗ Институт підприємництва «Стратегія», м. Жовті Води, Україна

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

В умовах міжнародної інтеграції та посилення міжнародної конкуренції, забезпечення конкурентоспроможності економіки країни, галузей та регіонів можливе лише на основі активізації інноваційно-інвестиційної діяльності. Діяльність з використання науково-інноваційних розробок є на сьогодні каталізатором економічного розвитку господарства країни. Результатом впровадження інновацій є якісне зростання, підвищення ефективності виробництва і конкурентоспроможної продукції, оскільки саме останнє може забезпечити стабільні та високі темпи соціально-економічного розвитку.

Неефективність зусиль державних органів влади стосовно заходів з покращення ведення підприємницької діяльності, впровадження її фінансово-кредитної та експортної підтримки, стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів, відсутність системності та послідовності у боротьбі з кризовими явищами призвели до поглиблення тенденцій погіршення підприємницького середовища. При цьому в найбільш важкому становищі опинились малі підприємства, особливо ті, що здійснюють інвестиції в інновації.

Найважливішим завданням сучасної інноваційної політики є активізація інвестиційно-інноваційної діяльності та створення цілісної системи її фінансового забезпечення, яка має ґрунтуватися на широкомасштабному залученні та максимально ефективному використанні фінансових ресурсів із різноманітними джерелами походження.

Для безперервного просування результатів інноваційної діяльності на ринок необхідно сформувати адекватну інноваційно-інвестиційну політику підприємства. Інноваційно-інвестиційна політика – це своєрідна програма, що встановлює черговість впровадження інновацій у залежності від наявних ресурсів (інвестицій) і поставлених завдань. Метою інноваційно-інвестиційної

політики є забезпечення погодженості якісних і кількісних зв'язків усіх елементів інноваційно-інвестиційної діяльності.

Механізм розробки інноваційно-інвестиційної політики містить у собі ряд послідовних етапів. Серед них головні:

- дослідження попиту на продукцію підприємства, визначення місткості ринку і перспектив його розвитку;
- дослідження ринків необхідних ресурсів;
- планування й організація інноваційної діяльності;
- кадрове забезпечення інноваційної діяльності;
- комплексний аналіз ефективності впровадження нововведень і пов'язаних з ними ризиків.

Основна мета формування інноваційно-інвестиційної політики – об'єднання всіх учасників проекту на виконання комплексу робіт для досягнення кінцевого результату.

Щоб досягти цілей інноваційно-інвестиційної політики підприємства, необхідно врахувати реальні й потенційні можливості в цьому напрямку і формувати інноваційну стратегію, орієнтовану на них. Інноваційна стратегія підприємства визначає, на яку товарно-ринкову комбінацію необхідно орієнтувати інноваційні дії підприємства.

Найбільш важлива характеристика сутності інноваційної привабливості полягає в тому, що розвиток іде за своїми власними закономірностями, які виражаються у певному розподілі ресурсів, умов і видів діяльності та їх інтеграції в науково-виробничому процесі, в межах якого забезпечується створення наукових знань, матеріалізація їх у певні нововведення, для реалізації і використання їх під час виробництва конкретного виду продукції.

Основними джерелами формування інновацій в Україні є Державний бюджет, кошти місцевих бюджетів, власні кошти підприємств і організацій, інвестиційні вкладення іноземних інвесторів та інвестиційних фондів, кредити банків, гранти, венчурне фінансування. У 2012 році капітальні інвестиції в Україні склали 36 млрд 415 млн грн. Якщо в 2011 році було залучено близько 1,3 млрд грн., то в 2012 році – 2,2 млрд грн. Значний приріст інвестицій, і на 90 % – це кошти населення. Планується, що на 2013 рік збільшення інвестицій складе близько 18 %.

Аналіз інвестиційної привабливості регіонів виявив, що найбільш привабливими для інвесторів є Дніпропетровська область, Запоріжжя, Полтавщина та м. Київ.

У 2012 році найбільш привабливими для інвесторів залишатиметься уже традиційно АПК та альтернативна енергетика. Зокрема, в розбудову інфраструктури для зберігання сільськогосподарської продукції було вкладено 17,5 млн грн.

Проблеми, що підштовхують фірми до пошуку, розроблення і впровадження інновацій, спричинені неперервним розвитком науки і техніки, появою нових знань, які формують нові потреби і пропонують кращий спосіб їх задоволення. Усвідомлення того, що відсутність належної уваги до інноваційної діяльності гальмуватиме розвиток фірми, призведе до технологічного відставання, ослабить її ринкові позиції, є постійним стимулом для вищого керівництва.

Питання залучення інвестиційних ресурсів є важливим на будь-якому етапі функціонування підприємства: починаючи із етапу створення та закінчуючи його ліквідацією. Підприємство, яке використовує залучені інвестиційні ресурси, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку і можливості приросту фінансової рентабельності діяльності, проте в більшій мірі утворює фінансовий ризик і загрозу банкрутства, які зростають при зростанні питомої ваги залучених засобів в загальній сумі капіталу, що використовується. Для отримання залучених інвестиційних ресурсів підприємство повинно відповідати ряду характеристик, тобто бути інвестиційно привабливим.

Інвестування інноваційних процесів є ризикованим, але підприємці погоджуються на ризик, очікуючи в разі успіху додаткових прибутків. Причому простежується залежність – чим на більший успіх розраховує підприємець у майбутньому, тим на більші витрати він повинен погодитися тепер, при виборі інновації. Але проблема вибору об'єкта для інвестування не обмежується лише граничною сумою фінансових коштів.

Для стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в умовах, що склалися, пропонується використовувати такі інструменти управління ризиком, як:

- організаційні та економічні методи зниження інноваційно-інвестиційних ризиків;
- застосування методів сценарного планування та критеріїв ефективності інноваційних проектів;
- усвідомлення властивості дуалізму ризику;
- максимальне задіяння переваг державної підтримки.

Нормальне функціонування економіки України неможливо уявити без потужних інвестицій та широкого впровадження інновацій у діяльність підприємств всіх форм власності та розмірів.

Основною підвищення економічної ефективності діяльності підприємств є інтенсифікація виробництва на інноваційній основі, яка не може відбуватися без залучення кредитів та інвестицій. При цьому керівники підприємств стикаються з різними видами ризиків і формами їх прояву. Запорукою і основою стабільного становища підприємства є фінансова стійкість, тобто таке фінансове становище, коли забезпечується розвиток підприємства на основі власного прибутку і зростання капіталу при збереженні його платоспроможності в умовах допустимого рівня фінансового ризику.

Д. т. н. Мямлин С. В., Гридасова А. В.

Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, Украина

**АКТУАЛЬНОСТЬ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ
МЕТОДОВ ОЦЕНКИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ**

Ни у кого не вызывает сомнений инновационный путь развития экономики не только страны в целом, но и отдельных ее отраслей. Железнодорожный транспорт является одним из стержневых, бюджетообразующих видов транспорта, стимулирующих также развитие и смежных отраслей экономики.

В современных экономических условиях деятельности предприятий железнодорожного транспорта значительно возросла роль инновационного развития, связанного с несколькими направлениями: инфраструктура; подвижной состав; информационные технологии. Это продиктовано тем, что инновационная деятельность ведет к снижению себестоимости и увеличению скорости и объема перевозок, снижению цен и повышению качества услуг, росту прибыли, созданию новых рабочих мест, притоку инвестиционного капитала, повышению конкурентоспособности, освоению новых рынков, в том числе, внешних. При этом можно признать допустимыми и такие инновационные решения, которые предусматривают существенный рост скорости перевозок при незначительном (экономически оправданном) повышении себестоимости или существенное снижение себестоимости при незначительном уменьшении скорости доставки груза.

Эффективность инновационной деятельности, прежде всего, зависит от достоверности и своевременности оценки предварительных или промежуточных результатов, поэтому руководству предприятия необходимо уметь объективно оценивать результативность внедрения инноваций, своевременно выявлять и устранять отклонения от программы реализации мероприятий по достижению поставленной цели.

В экономической теории выделяют два основных направления оценки инновационной деятельности, использование которых позволяет после внедрения инноваций отследить состояние на предприятии.

Первое направление оценки результативности инновационной деятельности заключается в необходимости формирования системы показателей, которая позволит отразить многогранность функционирования предприятия в целом и специфику инновационной деятельности в частности. Система показателей результативности инновационной деятельности должна учитывать все аспекты его работы.

Вторым направлением оценки результативности инновационной деятельности предприятия является построение интегрального показателя, который бы по возможности давал однозначный ответ относительно уровня результативности.

Определение эффективности инновационной деятельности на основе оценки технического и организационного уровня производства позволяет принимать квалифицированные управленческие решения при разработке инновационных проектов и при их реализации, выявлять факторы и резервы повышения эффективности работы предприятия. Оценка эффективности инновационной деятельности с помощью системы показателей, характеризующих организационно-технический уровень производства, интеллектуальные возможности персонала, а также сложность экономических условий, в которых предприятие выполняет работы, позволяет планировать инновационную деятельность предприятия с целью устранения технического несовершенства и достижения существенного роста производства, улучшения управления и повышения конкурентоспособности продукции и услуг, достижения необходимых значений экономических и рыночных показателей.

В системе оценки инновационной деятельности предприятия выделяют несколько основных критериев, каждый из которых состоит из системы показателей, основанных на реально определяемых экономических данных, а именно: финансовый, материально-технический, рыночный, научно-исследовательский и инновационный потенциал, а также организационно-экономический уровень производства.

Анализ этих показателей в значительной степени позволяет оценить уровень эффективности инновационной деятельности с целью совершенствования системы управления инновационной деятельностью предприятия, направленной на получение объективной информации, необходимой для принятия необходимых управленческих решений.

Одним из инструментариев оценки эффективности инновационной деятельности предприятия является применение системного и сравнительного анализа, разработка и использование новейших методов сравнительного рейтинга инновационной деятельности предприятий на основе стандартизации совокупности показателей оценки эффективности инновационной деятельности, прогнозирование инновационного развития предприятия.

Стратегическим ориентиром инновационного развития железнодорожной отрасли является достижение режима полной и даже опережающей предложения транспортных услуг высокого качества в условиях достижения высокой безопасности движения, норм экологической безопасности, воплощение ресурсосберегающих и безотходных технологий. В этих условиях железнодорожный транспорт, как ведущая наукоемкая отрасль, должен стать базовой в системе научно-технического и социального развития, выполнять роль стимулирующего фактора в дальнейшем наращивании научно-технического потенциала других отраслей и экономики в целом.

Таким образом, направление исследований, связанное с совершенствованием методов оценки инновационных технических и технологических решений актуально, как для отдельных предприятий железнодорожного транспорта, так и для всей отрасли.

Перцев С. Б.

ФГБОУ ВПО «Тюменский государственный нефтегазовый университет»,

Российская Федерация

ИННОВАЦИОННАЯ МОДЕЛЬ РЕГИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Одной из важнейших задач России на сегодняшний день является экономический рост регионов, устойчивость их к внешним и внутренним рискам, создание условий экономического развития, интеграция в глобальную экономику, а это возможно при условии перехода их на инновационный путь развития.

Инновационные преобразования в регионе создают условия для эффективного функционирования всей национальной экономической системы, является шагом к устойчивому региональному развитию и выступает в качестве основного регулятора динамики экономического роста в регионе [1].

Инновационная модель – это организационно-экономическая форма осуществления инновационной деятельности, поиска инновационных решений, а также рычаг стимулирования и регулирования этой деятельности. В контексте исследуемой проблематики целесообразно вести речь не столько об инновационной модели вообще, сколько о «региональной инновационной модели», как особом территориально-локализованном способе воспроизводства экономических инноваций, форме интеграции макроэкономических инновационных циклов и инновационной динамики на микроуровне в определенной, характеризующей специфическими условиями общественного производства, региональной (мезоэкономической) среде.

Своеобразие региональной инновационной модели предопределяется способностью региона представлять в виде целого ряда самостоятельных ипостасей:

- подсистемы макроэкономики, адаптированной к региональной специфике ее инварианта;
- органично «встроенного» в сложившуюся иерархию экономического таксона мезоуровня;
- территориальной (на мезоуровне) группировки микроэкономических структур, формы их экономического взаимодействия в определенном природно-экологическом, социально-культурном и ином аспекте.

Специфика региональной инновационной модели предопределяет и ее важнейшие функции:

- 1) перераспределение финансово-инвестиционных ресурсов в пользу инновационной сферы региональной экономики (приоритетных в плане инновационного развития отраслей и субрегионов);
- 2) формирование в регионе рынка инноваций и инновационных услуг с системой соответствующей инфраструктуры;
- 3) формирование инновационно-ориентированной конкурентной среды, содействие реализации инновационного потенциала предпринимательства;
- 4) обеспечение действенной государственной поддержки и эффективного регулирования инновационной компоненты в региональной воспроизводственной системе.

Инновационная модель экономического развития регионов должна соответствовать ряду основополагающих условий:

- быть действенной, адекватной технико-технологическим и организационно-экономическим реалиям, обеспечивая эффективное соответствие системы экономических производственных отношений уровню развития производительных сил;

- сочетать универсальность (то есть быть построенной на общих принципах, характерных для всех составляющих и уровней экономики) и региональную адаптированность (учитывая региональную специфику, формироваться в значительной мере непосредственно в самом регионе и с учетом его стратегических приоритетов и интересов);

- обеспечивать эффективную координацию всех своих составляющих как по «вертикали» (федеральной компоненты, региональной компоненты, субрегиональной компоненты и т. д.), так и по «горизонтали» (рыночные инструменты, система госрегулирования и др.).

Для становления инновационной модели развития национальной экономики в последние годы в стране был осуществлен ряд важных институциональных, правовых, экономических, финансовых, организационных мер по стимулированию инновационной активности в различных сферах жизнедеятельности общества. Между тем при наличии некоторых позитивных изменений все же сохраняются фрагментарность и разрозненность прогрессивных процессов, что не позволило ослабить сложившиеся неблагоприятные тенденции [7].

В числе проблем, тормозящих инновационное развитие, наиболее острыми являются: неизжитая недобросовестная конкуренция; недостаточно привлекательный инвестиционный климат; неумещающаяся коррупция; слабая финансовая поддержка инновационной деятельности; низкоэффективное использование государственных средств, выделенных на исследования и разработки; несоответствующий современным требованиям уровень компетенций специалистов и руководителей в инновационной сфере; отсутствие надлежащей координации и контроля за ходом инновационных преобразований.

Профессором Н. В. Бекетовым на основе анализа тенденций осуществления реформ в нашей стране в период перехода к постиндустриальному обществу выделена специфическая черта, оказывающая огромное влияние на развитие инновационного сектора России – «это коррумпированность органов исполнительной власти и слабость механизмов формирования гражданского

общества» [2, с. 10], что подтверждается многими исследованиями [3; 5]. Наряду с этим необходимо отметить, что до настоящего времени отсутствуют эффективные механизмы финансирования процессов создания инновационных продуктов (технологий, товаров, услуг) и их вывода на отечественный и зарубежные рынки.

По мнению автора, процессы формирования инновационной модели регионального экономического развития приобрели затяжной характер, имеющие в той или иной степени соответствующие проявления в субъектах РФ.

Для успешного формирования инновационной модели развития в регионах требуются многогранное развитие человеческого капитала и отвечающие реальным условиям институциональные и структурные преобразования, направленные на реформирование производств, привлечение инвестиций, обновление видов экономической деятельности и ведущие к изменению пропорций, соотношений секторов, отраслей экономики и социальной сферы, связей между ними, что в итоге способно обеспечить создание конкурентоспособных технологий, товаров, услуг.

При этом значительное влияние на процессы инновационного развития каждого региона оказывает его специфика, особенности реализации накопленного потенциала. Отличительным признаком формирования инновационной экономики в каждом конкретном регионе будет являться именно специфическое системное взаимодействие социально-экономических компонентов, факторов и ресурсов, создающее своеобразные возможности разработки, внедрения и освоения новейших технологий и наукоемких видов продукции (товаров, услуг) в различных сферах жизнедеятельности регионального сообщества [6, с. 102].

Инновационное развитие региона требует выполнения, как минимум, двух инновационных условий: во-первых, передача полномочий от национального к региональному (то есть местному) уровням управления и осуществления задач содействия и, во-вторых, стимулирование развития государственных, общественных и особенно частных организаций в регионе.

Для стимулирования процесса привлечения инвестиций в регионы необходимо разработать государственную инновационную политику, основная цель которой состоит в восстановлении процессов расширенного воспроизводства в регионах и нацеливает регионы на экономическую самостоятельность.

Особая роль в управлении инновационным развитием региона принадлежит региональным и муниципальным органам управления. В зависимости от того, насколько они компетентны в этом вопросе, зависит не только эффективность

разрабатываемой и реализуемой инновационной политики, но и направление социально-экономического развития региона в целом.

Для того чтобы система управления экономикой региона заработала, необходимо соблюдать следующие принципы: сбалансированное сочетание централизации и децентрализации; научная обоснованность; стратегичность принимаемых управленческих решений; инновационность процессов, товаров, работ, услуг в различных сферах экономической деятельности; частно-государственное партнерство; мобильность и адаптированность к факторам внешней и внутренней среды; субсидиарность; ресурсное обеспечение закрепленной компетенции.

Инновационная деятельность связана с высоким уровнем риска: по статистике, только 10 % всех внедряемых разработок имеет коммерческий успех. Для покрытия рисков от инновационной деятельности в регионе необходимо организовать систему управления коммерциализацией продуктов НИОКР, что будет способствовать увеличению рынков инноваций, финансовых и других видов ресурсов и в конечном итоге все это позволит улучшить инновационный и инвестиционный климат региона.

Для того чтобы достичь эффективного взаимодействия требуется компетентное региональное управление. Поэтому рассчитывать на инновационные прорывы в регионе можно только при наличии отвечающей современным требованиям системы государственного и муниципального управления. Применение методологии проектного управления требует внедрения соответствующих структур управления, которые должны отличаться высокой адаптивностью и самоорганизацией, что позволит повысить эффективность работ и получить необходимые результаты с наименьшими затратами. Применение данной методологии требует необходимость преобразования организационных структур управления, как на уровне предприятия, так и на уровне местного и государственного самоуправления [2]. Для реализации намеченной стратегии региона можно использовать следующие рычаги: региональное законодательство, региональные льготы, отвод земли, предоставление аренды и др.

Для формирования инновационной стратегии региона необходимо создание условий для взаимообмена и взаимопроникновения нововведений на региональный рынок, а также адаптация и заимствование из других регионов, что и будет способствовать улучшению инновационного климата в регионе.

В связи с высокой значимостью инноваций в повышении благосостояния регионов и общества в целом необходимо государственное регулирование

инновационной сферы, то есть соблюдение определенных «правил игры» на инновационном поле для достижения поставленных целей в рамках выбранной стратегии [4].

Формирование инновационного климата является одним из главных условий перехода к инновационному развитию экономики. Органам государственной власти и местного самоуправления необходимо разработать стратегию сохранения и развития инновационного потенциала региона, определить функции государственных и муниципальных органов в инновационной сфере, разработать инструменты регулирования инновационной деятельности. Организационный механизм государственного регулирования инновационной деятельности должен обеспечить учет мнений всех прямо или косвенно заинтересованных структур и в то же время создать условия для согласованного принятия мер по стимулированию инноваций. Главное условие инновационного развития регионов – устойчивое развитие экономики регионов во всех сферах деятельности.

Реализация вышеотмеченных инструментов регулирования обеспечит оптимальные темпы инновационного развития регионов, которое в свою очередь повысит эффективность функционирования, как региональной экономической системы, так и всей национальной экономической системы в целом.

Список использованных источников:

1. Атоян В. Р. Инновационный комплекс региона: проблемы становления и развития / В. Р. Атоян, Г. И. Жиц. – Саратов: Саратов. гос. техн. ун-т, 2006. – 195 с.
2. Бекетов Н. В. Формирование инновационной экономики России: попытка осмысления социально-политической эффективности / Н. В. Бекетов // Проблемы современной экономики. – 2010. – № 3. – С. 8–12.
3. Глазьев С. Ю. О стратегии развития экономики России / [С. Ю. Глазьев, В. В. Ивантер, В. Л. Макаров и др.] // Экономическая наука современной России. – 2011. – № 3 (54). – С. 7–31.
4. Гусев А. Б. Инновации в России: проблемы и перспективы / К. Н. Гусев // Банковское дело. – 2010. – N 1.
5. Дегтярев А. Н. Антикоррупционные парадигмы развития российского бизнеса в условиях «экономики отката» / А. Н. Дегтярев, Р. И. Маликов, В. В. Арапов // Экономическая политика. – 2010. – № 4. – С. 92–104.
6. Маннапов Р. Г. Управление системным формированием инновационной экономики в регионе / Р. Г. Маннапов, А. Р. Маннапов // Интеллект. Инновации. Инвестиции. – 2012. – № 1. – С. 102–107.
7. Стратегия инновационного развития Российской Федерации на период до 2020 г.: утв. распоряжением Правительства РФ от 08.12.2011 № 2227-р. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mon.gov.ru/dok/akt/9130>
8. Тоньшева Л. Л. Управление инновациями в модернизируемой экономике: учеб. пособ. / [Л. Л. Тоньшева, Е. В. Назмутдинова, О. С. Фендич, В. А. Чейметова]. – Тюмень: ТюмГНГУ, 2011. – 232 с.

Смирнова Т. А., Голей Ю. М.

Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара, Україна

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Інноваційна діяльність є одним із найважливіших факторів, що безпосередньо впливають на розвиток як окремих підприємств так і країни у цілому. В сучасних економічних умовах розвиток виробництва повинен базуватися цілком на різноманітних нововведеннях, так як конкурентоспроможність на світовому ринку все більше залежить від продукції, в основі якої лежать нові знання. На жаль, продукція українських підприємств не завжди може конкурувати із західними аналогами, тому що їй притаманна слабка інноваційна діяльність.

Високих результатів підприємства можуть досягти лише за систематичного і цілеспрямованого новаторства, націленого на пошук можливостей, які відкриває середовище господарювання щодо виготовлення і впровадження нових видів товарів, нових виробничих і транспортних засобів, освоєння нових ринків і форм організації виробництва. Завершальною ланкою і результатом інноваційного процесу є створення певного конкурентоспроможного продукту. Проте, конкурентоспроможність залежить від ступеня новизни ідеї, взятої за основу нового продукту чи технології.

Основними етапами інноваційного процесу на підприємстві повинні бути:

- генерація ідей щодо способів задоволення нових суспільних потреб;
- розроблення задуму та попереднє оцінювання його ринкової привабливості;
- аналіз інституційних умов реалізації задуму і супроводжувальних витрат, їх зіставлення з фінансовими можливостями підприємства;
- конструкторське та технологічне розроблення нового товару;
- планування та організація процесу виробництва нового товару;
- комерційна реалізація новинки.

Ці етапи є сутністю інноваційної діяльності на підприємстві і обов'язкові для кожного суб'єкта ринку.

Метою державної інноваційної політики є формування у країні таких умов для діяльності господарюючих суб'єктів, за яких вони були б зацікавлені і спроможні розробляти і виготовляти нові види продукції, впроваджувати сучасні наукомісткі, екологічно чисті технології та розширювати на цій основі свої ринки збуту.

В Україні інноваційна активність промислових підприємств знаходиться на рівні, який не досягає навіть мінімального значення серед європейських країн. Питома вага підприємств, що активно впроваджують інновації коливається у межах 11–18 % протягом 2005–2012 років, що є надзвичайно низьким показником у порівнянні із аналогічним показником у високорозвинених країнах – 60–70 %. Низька інноваційна активність промислових підприємств обумовлює невелику частку інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції.

Основним джерелом, яке забезпечує збільшення обсягу фінансових ресурсів інноваційної діяльності, є власні кошти підприємств, чого явно недостатньо. У 2012 р. близько 90 % підприємств здійснювали інновації за рахунок власних коштів, обсяг яких становив майже три чверті загального обсягу витрат.

Особливий дефіцит в Україні становлять стратегічні інвестори (промислові компанії), які зацікавлені в розвитку високотехнологічного виробництва і впровадженню передових форм організації виробництва, у розширенні експортного потенціалу країни. Важливим показником результативності вкладання фінансових коштів є обсяги інноваційної продукції.

За результатами дослідження виявлені фактори, які перешкоджають впровадженню інновацій на промислових підприємствах:

1. Основні виробничі фонди знаходяться в незадовільному стані. Показники ефективності використання основних виробничих фондів знаходяться на досить низькому рівні. Неможливо випускати конкурентоспроможну продукцію на застарілому обладнанні.

2. За останні роки відбувається погіршення показників ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства, наприклад – матеріалоємність продукції збільшується, а матеріаловіддача, навпаки, знижується. Матеріальні витрати займають найбільшу питому вагу у витратах підприємства.

3. Відсутність мотивації персоналу щодо розробок інновацій.

4. Недостатня зацікавленість менеджерів середньої та нижчої ланки в питанні впровадження інноваційних ідей робітників.

5. Інноваційний менеджмент та культура виробництва на підприємствах також потребує удосконалення і спеціалізованого керівництва.

Для надання відчутного поштовху розвитку інноваційної політики в країні доцільно розробити і затвердити Верховною Радою стратегію інноваційного розвитку економіки України, так як така сфера економіки повинна бути під постійним

державним контролем. Наступним кроком повинні бути виявлені національні пріоритети держави, галузі та регіональні програми, які мають сприяти соціально-економічному розвитку. Також, повинні впроваджуватися комплекси заходів, які б стимулювали як внутрішні ресурси держави так і іноземні інвестиції перш за все в інноваційну сферу.

Також, збільшення показників, пов'язаних з рівнем інноваційної продукції в Україні можливе за рахунок збереження та розвитку науково-технічного потенціалу країни, запровадження різноманітних ефективних механізмів стимулювання інвестицій у наукову та інноваційну сферу від банків і промислових підприємств, патентування за кордоном і збереження прав на інтелектуальну власність вітчизняними виробниками та вченими.

Отже, Україна повинна встигати за швидкоплинними тенденціями ринку та максимально пристосовуватися до потреб зовнішнього середовища шляхом постійної розробки та удосконалення різноманітних технологій виробництва. Таким чином Україна зможе вводити на ринок конкурентоздатну інноваційну продукцію.

Черненко О. Л.

Науково-дослідний економічний інститут

при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України, м. Київ

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЧИСЛЕННЯ ОБСЯГІВ
ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ
ДЛЯ ІНТЕНСИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ**

В умовах обмеженості інвестиційних ресурсів дієвим механізмом підтримки інтенсивного розвитку економіки є залучення інвестиційних ресурсів у пріоритетні сфери економічної діяльності, які можуть ініціювати прогресивні структурні зрушення та технологічну структурну модернізацію в країні. Спираючись на державні стратегічні документи та діючі нормативно-правові акти (зокрема [1; 2] та ін.), перевірку на наявність потужних міжгалузевих зв'язків та врахування критерію високотехнологічності було систематизовано перелік пріоритетних видів економічної діяльності. Наразі пріоритетними видами економічної діяльності в Україні є машинобудування, хімічне виробництво, харчова промисловість, металургія та будівництво.

Запропонований науково-методичний підхід до оцінювання забезпечення розвитку видів економічної діяльності інвестиційними ресурсами на макрорівні. Його суть полягає у можливості проведення якісного та кількісного оцінювання взаємозв'язку між інвестиціями в основний капітал та валовою доданою вартістю за період 2001–2011 рр. у розрізі основних 33 видів економічної діяльності, серед яких є і пріоритетні.

Для реалізації цієї задачі були застосовані передові економетричні та математичні методи, зокрема метод згладжування даних шляхом застосування часового середнього та регресійного аналізу. Суть розробленого підходу полягає у обчисленні довгострокових трендів інвестицій в основний капітал та валової доданої вартості у співставних цінах та побудові на їх основі фазової кривої їх взаємозв'язку. Параметри регресійного аналізу та характер руху цієї кривої і виступали основними показниками оцінювання.

Одержані результати дозволили зробити висновок про те, що в економіці в цілому, в промисловості, та в переважній більшості видів економічної діяльності України наявний стійкий взаємозв'язок між інвестиціями в основний капітал та валовою доданою вартістю. Його якість та швидкість були оцінені. Виявлені види економічної діяльності, в яких такий зв'язок погіршений з причин його ускладнених (нелінійних) властивостей та недостатніх обсягів інвестування впродовж довготривалих періодів.

Завдяки апробації викладеного підходу на аналогічних статистичних даних німецької економіки було встановлено, що в промисловості Німеччини, як і в промисловості України в 2009–2010 рр. фіксується регресивний напрям руху фазової кривої взаємозв'язку між довгостроковими трендами інвестицій в основний капітал та валової доданої вартості через вплив світової фінансової кризи. Однак, вже в 2011 р. фазова крива взаємозв'язку німецької промисловості повертається на прогресивну траєкторію, чим підтверджує відносно вищу швидкість післякризового відновлення. В середньому, кожне додаткове Євро, вкладене в основний капітал промисловості Німеччини, забезпечує 5,78 Євро валової доданої вартості. В Україні аналогічний вклад у 1 гривню забезпечує створення 2,22 грн валової доданої вартості.

Отримані результати забезпечили якісне підґрунтя для розробки прогнозів на короткострокову перспективу з метою обрахування обсягів інвестиційних ресурсів, що потребує вітчизняна економіка, спираючись на структурні (галузеві) пріоритети, задекларовані у державних стратегічних та програмних документах. Такий підхід має лежати в основі регулювання структурних зрушень в Україні, головним інструментом якого є залучення інвестиційних ресурсів у пріоритетні

види економічної діяльності з метою усунення структурних диспропорцій та активізації механізму структурної модернізації.

На основі застосування передових методів прогнозування часових рядів, серед яких екстраполяція шляхом подвійного експоненціального згладжування та проведення відповідних розрахунків у програмному забезпеченні «StatPlusV25» були побудовані сценарні прогнози за пріоритетними видами економічної діяльності на період до 2016 р. Спираючись на отримані дані згідно оптимістичного, середнього та песимістичного сценаріїв, були сформовані пропозиції щодо залучення обсягів інвестиційних ресурсів.

Виходячи з того, що у короткостроковій перспективі економіка буде розвиватися за середнім сценарієм, то для зміни його на оптимістичний (що відповідає інтенсивному економічному розвитку) зусиллями державної політики із стимулювання надходження інвестиційних ресурсів у пріоритетні види економічної діяльності, необхідно буде за період з 2014 р. до початку 2017 р. додатково залучити такі обсяги інвестицій в основний капітал: 13,41 млрд грн у харчову промисловість, 14,68 млрд грн у машинобудування, 16,55 млрд грн у будівництво, 7,26 млрд грн у хімічну промисловість, 17,27 млрд грн у металургію. Якщо економіка буде розвиватися згідно песимістичного сценарію, то для реалізації такого ж ефекту знадобиться додатково залучити значно більші обсяги інвестицій в основний капітал, а саме: 29,66 млрд грн у харчову промисловість, 29,73 млрд грн у машинобудування, 30,08 млрд грн у будівництво, 15,8 млрд грн у хімічну промисловість, 34,72 млрд грн у металургію.

Висновки. Інтенсивний розвиток економіки України у короткостроковій перспективі (до 2016 р.) може буде забезпечений завдяки проведенню вдалої державної політики щодо залучення додаткових інвестиційних ресурсів у пріоритетні види економічної діяльності, якими є машинобудування, хімічне виробництво, харчова промисловість, металургія та будівництво. Обсяги цих ресурсів мають відповідати наданим прогнозним розрахункам в залежності від розвитку подій згідно середнього, оптимістичного чи песимістичного сценаріїв.

Список використаних джерел:

1. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України [прийнятий 06.09.2012: чинний з 01.01.2013] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіц. веб-сайт. Законодавство України. – Режим доступу: <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>
2. Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки: розпорядження Кабінету Міністрів України [прийняте 14.08.2013: чинне з 14.08.2013] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіц. веб-сайт. Законодавство України. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-%D1%80>

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА ПРІОРИТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У НОВІЙ ЕКОНОМІЦІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Хованов Д. П.

*Поволжский институт управления имени П. А. Столыпина –
филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы
при Президенте Российской Федерации, г. Саратов*

ИЗМЕНЕНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ В ДИНАМИЧНО РАЗВИВАЮЩЕМСЯ ПРЕДПРИЯТИИ

В современных экономических условиях вопрос исследования организационной культуры встает особенно остро. Современные технологии и инновации в производстве позволяют решать практически любые задачи, но без профессионального, грамотно обученного, лояльного, целеустремленного персонала, технологии не смогут привести к запланированным результатам. На данном временном этапе развития бизнеса в России вопросы, связанные с управлением предприятием и кадровым менеджментом, в частности, выходят на первый план. Достижение любой общей организационной цели, поставленной в компании, реализация стратегии ее развития невозможно без активного участия каждого сотрудника. За принятие или непринятие той или иной организационной цели отвечает организационная культура.

Организационная культура – это набор наиболее важных предположений, принимаемых членами организации и получающих выражение в заявляемых организацией ценностях, задающих людям ориентиры их поведения и действий [1, с. 327].

Далее представлены результаты исследования изменения организационной культуры в динамично развивающейся организации – на конкретном предприятии пищевой и перерабатывающей промышленности.

ГК «Белая Долина» была создана в 2009 году, данный холдинг включает в себя: 2 перерабатывающих предприятия ОАО «Молочный комбинат Энгельсский» и ООО «Мясокомбинат Митэк», 2 торговых дома ООО «Поволжский торговый дом» и ООО «Милайн инвест групп» и транспортную компанию ООО «Алекс-1».

На протяжении 3 лет мы наблюдали и изучали организационную культуру компаний данного холдинга с целью выявления закономерностей ее изменения, связанных с ростом и развитием каждого предприятия. В 2011 году нами было проведено исследование в группе компаний «Белая долина» с целью выявления типа организационной культуры с использованием методики OCAI, а в 2013 году мы провели повторное исследование. Методом наложения были определены сложившийся и предпочтительный профили организационной культуры в каждой организации, входящей в ГК «Белая Долина».

В данной статье мы будем рассматривать изменение организационной культуры в трех наиболее многочисленных предприятиях группы компаний «Белая Долина»: ОАО «Молочный комбинат Энгельский», ООО «Мясокомбинат Митэк» и ООО «Поволжский торговый дом».

Первое предприятие для рассмотрения – ОАО «Молочный комбинат Энгельский».

Таблица 1. Организационная культура ОАО «Молочный комбинат Энгельский»

	2011 год		2013 год		Разница значений (предпочтительной и текущей) 2011 г.	Разница значений (предпочтительной и текущей) 2013 г.
	текущее состояние	предпочтительное состояние	текущее состояние	предпочтительное состояние		
Клановая	26	29	17	27	-3	-10
Адхократическая	25	23	24	23	2	1
Рыночная	27	25	28	26	2	2
Иерархическая	22	23	31	24	-1	7
Сумма (модуль)	100	100	100	100	8	20
Текучесть кадров	57 %		61 %			

Анализ данных табл. 1 показывает, что в 2011 году выделить преобладающий тип организационной культуры не представляется возможным (практически на одинаковом уровне находятся клановая, адхократическая и рыночная составляющие), но уже по 2013 году мы можем говорить о доминирующих иерархическом и рыночном типах организационных культур (при сохранении на высоком уровне адхократической составляющей, которая ориентирована на новаторство). Доминирование именно таких типов организационной культуры

свидетельствует о направленности организации в сторону стабильности и контроля. Подтверждением этому является то, что на протяжении трех лет на молочном комбинате проводилась коренная модернизация производственных мощностей. За 3 года работы в эксплуатацию были введены четыре новых линий: линия по розливу молочной и кисломолочной продукции в упаковку ПЭТ-бутылка 420 г.; линия по розливу молочной и кисломолочной продукции в упаковку кувшин (лин-пак); запущен проект «Школьное молоко», а вместе с ним и линия розлива ультрапастеризованного молока в индивидуальную упаковку с трубочкой для школьного питания; линия розлива ультрапастеризованного молока в упаковку ТФА. Ассортиментный портфель продукции, выпускаемой ОАО «Молочный комбинат Энгельский», пополнился за счет старта производства питьевых йогуртов под ТМ «Белая Долина», а также созданием новой, четвертой по счету торговой марки – «Из села Удоево». А объем производимой продукции рос в среднем на 15 % в год. Внедрение новых технологий и выпуск новых продуктов в пищевой промышленности невозможен без высокой степени контроля, как по отношению к качеству выпускаемой продукции, так и к сотрудникам, участвующим в ее производстве, ведь ответственность за скорость и результативность внедрения той или иной инновации несет каждый непосредственный сотрудник предприятия. Таким образом, присутствие клановой составляющей организационной культуры снизилось на 9 пунктов в 2013 году по сравнению с 2011 годом. Если рассматривать различия в существующих и предпочтительных состояниях организационной культуры за этот период, то мы можем увидеть, что суммарное (модульное) расхождение между ними в 2013 году выше, чем в 2011, а наибольшее расхождение наблюдается в клановой составляющей (-10). Все выше упомянутые изменения в организационной культуре данного предприятия привели к незначительному увеличению текучести кадров на 4 % (в 2011 году показатель текучести за 12 месяцев – 57 %, в 2013 году показатель текучести – 61 %).

Вторым предприятием для рассмотрения будет являться ООО «Мясокомбинат Митэк» (табл. 2).

Анализ данных табл. 2 показывает, что в 2011 году на предприятии преобладающим типом организационной культуры был рыночный (выраженность остальных типов организационной культуры примерно одинакова). В 2013 году мы наблюдаем ситуацию, при которой в равной мере развиты 3 типа

организационной культуры – адхократическая, рыночная и иерархическая, а клановая остается наименее развитой. Доминирование именно таких типов говорит о направленности организации на внешний фокус и дифференциацию, а также на стабильность и контроль. В подтверждение данному факту можно привести следующие аргументы. Хотя ООО «Мясокомбинат Митэк» был создан сравнительно недавно (2006 год) и построен, как говорят «с нуля», но за последние 3 года было проведено расширение производственных мощностей, что позволило увеличивать объемы производства колбасной продукции на 10–12 % каждый год (с 2011 по 2013 гг.). Также была запущена линия по производству строганины (уникальный продукт – сыровяленые снеки) под ТМ «SCHNELLER». Расширение и нововведения в производственной сфере требуют и новых подходов к пониманию работы и дополнительному обучению персонала организации.

Таблица 2. Организационная культура ООО «Мясокомбинат Митэк»

	2011 год		2013 год		Разница значений (предпочтительной и текущей) 2011 г.	Разница значений (предпочтительной и текущей) 2013 г.
	текущее состояние	предпочтительное состояние	текущее состояние	предпочтительное состояние		
Клановая	23	38	19	25	-15	-6
Адхократическая	21	21	27	35	0	-8
Рыночная	32	24	27	28	8	-1
Иерархическая	24	17	27	12	7	15
Сумма (модуль)	100	100	100	100	30	32
Текучесть кадров	88 %		78 %			

Если рассматривать такой показатель как уровень текучести кадров, то он снизился на 10 % в 2013 году по сравнению с 2011 годом. Хотя степень принятия и усвоения организационных ценностей осталась примерно на том же уровне (в 2011 г. суммарная (модульная) разница между существующим и предпочтительным профилем была 30, а в 2013 г. – 32), необходимо отметить, что разница в клановом показателе организационной культуры между предпочтительным и существующим значением сократилась практически в 3 раза и составляет 6 пунктов. Но в целом, если рассматривать все предприятия ГК «Белая Долина», на мясокомбинате наблюдается наибольшая текучесть кадров.

Таким образом, мы можем сказать, что «комфортность» пребывания в организации сотрудника, а как следствие – и текучесть кадров, связаны с представленностью именно кланового типа организационной культуры, а в частности степенью его присутствия и разрыва между его предпочтительным и существующим уровнем.

Третьим предприятием для рассмотрения стало ООО «Поволжский торговый дом».

Таблица 3. Организационная культура ООО «Поволжский торговый дом»

	2011 год		2013 год		Разница значений (предпочтительной и текущей) 2011 г.	Разница значений (предпочтительной и текущей) 2013 г.
	текущее состояние	предпочтительное состояние	текущее состояние	предпочтительное состояние		
Клановая	23	22	24	22	1	2
Адхократическая	19	23	17	22	-4	-5
Рыночная	28	34	30	29	-6	1
Иерархическая	30	21	29	27	9	2
Сумма (модуль)	100	100	100	100	20	10
Текучесть кадров	61 %		52 %			

Анализ данных табл. 3 показывает, что в 2011 году на предприятии был чуть более преобладающим иерархический тип организационной культуры, а рыночный был вторым по степени представленности. В 2013 году мы наблюдаем практически схожую картину, но теперь доминантным типом организационной культуры за небольшим перевесом является рыночный тип. Доминирование именно таких типов организационной культуры свидетельствует о направленности организации в сторону стабильности и контроля. Вообще необходимо отметить, что сложившийся профиль организационной культуры торгового дома наиболее соответствует усредненному профилю, характерному для эффективно функционирующих предприятий розничной и оптовой торговли. Свидетельством доминирования высокого уровня рыночного типа на протяжении 3 лет (2011–2013 гг.) в ООО «Поволжский торговый дом» являются высокие финансовые показатели и темпы развития. За последние несколько лет торговый дом увеличил объемы продаж как молочной, так и колбасной продукции

в традиционной рознице, а так же занял достойное место в сетевом канале (были заключены контракты практически со всеми крупными федеральными сетями, торгующими продовольственными товарами: «Гроздь», «Магнит», «Пятерочка», «Перекресток», «Ашан», «Лента», «О'кей» и другими). Дополнительно можно отметить наличие дистрибьюторских контрактов более чем с 10 компаниями.

Если рассматривать такой показатель, как уровень текучести кадров, то он снизился на 9 % в 2013 году по сравнению с 2011 годом. Уровень клановой составляющей организационной культуры немного увеличился, а в целом принятие организационных ценностей возросло (различия по модульной сумме между предпочтительным и текущим профилем в 2013 году ниже, чем в 2011 году).

Говоря в целом о всех предприятиях, входящих в ГК «Белая Долина» необходимо отметить, что рыночный тип организационной культуры преобладает практически в каждом из них. Данный тип организационной культуры позволяет поддерживать быстрые темпы развития как всей группы компаний в целом, так и каждой отдельно взятой организации в неё входящей.

Список использованных источников:

1. Виханский О. С. Менеджмент / О. С. Виханский, А. И. Наумов. – М.: Гардарика, 1998.

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ. ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТНОЇ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

К. э. н. Баско О. В., Ким Т. В.

Ростовский государственный экономический университет (РИНХ),

Российская Федерация

МОНИТОРИНГ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ КАК ФАКТОР МИНИМИЗАЦИИ РИСКОВ КРЕДИТНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Наличие развитой и устойчивой банковской системы является одной из ключевых характеристик государства на макро- и микро-уровне. Ее устойчивость, эффективность функционирования и возможности развития во многом определяются качеством кредитного портфеля, а именно: клиентской базой кредитных организаций, финансовым положением ее контрагентов из числа нефинансовых предприятий. В таких условиях основополагающим фактором выступает оценка кредитных рисков, принимаемых на себя как отдельными кредитными организациями, так и банковским сектором в целом. Важнейшим способом преодоления или минимизации рисков является их регулирование, то есть поддержание оптимальных соотношений ликвидности и платежеспособности кредитной организации в процессе управления его активами и пассивами.

В определенной мере порядок оценки кредитных рисков, которые могут возникнуть у кредитных организаций в процессе их взаимодействия с предприятиями, определен нормативными документами Банка России. На сегодняшний день факторами, определяющими уровень риска, являются финансовое состояние заемщика, качество обслуживания долга, обеспечение. При этом важнейшим фактором является финансовое состояние заемщика.

При оценке кредитного риска в качестве основного предусмотрен подход, базирующийся на профессиональном суждении, которое выносится по результатам комплексного и объективного анализа деятельности заемщика, с учетом его финансового положения, а также всей имеющейся в распоряжении кредитной организации информации о любых рисках заемщика, включая сведения о внешних условиях деятельности заемщика, о функционировании рынка, на котором он работает.

Базовый механизм регулирования системы управления кредитными рисками на уровне кредитных организаций закреплен в Положении Банка России от 26 марта 2004 года №254-П «О порядке формирования кредитными организациями резервов на возможные потери по ссудам, по ссудной и приравненной к ней задолженности». Оценка кредитной организацией качества финансового положения предприятия вместе с оценкой качества обслуживания долга формируют оценку качества ссуды и на этой основе – нормы резерва на возможные потери. Финансовое положение заемщика оценивается кредитной организацией в соответствии с собственной методикой, которая должна учитывать изложенные в Положении направления такой оценки.

Банком России рекомендован перечень источников информации, среди которых помимо традиционных, упомянуты дополнительно представляемые заемщиком сведения.

Надежность и объективность оценки ссудозаемщика во многом определяется теми методическими подходами, которые применяются кредитными организациями во внутренних документах по оценке заемщика. Кроме того, требуется использовать и другую информацию, например, оперативную информацию об экономических условиях деятельности предприятий, которую можно получить у самого предприятия, в органах статистики, из Интернета, СМИ и по аналитическим материалам Банка России.

Одним из источников такой информации является осуществляемый Банком России мониторинг предприятий. По результатам проведения мониторинга нефинансовых предприятий Банк России оценивает:

- динамику экономической конъюнктуры и бизнес-климата в нефинансовом секторе экономики;
- динамику и направленность инвестиционной активности предприятий;
- финансовое положение предприятий, его качество на каждую отчетную дату;
- динамику спроса на банковские услуги и оценку предприятиями их взаимодействия с кредитными организациями.

Основная цель проведения мониторинга предприятий Банком России – регулярное информационно-аналитическое обеспечение Банка России о состоянии реального сектора экономики.

Регулярное обследование предприятий позволяет Банку России оперативно получать оценку состояния реального сектора экономики с точки зрения предприятия – как субъекта денежно-кредитных отношений, хозяйственная деятельность которого оказывает влияние на формирование и распределение

капитала в економіці, і тем самим доповнювати статистическіє данні оценочними показателями. Це дає можливість Банку Росії визначити яка сьогодні ситуація в реальному секторі економіки, яка потреба в тих ілї інших інструментах денежно-кредитної політики.

Головним образом, результати моніторингу використовуються для цілей надзорного блоку Банку Росії і оказання інформаційно-аналітического содействия виконанню кредитними організаціями надзорних вимог Банку Росії.

Результати проведення моніторингу підприємств нефінансового сектора дозволяють визначити потребу в інструментах денежно-кредитної політики, можливість з допомогою цих інструментів покращити і стабілізувати ситуацію на підприємствах, складаючих основу галузей економіки, а також поповнюють базу даних при проведенні аналізу економіческої ситуації в конкретному регіоні і галузі економіки.

Доброрез О. Г.

Кримська республіканська дирекція АБ «Укргазбанку»,

м. Сімферополь, Україна

**ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ СПІВРОБІТНИЦТВА
БАНКІВ ТА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ
У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ**

Кредитування з найдавніших часів є ризиковим видом діяльності. Кредитний ризик, що породжується даною діяльністю, та методи його мінімізації цікавлять як практиків, так і теоретиків. Про це свідчить велика кількість наукових публікацій, що з'явилися останнім часом. Дослідження кредитних ризиків і методів управління ними знайшли своє відображення у наукових працях багатьох вітчизняних і закордонних науковців та практиків, зокрема: І. Балабанова, А. Белякова, І. Бланка, О. Васюренка, Н. Версаль, І. Вишнякова, В. Вітлінського, І. Волошина, В. Галасюка, В. Гейця, І. Гуцала, М. Дмитренко, О. Євтуха, В. Єдронова, А. Єпіфанова, І. Івченко, С. Кабушкіна, О. Кириченко, В. Кочеткова, А. Мороза, Е. Морсмана, О. Пернарівського, Л. Примостки, М. Савлука, І. Сала, Дж. Сінкі, В. Севрук, З. Щибиволока.

Під кредитним ризиком, традиційно розуміють ймовірність несплати позичальником основного боргу та відсотків, які належать до сплати за користування

кредитом у терміни, визначені у кредитній угоді. Сучасна банківська практика сформувала різні системи запобіжних заходів щодо зменшення впливу кредитного ризику, серед яких є й страхування, що реалізується як через самострахування (формування та використання резерву банку на можливі втрати за кредитними операціями), так і пряме страхування (формування страхового фонду за участю страхових компаній).

У процесі управління кредитним ризиком застосовують такі види страхових послуг: страхування ризику неповернення кредиту; страхування відповідальності позичальника за неповернення кредиту банку (або іншому кредитору); страхування невчасної сплати позичальником відсотків за кредит; страхування споживчого кредиту; страхування комерційного кредиту (страхування векселів); страхування депозитів фізичних осіб; страхування депозитів юридичних осіб.

Зазначимо, що запроваджено Правила співробітництва банків та страховиків, які спрямовані на встановлення прозорих, недискримінаційних правил поведінки банків, страховиків, інших заінтересованих осіб в процесі надання банком кредитів, укладання та подальшого виконання позичальником та страховиком договорів страхування, за якими банк є вигодонабувачем, та визначає правила та механізми налагодження ефективної співпраці між банками та страховиками (Антимонопольний Комітет України надав дозвіл на узгоджені дії у вигляді укладання у редакції, доданих до заяви від 14 квітня 2011 року № 8-01/151-УД, строком на п'ять років). Слід зауважити, що правила враховують загальні вимоги законодавства у сфері кредитування, страхування та захисту економічної конкуренції, а саме: законів України «Про страхування» від 07.03.1996 р., з наступними змінами та доповненнями, «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р., з наступними змінами та доповненнями, «Про захист економічної конкуренції» 11.01.2001 р., з наступними змінами та доповненнями, «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 р., з наступними змінами та доповненнями, Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України.

Відповідно до правил банки та страховики зобов'язуються уникати будь-яких узгоджених та координуючих дій (офіційна чи неофіційна домовленість, угода, рішення тощо), що обмежують конкуренцію між банками або між страховиками на відповідних ринках і за Законом України «Про захист економічної конкуренції» (стаття 6) кваліфікуються як антиконкурентні узгоджені дії, зокрема, щодо:

– усунення з ринку або обмеження доступу на ринок кредитування та ринки послуг, які одержує особа, яка має намір отримати кредит або вже уклала кредитну угоду з банком, (вихід з ринку) інших суб'єктів господарювання (банків чи страховиків);

– застосування різних умов до рівнозначних угод між банками та страховиками, які відповідають вимогам банку, що ставить окремих із них у не вигідне становище в конкуренції;

– укладення угод за умови прийняття страховиками додаткових зобов'язань, які за своїм змістом або згідно з торговими та іншими чесними звичаями в підприємницькій діяльності не стосуються предмета цих угод;

– суттєвого обмеження конкурентоспроможності інших страховиків на ринку без об'єктивно виправданих на те причин [1].

Серед вимоги до поведінки банків можна виокремити:

– інформування банком страховиків (відкрите інформування страхових компаній про вимоги банку до страховиків, в т. ч. до Договорів страхування, які приймаються банком в якості забезпечення за кредитом та/або укладення яких є умовою надання (подальшого обслуговування) кредиту);

– інформування банком позичальників (про можливість страхування в будь-якій страховій компанії, яка перевірена банком, відповідає вимогам банку та договори страхування якої відповідають цим вимогам та про перелік таких страхових компаній);

– встановлення банком вимог до страховиків, серед яких, зокрема: кількісні (абсолютні) показники, зокрема, можуть стосуватись: а) певного розміру статутного фонду; б) певного обсягу зібраних страхових платежів (у абсолютних та відносних показниках) в цілому, за певний період або за видами страхування; в) певного розміру страхових резервів або власних коштів; г) досвіду здійснення страхової діяльності; д) наявності регіональних структурних підрозділів, філій, відділень, представництв, інших структурних підрозділів, в місцях розміщення структурних підрозділів банку.

В свою чергу, страховик при взаємодії з банком має дотримуватись наступних умов:

– надавати банку вчасно і в повному обсязі достовірну інформацію;

– дотримуватись умов відповідності страховика вимогам банку;

– дотримуватись вимог договору про надання послуг страхового агента та інших договорів, укладених ним з банком, зокрема, сплачувати агентську винагороду згідно з укладеними договорами;

– не стимулювати працівників банку за сприяння страховику в укладенні договорів страхування, окрім узгоджених з банком мотиваційних програм при виконанні банком функцій страхового агента;

– укладати із страхувальником договори страхування, які відповідають умовам (типовим формам договорів), погодженим із банком;

– здійснювати контроль за працівниками та посередниками страховика щодо дотримання вимог законодавства, умов співпраці з банком.

Необхідність дотримання цих правил визнають як банки, так і страхові компанії, про що свідчить приєднання до них досить потужних інституцій. Серед банків-учасників слід виокремити: ПАТ «Альфа-Банк», ПАТ «Банк «Фінанси та кредит», ПАТ «БАНК ФОРУМ», ПАТ «ОТП Банк», ПАТ КБ «Приватбанк», ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» в частині окремих бізнес-ліній, а саме: роздрібний бізнес, мікробізнес, ПАТ «УкрСиббанк», ПАТ АКБ «Укрсоцбанк», АТ «ФОРТУНА-БАНК». Страхові компанії – учасники Правил співробітництва банків та страховиків, пов'язаного з кредитуванням: ПуАТ СК «АХА Страхування», ПрАТ «АСКО-Донбас Північний», ПрАТ СК «БРОКБІЗНЕС», ПрАТ «Компанія страхування життя «БРОКБІЗНЕС», ПрАТ СК «БУСІН», ПрАТ УСК «ГАРАНТ-АВТО», ПрАТ СК «Гарант-Система», ПрАТ СК «ГРАВЕ УКРАЇНА», ЗАТ СК «Інгосстрах», ПрАТ Страховий дім «Європейський світ», ПрАТ СК «Кардіф», НАСК «ОРАНТА», ПрАТ СК «ПЗУ Україна», ПрАТ СК «ПЗУ Україна страхування життя», АТ «ПРОСТО-страхування», ПАТ СК «СКАЙД», ВАТ «Українська пожежно-страхова компанія», ПрАТ «Українська екологічна страхова компанія», ПрАТ «Українська охоронно-страхова компанія», ПрАТ «Українська транспортна страхова компанія», ПрАТ СК «Універсальна», ПрАТ СК «УНІКА», ПрАТ СК «УНІКА Життя».

Список використаних джерел:

1. Правила співробітництва банків та страховиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uainsur.com/zakonodavstvo/pravila-spivpraci-bankiv/>

Малярова С. В.

ОКВНЗ Інститут підприємництва «Стратегія», м. Жовті Води, Україна

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах глобалізації все більшої популярності набуває іпотечне кредитування, яке являє собою договір банківського кредиту, в межах якого права кредитора, тобто банку, забезпечені нерухомим майном. До сьогодні залишається проблема забезпечення населення якісним житлом у достатньому

обсязі. Розв'язати цю проблему можна шляхом створення системи іпотечного кредитування, однак через політичну й економічну нестабільність у країні, ресурси комерційних банків мають переважно короткостроковий характер, у зв'язку з чим є доцільним вивчення зарубіжного досвіду з випуску й обігу іпотечних цінних паперів як джерела надійних, довгострокових ресурсів.

Фактично у вітчизняній та зарубіжній літературі можна виділити чотири підходи стосовно розгляду сутності іпотечного ринку: частина вчених розглядає його як ринок іпотечних кредитів та розуміє під ним економічні відносини, що виникають під час видачі та обслуговування іпотечних кредитів; частина науковців розуміють під ним як сегмент ринку позикового капіталу, на якому відбувається перерозподіл позичкового капіталу, забезпеченого заставою нерухомого майна; ряд вчених стверджує, що іпотечний ринок є сегментом ринку цінних паперів, на якому здійснюється купівля продаж іпотечних облігацій. Інші дослідники трактують іпотечний ринок як самовідтворювальну систему, що включає в себе економічні відносини від акумулювання фінансових ресурсів для іпотечного кредитування до рефінансування іпотечних активів.

На сьогоднішній день в системі іпотечного кредитування важливу роль відіграє ринок банківських послуг. Він становить таку систему економічних відносин, яка забезпечує реалізацію попиту клієнтів на різноманітні послуги, пропозицію цих послуг з боку банківських установ та безпосередньо формування ціни на них. Великі банки контролюють понад 2/3 іпотечного ринку, тобто концентрація всіх операцій відбувається у великих банках, які мають розгалужену філіальну сітку і міцні корпоративні зв'язки з будівельними організаціями.

В Україні на іпотечному ринку працюють близько 90 банків. Основними лідерами є: ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», АКБ «Укрсоцбанк», АКІБ «УкрСиббанк», ПрАТ «Комерційний Банк ПриватБанк» та ПАТ «ВіЕйБі Банк».

Більшість українських банків мають два джерела фінансування іпотеки: депозитне та не депозитне. Депозитне фінансування – досить простий фінансовий інструмент, перевагами якого є невелика премія для вкладників, низька вартість оптових депозитів, стабільне фінансування, особливо за наявності страхування депозитів. До недоліків можна віднести коливання вартості коштів та потенційно нестабільну пропозицію. Не депозитним фінансуванням займаються портфельні і не портфельні кредитори. Портфельні кредитори – шляхом емісії незабезпечених облігацій та іпотечних облігацій, що в свою чергу вимагає наявності механізмів забезпечення ліквідності цих облігацій.

Серед основних проблем, які стримують зростання іпотечного ринку в Україні та забезпечення населення доступним житлом є:

- відсутність гарантійних фондів іпотечного страхування;
- неспроможність банківської системи працювати за міжнародними схемами реінвестування;
- недовіра населення до українських банків та побоювання щодо втрати свого житла у разі банкрутства банку-кредитора;
- нездатністю багатьох банків позичати кошти на міжнародних ринках капіталу через їх неповну відповідність вимогам міжнародного законодавства;
- відсутністю розуміння населенням процесів іпотечного фінансування;
- наявністю інших, більш прибуткових напрямків діяльності;
- відсутність принципів засад, що повинні визначати правове регулювання іпотеки;
- наявність на ринку іпотечного кредитування універсальних банків, коли в багатьох розвинених країнах, зокрема в Німеччині, працюють спеціалізовані.

В умовах фінансово-економічної нестабільності статистичні дані свідчать про те, що протягом листопада 2012 – березня 2013 року Державна іпотечна установа підвищила ставку рефінансування іпотечних кредитів до 18 %, а з березня 2013 і до сьогоднішнього моменту ця ставка знизилась до 15,3 %. Таке коливання ставки пояснюється високим коливанням рівня інфляції.

Для розв'язання вищезазначених проблем варто розглянути питання, пов'язані з відмінністю та перевагою кредитування первинного та вторинного ринку, враховуючи, що кредитні ставки практично не відрізняються. Більш поширеними сьогодні є іпотечні кредити на купівлю житла на вторинному ринку. Головною причиною та перевагою є те, що в цьому випадку придбана нерухомість переходить у власність покупця практично одразу, тоді як кредитування купівлі нерухомості на початковому етапі будівництва супроводжується ймовірністю виникнення великого ризику для інвесторів.

Отже, теперішня ситуація з іпотекою в Україні потребує негайних позитивних змін, адже іпотечний ринок щільно пов'язаний з багатьма важливими галузями економіки, такими як будівництво, металургія, виробництво будівельних матеріалів, видобувна галузь та ін., і виступає своєрідним «лакмусовим папірцем», який достатньо швидко й чітко реагує на зміни в національній економіці.

Для вирішення цих проблем потрібно забезпечити державну підтримку іпотечного кредитування, адже при державних гарантіях іпотечних зобов'язань фізичних осіб Державною іпотечною установою, фінансовій компенсації іпотечним банкам частини плати за користування кредитом за пільговою процентною ставкою і при наданні для окремих споживачів субсидії для сплати першого

внеску або частини іпотечного кредиту для придбання житла іпотечного кредитування може стати надійним засобом залучення як заощаджень населення, так і потенційних інвесторів для кредитування житлового будівництва. Також варто розвивати фондовий ринок, який буде, в свою чергу, акумулювати довгі гроші – страхові компанії, пенсійні фонди тощо. Тоді ці довгострокові ресурси можуть потрапити у банківську систему, і банки можуть почати знову видавати довгі іпотечні кредити.

Наступним напрямком є розробка коротких програм кредитування на 3–5 років при нижчих кредитних ставках, що дасть змогу зменшити ризик неповернення грошей. Безсумнівно все ще актуальним є створення належної законодавчої бази, яка б відповідала сучасним міжнародним стандартам і враховувала позитивний досвід запровадження відповідного законодавства в інших країнах. Неодноразово Кабміном розглядалося створення ощадно-будівельних кас, що передбачатиме накопичення громадянами в цих касах 50 % від загальної вартості житла. Після досягнення цієї суми на рахунку вкладник зможе отримати кредит на суму, що залишилася, необхідну для купівлі житла. Особливе місце для залучення інвестиційних ресурсів у будівництво, а також для рефінансування банків, що надають населенню іпотечні кредити, можуть зайняти пенсійні фонди, страхові компанії та пайові інвестиційні фонди, оскільки при правильній організації управління їх активами є можливість диверсифікувати ризики.

Таким чином, іпотечний кредит у перспективі може стати надійним засобом залучення внутрішніх інвестицій для зведення житла в масових обсягах у містах і селах України. Вкладення коштів у нерухомість завжди було і є одним із самих надійних шляхів не тільки їх збереження, але й примноження. Іпотечне кредитування житлового будівництва представлятиме безумовний інтерес для потенційних інвесторів.

Шемякова А. С.

Институт экономики промышленности НАН Украины, г. Донецк

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ЗЕМЕЛЬНОГО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ

Формирование в Украине конкурентоспособной и социально ориентированной рыночной экономики, максимально приближенной к европейским стандартам, требует от органов государственной власти решительных действий,

особенно в вопросе реформирования налоговой системы. Сфера земельного налогообложения в странах с рыночной экономикой выступает весомым нормативным инструментом государственного регулирования сектора экономики, и поэтому играет важную роль в обществе и в финансовой политике государств. Исследование зарубежного опыта в этом вопросе позволит выявить основные направления по повышению эффективности государственного регулирования в сфере отечественного земельного налогообложения.

Основываясь на анализе международной практики государственного регулирования в сфере земельного налогообложения, в качестве цели работы предлагается обосновать роль органов государственной власти и местного самоуправления в этом процессе. Выявить возможные преимущества и недостатки в действующем механизме взимания и расходования средств от платы за землю.

Теоретической и методологической основой исследования вопроса земельного налогообложения стали научные работы ведущих отечественных и зарубежных ученых-экономистов, среди них: В. Хохуляк, Е. Гривнак, Р. Яруллин О. Прудкий, Л. Попова, Д. Смирнов, М. Березин, С. Алехин, Г. Джордж, К. Родбертус, Дж. Эйнсли, Р. Эндельсон, Н. Гилкрисст, Д. Варринер и др.

В соответствии с Налоговым кодексом Украины плата за землю определяется как общегосударственный налог, который взимается в форме земельного налога и арендной платы за используемые земельные участки [1]. В современных условиях плата за землю – одна из основных статей бюджетных доходов. Однако наполняемость местных бюджетов низкая, поскольку уровень земельного налога и размер арендной платы устанавливается на государственном уровне. Это в свою очередь не даёт возможности органам местного самоуправления установить эффективную ставку земельного налога и увеличить поступления в бюджет. К тому же средства, полученные от платы за землю, в полном объёме перечисляются только в местные бюджеты городов Киев и Севастополь. В местные же бюджеты городов областного значения и в бюджет Автономной Республики Крым средства поступают в размере 75 %. Для бюджетов сел, поселков, городов районного значения и их объединений поступления от платы за землю составляет 60 % [2].

Более того, ежегодно правительство принимает перечень тех учреждений и предприятий, которых освобождают от уплаты налога на землю и по этой причине некоторые местные бюджеты от своей собственной земли не дополучают часть налоговых поступлений.

В табл. 1 приведена структура доходов Сводного бюджета Украины за 2007–2012 годы [4].

Таблица 1. Структура доходов Сводного бюджета Украины за 2007–2012 гг., %

Доходы	Сводный бюджет					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Налоговые поступления, в т. ч.:	73,3	76,3	72,1	74,6	84,0	80,9
Налог на доходы физических лиц	15,8	15,4	15,4	16,2	15,2	16,3
Налог на прибыль предприятий	15,6	16,1	11,5	12,8	13,8	12,5
Сборы за специальное использование природных ресурсов, из них:	2,7	3,1	3,9	4,0	3,7	3,9
<i>плата за землю</i>	1,8	2,2	2,9	3,0	2,7	2,8
Налог на добавленную стоимость	27,0	30,9	29,3	27,5	32,7	31,2
Акцизный налог	4,8	4,3	7,5	9,0	8,5	8,6
Налоги на международную торговлю и внешние операции	4,6	4,1	2,4	2,9	2,9	3,0
Другие налоговые поступления	2,8	2,4	2,1	2,2	1,9	2,5
Неналоговые поступления	22,1	20,3	25,6	23,4	15,0	18,2
Доходы от операций с капиталом	2,9	2,3	1,3	1,0	0,6	0,7
Целевые фонды	1,7	1,1	0,8	0,9	0,3	0,2
Другие поступления	0,0	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0

По данным табл.1 видно, что удельный вес налоговых поступлений от платы за землю в период с 2007 по 2010 год растёт. Однако к 2012 году показатель снизился и составил 2,8 %. Такая динамика может быть вызвана сокращением совокупных налоговых поступлений в структуре Сводного бюджета Украины.

Для сравнения, за рубежом удельный вес налоговых поступлений от платы за землю составляет в среднем 12 %. Поэтому для того, чтобы плата за землю стала одним из основных источников наполнения бюджетов, целесообразно проанализировать зарубежный опыт.

Государственное регулирование земельного налогообложения и опыт взимания платы за землю за рубежом кардинальным образом отличается от отечественного [3, с. 43]. Во-первых, существуют нормативы целевого расходования средств, полученных от взимания платы за землю, среди них можно выделить следующие:

- финансирование мероприятий по землеустройству, ведение земельного кадастра, мониторинг, охрану земель;
- повышение плодородия, компенсацию собственных затрат землепользователей;
- инженерное и социальное обустройство территорий.

Во-вторых, удельный вес платы за землю в доходах бюджета в разы выше, чем в Украине. Скорее всего, это обусловлено более высокой ставкой земельного налога, совершенством и организованностью процедуры его взимания, отсутствием возможности уклонения от уплаты, развитым земельным рынком.

К тому же, в большинстве стран плата за землю является местным, а не общегосударственным налогом. Это в свою очередь даёт местным органам власти право устанавливать эффективную ставку земельного налога, аккумулировать средства от налоговых поступлений (платы за землю) и определять направления их расходования.

Таким образом, на сегодняшний день в Украине сложилась следующая ситуация: увеличены собственные ресурсы местного самоуправления путём зачисления основной части средств от земельного налога в местные бюджеты. Однако, не смотря на это, право устанавливать его забрано. Поэтому на основе анализа зарубежного опыта в вопросе земельного налогообложения целесообразным является решение проблемы путём взимания платы за землю не на государственном, а на местном уровне. Это будет способствовать увеличению объёмов поступлений в местные бюджеты, позволит органам местного самоуправления устанавливать более эффективный уровень налога на землю, а также расходовать полученные средства не только на мероприятия по улучшению земель, но и на нужды муниципальных организаций. Подобным образом со временем нашей стране удастся переложить часть налогового бремени на ресурсные налоги.

Список использованных источников:

1. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.com.ua/taxes/-/tax_kodex.html
2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Терентьева О. К. Зарубіжний досвід державного регулювання земельного оподаткування / О. К. Терентьева // Правовий вісник Української академії банківської справи. – № 2 (7). – 2012. – С. 42–45.
4. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitor%20Quarter%202012/KV_IV_2012_Monitoring_ukr.pdf

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА СТАТИСТИЧНОЇ ОБРОБКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

К. е. н. Андрєєва Г. І.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ», м. Суми

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Створення і ефективне функціонування підприємств будь-якої форми власності неможливе без формування достатнього обсягу власного капіталу. Власний капітал утворюється за рахунок особистої участі власників у його формуванні. При цьому, створюючи капітал підприємства, власник частково втрачає прямий зв'язок з капіталом, який фактично стає власним капіталом підприємства, а не власника. Власний капітал, зазвичай, вкладають у довготермінові майнові цінності, а тому його капіталізація досить висока, іноді наближаючись до 100 %.

Сьогодні особливо гостро постає проблема раціональної організації не тільки бухгалтерського обліку власного капіталу, але і його аналізу. Адже, саме від того, як буде організований аналіз власного капіталу залежать його результати і, на їх підставі, ефективність управлінських рішень що приймаються. У процесі аналізу власного капіталу вирішують наступні завдання: здійснюють загальну оцінку складу і структури власного капіталу підприємства; аналізують ефективність використання власного капіталу; аналізують оборотність капіталу; здійснюють аналіз прибутковості власного капіталу; аналізують кредиторську заборгованість підприємства.

Традиційно, в процесі аналізу капіталу підприємства, в першу чергу, досліджують зміни в його структурі, складі та дають їм об'єктивну оцінку з позиції інвесторів та підприємства. Так, установи банків та інших інвесторів цікавить переважно частка власного капіталу у загальному його розмірі. При внутрішньому ж аналізі більше уваги приділяють вивченню динаміки і структури власного капіталу та позикового капіталу, виявляють причини змін окремих складових частин власного та позикового капіталу та дають оцінку цим змінам. Особливу увагу звертають на рух джерел залучених коштів, які поділяють на довгострокові кредити та позики, кредиторську заборгованість, поточні зобов'язання за розрахунками. В ході аналізу виділяють тенденції змін обсягів

та частки кредитів банку та позик, які не погашені у строк. Збільшення їх абсолютної суми та питомої ваги свідчить про наявність на підприємстві значних фінансових ускладнень. Проводять також порівняння структури активів та пасивів балансу, оцінку факторів, які впливають на співвідношення власного та позикового капіталу, а отже і на фінансову стійкість підприємства.

Широкого розповсюдження останнім часом набуло використання шахового балансу, основною метою якого є оцінка складу джерел фінансування майна підприємства. Ідея його побудови належить відомим аналітикам минулого століття, зокрема, О. Р. Кміцикевичу та Л. О. Фальковичу та набула свого розвитку у працях сучасних теоретиків. Шаховий баланс – система показників, які характеризують різні процеси, пов'язані балансовим зв'язком. Шаховий баланс складають у вигляді шахової балансової таблиці. Його використовують для відображення властивостей об'єктів, де має місце баланс надходження й розподілу матеріальних цінностей, вартості, кількості інформації з лінійними характеристиками залежності між ними. При цьому, баланс підприємства подається як матриця, рядки якої – це статті активу балансу, а графи – статті пасиву.

Зауважимо, що при заповненні шахового балансу доцільно дотримуватись наступної послідовності: по-перше, вибрати розмір матриці. Він може відповідати кількості статей активу і пасиву балансу, або обмеженою кількістю статей аналітичного агрегованого балансу; по-друге, заповнити підсумкові рядки та графи відповідно до вихідного балансу; по-третє, послідовно вибирати джерела фінансування майна підприємства, починаючи з першого рядка активу балансу; по-четверте, перевірити правильність підрахунку балансових підсумків за рядками та графами.

Джерела фінансування доцільно обирати у послідовності, яка наведена у табл. 1 в межах залишку коштів. Якщо постає потреба залучення для покриття певного виду активу, інших джерел (які не ввійшли до наведеного переліку), то це свідчить про неефективне використання капіталу або іммобілізацію коштів.

Шаховий баланс може застосовуватися в різних ланках економіки для економічного аналізу планових і статистичних розрахунків, уніфікації документів тощо.

Взагалі, на нашу думку, економічний аналіз із застосуванням шахового балансу дає нові можливості для виявлення не тільки логічної структури виробництва й економічних процесів, що відбуваються у фінансово-господарської діяльності підприємства, але й розрахунку взаємного впливу факторів на зміну власного капіталу підприємства зокрема.

Таблиця 1. Послідовність вибору джерел фінансування майна підприємства

Статті активу	Статті пасиву
Необоротні активи	Статутний капітал
	Прибуток
	Довгострокові зобов'язання
Запаси	Залишок статутного капіталу
	Залишок прибутку
	Залишок довгострокових зобов'язань
	Короткострокові кредити та позики
	Кредиторська заборгованість
Дебіторська заборгованість	Залишок кредиторської заборгованості
	Залишок короткострокових кредитів та позик
Поточні фінансові інвестиції	Залишок прибутку
	Залишок кредиторської заборгованості
Грошові кошти та їх еквіваленти	Залишок прибутку
	Довгострокові та короткострокові кредити та позики
	Залишок кредиторської заборгованості

Шаховий баланс забезпечує складні взаємозв'язки, в яких відображаються водночас технологічні, організаційно-виробничі, економічні аспекти діяльності суб'єктів господарювання. На підставі шахового балансу може здійснюватися інтеграція існуючих матеріальних і фінансових балансів у єдину систему матеріально-фінансових балансів, які дають змогу аналізувати матеріально-речові та фінансові пропорції процесів господарської діяльності підприємства.

К. е. н. Пархоменко О. П., Ліндер Є. О.

Київський національний економічний університет імені В. Гетьмана, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Економічні відносини проникають у всі сфери господарської діяльності підприємств України. В ринкових умовах підприємствам необхідно ефективно вести облік, контроль та аналіз для удосконалення своєї роботи.

Особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності займають виробничі запаси. Головною передумовою успішного здійснення виробничого процесу як основної ланки діяльності господарського суб'єкта є наявність і раціональне використання виробничих запасів.

Питання обліку виробничих запасів висвітлені у працях вітчизняних учених-економістів таких як Ф. Ф. Бутинець, Б. І. Валусь, С. Ф. Голов, В. Горшар, О. В. Карпенко, В. І. Єфіменко, Г. Г. Кірейцев, В. Г. Лінник, О. В. Мурашко, В. С. Рудницький, Н. М. Ткаченко, В. В. Сопко, П. С. Смоленюк Зокрема, А. М. Поплюйко аналізував облік виробничих запасів на підприємствах машинобудування, О. М. Рибалко та О. В. Болдуєва досліджували вдосконалення обліку виробничих запасів на підприємствах загалом. Питаннями автоматизації обліку займалися І. В. Герасимчук, В. М. Жук, М. Т. Білуха та інші. Однак важливість і складність даних питань вимагає їх постійного удосконалення і уточнення.

Метою роботи є вирішення проблем організації та ведення обліку виробничих запасів на підприємстві.

Одним із напрямів підвищення контрольних функцій обліку операцій з матеріальними запасами є удосконалення складання й обробки первинної документації. Суть полягає в тому, що, по-перше, всі первинні документи щодо надходження та витрачання матеріальних запасів вводяться й обробляються за допомогою програми, внаслідок чого відпадає необхідність переносити дані з первинних документів в облікові реєстри; по-друге, одні й ті ж дані можуть автоматично потрапляти в різні документи, які є взаємопов'язаними.

При проведенні інвентаризації та оформленні її результатів програмні продукти майже не задіяні. Навіть на тих підприємствах, де автоматизація бухгалтерського обліку знаходиться на досить високому рівні, комп'ютерна техніка в процесі інвентаризації не використовується. Тому доцільним є впровадження в практику проведення інвентаризації та визначення її результатів використання типових програм бухгалтерського обліку (наприклад, «1С: Бухгалтерія») та електронних таблиць «Excel», які використовуються на промислових підприємствах. Таким чином, особливості виробництва в сучасних умовах вимагають детального аналітичного та кількісного обліку виробничих запасів. Ці особливості полягають в тому, що матеріальні запаси обліковуються не тільки за кількістю та сумою, а й за окремими складами, змінами, за матеріально відповідальними особами та іншими об'єктами. Усе це вимагає від бухгалтерів, коміранків, інших відповідальних осіб і, в першу чергу, керівників підприємства вжити заходів щодо удосконалення та підвищення ефективності обліку матеріалів. Для чого пропонуємо шляхи для удосконалення бухгалтерського обліку виробничих запасів (рис. 1):

Рис. 1. Заходи удосконалення обліку виробничих запасів

1. Потрібна обґрунтована нормативна база матеріальних затрат, яка надає можливість визначити залежність між матеріальними затратами й обсягом випущеної продукції, що дозволяє посилити аналітичність обліку матеріальних затрат та підвищити оперативність контролю за використанням виробничих запасів. Усе це особливо важливо в умовах інтегрованої системи обробки даних, належної організації нормативного забезпечення з обліку матеріалів та створення функціональної підсистеми управління виробничими запасами.

2. Для вирішення питань, пов'язаних з веденням обліку та здійсненням внутрішньогосподарського контролю виробничих запасів, важливе значення має впровадження засобів автоматизації, що надасть можливість ефективно вирішувати такі важливі питання, як:

- підвищення достовірності й оперативності інформації про залишки та рух виробничих запасів;
- впорядкування системи документального забезпечення всіх операцій;
- своєчасне й оперативне вирішення питань контролю за надходженням, зберіганням та затратами виробничих запасів.

3. При організації обліку виробничих запасів важливим є врахування особливостей діяльності кожного окремого підприємства. Необхідним є врахування як внутрішніх факторів, що зумовлені характером та особливостями діяльності самого підприємства, так і факторів, що пов'язані з методикою вирішення завдань бухгалтерського обліку та контролю.

Аналіз існуючого порядку ведення обліку матеріальних ресурсів на підприємстві показав, що необхідно вдосконалювати систему обліку, усувати дублювання інформації в різних документах, уніфікувати форми документів, регламентувати обсяг і строки їхньої передачі на обробку, удосконалювати нормативну базу обліку матеріальних витрат, автоматизувати процеси ведення обліку виробничих запасів.

МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ. ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ТЕОРІЇ ТА ЕКОНОМІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Койбічук В. В.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ», м. Суми

ПРИНЦИПИ РОЗРОБКИ УЗАГАЛЬНЮЮЧОГО ПОКАЗНИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ З ВИКОРИСТАННЯМ НЕЧІТКИХ МЕТОДІВ

Банк – складна система, котра має високий відсоток невизначеності. Невизначеність вихідних даних може бути зумовлена результатами дослідження, неповнотою інформації, методичними помилками тощо. Велика кількість інформації, котра характеризує конкурентоспроможність банку, є результатом роботи експертів (можливі похибки округлення), суб'єктивна та важко піддається формалізації. Отже, щоб адекватно побудувати узагальнюючий показник конкурентоспроможності банку, необхідно застосувати відповідні методи: теорію нечітких множин, нейронні мережі.

Основним математичним апаратом формалізації представлення і обробки експертних оцінок, висловлювань є теорія нечітких множин Заде [1]. Основна ідея використання нечітких множин, полягає в оцінюванні показників: стан параметру невідомого процесу, властивості об'єкту в умовах невизначеності, критеріїв якості і поведінки складної системи.

Проблема побудови узагальнюючих показників завжди була актуальною для оцінки стану соціально-економічних процесів. За агрегованою оцінкою значення показника конкурентоспроможності можна зробити висновки про фінансовий стан банку, порівняти даний показник в попередньому періоді, порівняти аналогічний показник з іншим банком. Агрегований опис містить порівняно з початковим менше інформації, при цьому корисна інформація залишається, а надмірна – звужується.

В теорії нечітких множин використовуються 5 схем реалізації узагальнюючого нечіткого логічного висновку. Схема 1: Алгоритм Мамдани (Mamdani). Імплікація моделюється мінімумом, а агрегація – максимумом. Схема 2: Алгоритм Цукамцото (Tsukamoto). Вихідні передпосилання – як у попередньої схеми, але вважається, що функції належності є монотонними. Схема 3: Алгоритм Суджено (Sugeno). Вважається, що праві частини правил виводу представлені

лінійними функціями. Схема 4: Алгоритм Ларсена (Larsen). Нечітка імплікація моделюється з використанням операції добутку. Схема 5: Спрощений алгоритм нечіткого виводу. Вихідні правила задаються у вигляді: якщо $X \in A_i$ і $Y \in B_i$, то $z = Z_i$, де Z_i – чітке число.

Логіка визначення узагальнюючого показника конкурентоспроможності банку полягає в застосуванні 5 нижченаведених етапів.

Етап 1: вибір показників та їх обґрунтування, визначення значень показників. Формується набір окремих показників $X_{ij}, i = \overline{1, N}, \dots, j = \overline{1, M_i}$ з N узагальнених груп по M_i факторів в кожній i -групі, які є найважливішими для оцінки конкурентоспроможності банків. Набір критеріїв для різних банків складено з таких груп показників [2]: X_1 – конкурентоспроможність банківських послуг (продуктів); X_2 – інноваційна діяльність банку; X_3 – ресурси банку; X_4 – ефективність діяльності банку; X_5 – здатність вести конкурентну боротьбу.

Етап 2: визначення лінгвістичних змінних. З метою оцінювання та обробки лінгвістичних показників $X_{ij}, i = \overline{1, N}, \dots, j = \overline{1, M_i}$, які характеризують даний банк з погляду його конкурентоспроможності, сформуємо єдину шкалу з п'яти якісних термів: ДН – дуже низький рівень показника X_{ij} , Н – низький рівень показника X_{ij} , С – середній рівень показника X_{ij} , В – високий рівень показника X_{ij} , ДВ – дуже високий рівень показника X_{ij} . Для оцінки значень вихідної лінгвістичної змінної Y пропонується використовувати терми: ДН – дуже низька конкурентоспроможність банку, Н – низька конкурентоспроможність, С – конкурентоспроможність банку середня, В – високий рівень конкурентоспроможності, ДВ – дуже високий рівень конкурентоспроможності банку.

Етап 3: (побудова функцій належності). На даному етапі задається вигляд функцій належності нечітких термів для контрольованих параметрів $X_{ij}, i = \overline{1, N}, \dots, j = \overline{1, M_i}$ та вихідної змінної Y .

Етап 4: (формування набору правил). Експертна система на базі нечітких знань повинна містити механізм нечітко-логічного висновку, за допомогою якого можна було б визначити рівень конкурентоспроможності банку на основі всієї необхідної інформації. Наприклад, математична форма запису вирішального правила для визначення рівня ДВ конкурентоспроможності банку з допомогою функцій належності має вигляд:

$$\begin{aligned} & \mu^{ДВ}(X_1, X_2, X_3, X_4, X_5) = \omega_{11}^Y [\mu^{ДВ}(X_1) \cdot \mu^В(X_2) \cdot \mu^{ДВ}(X_3) \cdot \mu^{ДВ}(X_4) \cdot \mu^С(X_5)] \vee \\ & \vee \omega_{12}^Y [\mu^{ДВ}(X_1) \cdot \mu^С(X_2) \cdot \mu^В(X_3) \cdot \mu^{ДВ}(X_4) \cdot \mu^{ДВ}(X_5)] \vee \omega_{13}^Y [\mu^В(X_1) \cdot \mu^С(X_2) \cdot \\ & \cdot \mu^{ДВ}(X_3) \cdot \mu^{ДВ}(X_4) \cdot \mu^В(X_5)] \vee \omega_{14}^Y [\mu^В(X_1) \cdot \mu^В(X_2) \cdot \mu^{ДВ}(X_3) \cdot \mu^{ДВ}(X_4) \cdot \mu^{ДВ}(X_5)]. \end{aligned} \quad (1)$$

В свою чергу кожен з критеріїв X_1, \dots, X_5 , що являють собою узагальнені значення вказаних груп показників, необхідно представити у вигляді математичних залежностей від вхідних факторів. Аналогічним чином проводиться формування повного набору вирішальних правил та на їх основі виводиться система нечітких логічних рівнянь. Остаточне рішення моделі обирається таке, для якого функція належності вихідної змінної Y буде найбільшою для заданих параметрів $X_{ij}, i = \overline{1, N}, \dots j = \overline{1, M_i}$.

Етап 5 (Оцінка рівня показників). На даному етапі проводиться оцінка поточного рівня показників $X_{ij}, i = \overline{1, N}, \dots j = \overline{1, M_i}$ та Y за фінансовою звітністю для різних часових періодів. Значення контрольованих параметрів $X_{ij}, i = \overline{1, N}, \dots j = \overline{1, M_i}$, котрі точно попадають у задані для них інтервали $[X_{ij}, \overline{X}_{ij}]$ будуть однозначно відповідати їх термам. Якщо значення критерію знаходиться в проміжку між двома термами, то воно буде відповідати тому терму, функція належності якого для вказаного рівня показника є найбільшою.

Список використаних джерел:

1. Lotfi A. Zadeh Generalized theory of uncertainty (GTU) – principal concepts and ideas / A. Lotfi [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167947306001290>
2. Койбічук В. В. Формування ознакового простору моделі конкурентоспроможності банку / В. В. Койбічук // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький національний університет, 2013. – № 4. – Т. 1. – С. 173–179.

К. е. н. Люльов О. В., Шинкаренко О. А.

Сумський державний університет, Україна

ПРОГНОЗУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується глобальними кризовими явищами і гіпердинамічними зрушеннями. Окремі держави і регіони повинні впоратися з його наслідками та створити умови для постійної реструктуризації власної економіки. Одним з ключових завдань стратегії розвитку економічної системи є її переорієнтація у напрямі інноваційно-інвестиційного розвитку. Інноваційна активність підприємств є визначальною в інноваційному розвитку не тільки регіонів, а і країни в цілому і як наслідок перспективи розвитку країни тісно пов'язані з економічним та інноваційним станом регіонів.

Провідну роль в економіці як України так і Сумського регіону займають промислові підприємства. Тому проблема інноваційної активності промислових підприємств не тільки не втрачає свого значення, але і набуває особливої актуальності як в даний час, так і в перспективі. Разом з тим аналіз статистичної інформації свідчить, що інноваційна активність промислових підприємств Сумської області недостатня, щоб забезпечити значний прорив у конкурентоспроможності промисловості. Так, зокрема, кількість підприємств Сумської області, які впроваджували прогресивні технологічні процеси, в 2012 р. становило 16, що складає лише 1,32 % від загальної кількості інноваційно-активних організацій України. Однією з основних причин низької інноваційної активності є незначні обсяги фінансування. На Сумщині обсяг фінансування інноваційної діяльності в 2012 р. становив 250 млн грн, при цьому фінансування за рахунок державного бюджету взагалі не відбувалося.

Для прогнозування інноваційної активності Сумської області, проаналізуємо за допомогою регресійного аналізу ті фактори, які є визначними у розвитку регіону. Для цього за залежну змінну (Y) приймемо показник, який характеризує результат діяльності промислових підприємств – це обсяг виробленої промислової продукції, а фактори, які здійснюють вплив на (Y) приймемо за (X) серед, яких: основні засоби промисловості, млн грн (X_1); кількість найманих працівників у промисловості, тис осіб (X_2); середньомісячна заробітна плата найманих працівників у промисловості, грн (X_3); інвестиції в основний капітал, млн грн (X_4); кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації (X_5); бюджетні витрати на дослідження й розробки, млн грн (X_6); власні витрати промислових підприємств на дослідження й розробки, млн грн (X_7); витрати на інновації, млн грн (X_8); кількість інноваційно-активних підприємств (X_9); обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн грн (X_{10}).

В ході регресійного аналізу було визначено, що найбільшого впливу на обсяг реалізованої продукції завдають наступні пояснюючі змінні: (X_1), (X_4), (X_7), (X_8). Рівняння регресії матиме наступний вигляд:

$$Y = -4611,8 + 0,64X_1 + 2,15X_4 + 10,24X_7 + 11,46X_8. \quad (1)$$

Коефіцієнт множинної кореляції $R = 0,98$, тобто фактори значною мірою впливають на результат. Коефіцієнт детермінації для рівняння складає $R^2 = 0,97$, а це свідчить про те, що між змінними тісний зв'язок, а також про те, що варіація обсягу виробленої продукції на 97 % визначається варіацією факторів x_1 , x_4 , x_7 , x_8 , а 2,5 % – вплив не врахованих факторів в моделі. Критерій Фішера для даної моделі складає $F = 56,68$, перевищує табличне значення, тобто коефіцієнт

детермінації статистично значущий і рівняння регресії статистично надійне. Критерій Ст'юдента для кожного з параметрів перевищує табличне значення і тому можна вважати, що коефіцієнт кореляції статистично значущий.

Таблиця 1. Оцінка впливу факторів, що характеризують інноваційну активність Сумського регіону на результати діяльності промислових підприємств

Показник	Коефіцієнт детермінації		Критерій Ст'юдента		Критерій Фішера		
	значення R^2	точність підбору рівняння регресії	значення t набл.	пояснення щодо коефіцієнта кореляції	значення, F	пояснення	
						коефіцієнт детермінації	рівняння регресії
X ₁	0,9177	висока	14,78	статистично значущий	111,51	статистично значущий	статистично надійне
X ₂	0,6453	середня	5,73	статистично значущий	18,19	статистично значущий	статистично надійне
X ₃	–	низька	–	статистично не значущий	–	статистично не значущий	статистично не надійне
X ₄	0,753	висока	7,55	статистично значущий	30,49	статистично значущий	статистично надійно
X ₅	0,06915	низька	0,97	статистично не значущий	0,74	статистично не значущий	статистично не надійно
X ₆	0,000002	низька	0	статистично не значущий	0	статистично не значущий	статистично ненадійне
X ₇	0,8165	висока	9,2	статистично значущий	44,48	статистично значущий	статистично надійне
X ₈	0,8073	висока	8,92	статистично значущий	41,9	статистично значущий	статистично надійне
X ₉	0,5324	середня	4,44	статистично значущий	11,38	статистично значущий	статистично надійне
X ₁₀	0.6392	середня	5,65	статистично значущий	17,72	статистично значущий	статистично надійно

З отриманого вище рівняння регресії можна зробити такі висновки: при збільшенні основних засобів промисловості на 1 гривню обсяг реалізованої продукції збільшиться на 0,64 грн, аналогічно зі збільшенням інвестицій на 1 % обсяг продукції збільшиться на 2,15 грн. Кожна додаткова гривня, яка буде вкладена в інновації, призведе до збільшення обсягу реалізованої промислової продукції на 11,46 грн.

Дана модель буде корисною у виборі найкращого варіанту прогнозу для зміни обсягу виробленої промислової продукції при урахуванні показників, що дають найбільший вплив на обсяг виробленої продукції, а також при активізації інноваційної та науково – технічної діяльності підприємств та регіонів в цілому.

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ. ЯКІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА СТАЛІЙ ЕКОЛОГОЗБЕРЕГАЮЧИЙ РОЗВИТОК

*Научный руководитель: к. э. н., доцент кафедры статистики,
эконометрики и информационных технологий в управлении
ФГБОУ ВПО «Мордовского государственного университета
имени Н. П. Огарева» Подольная Н. Н.*

Лябушева А. А., Кабанова Ю. В., Костромина А. Ю.

*Мордовский государственный университет имени Н. П. Огарева,
г. Саранск, Российская Федерация*

ИССЛЕДОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ПОВЕДЕНИЯ МОЛОДЁЖИ РЕГИОНА ПОСРЕДСТВОМ ОНЛАЙН-АНКЕТИРОВАНИЯ

Современное состояние цивилизации выдвинуло множество глобальных проблем, одной из которых является экологическая проблема. В процессе своей деятельности люди постоянно стремятся изменить условия существования, создать такую искусственную среду обитания, которая была бы для них оптимальной. Однако, создавая себе материальное благополучие, человек отрицательно влияет на состояние окружающей среды.

В Мордовии, как и в других регионах России, существуют проблемы резко возросшей автомобилизации (в 2011 году по сравнению с 2000 годом количество легковых автомобилей в расчёте на 1000 человек населения увеличилось в 2,5 раза). Удельный вес выбросов, отходящих от автомобильного транспорта, составляет почти 65 % от общего объема выбросов загрязняющих атмосферу веществ. Больше половины (52,9 %) отходов производства и потребления от общего объема образовавшихся отходов используются и обезвреживаются. Но только примерно десятая часть отходов производства и потребления размещена на объектах, принадлежащих предприятиям, остальная – потребительский сектор. Причём основная доля (81,3 %) размещенных отходов производства и потребления на объектах, принадлежащих предприятиям, подвергаются захоронению на принадлежащих им же объектах.

В потребительском секторе за 2000–2011 гг. площадь, убираемая механизированным способом, увеличилась в 2,3 раза, а вывоз бытового мусора спецтранспортом по уборке территорий городских поселений увеличился

почти в 3 раза. Таким образом, объём мусора, приходящегося на м² городской площади, увеличился более чем на треть.

За 2008–2012 годы общий стоимостной объём инвестиционных вложений на мероприятия по охране природы и рациональному использованию природных ресурсов сократился на 5,2 %, а инвестиционные вложения на обезвреживание токсичных отходов в 2012 году перестали выделяться. Кроме того, сократился как перечень направлений выделения средств, так и перечень проводимых мероприятий.

Во многом будущее нашей планеты зависит от будущих поколений, поэтому очень важно исследование проблемы экологического поведения молодёжи, которое проявляется через совокупность конкретных действий и поступков молодых людей, непосредственно или опосредованно связанных с воздействием на природное окружение, использованием природных ресурсов.

Студенты – это наиболее динамичная общественная группа, поэтому информационную базу исследования составили результаты специально организованного обследования 200 студентов МГУ им. Н. П. Огарева в возрасте от 17 до 24 лет. Основанием для регистрации составляющих экологического поведения стали ответы опрашиваемых студентов на вопросы специальной анкеты, заполненной с использованием сайта webanketa.ru. Опыт показал, что несомненными достоинствами данного метода проведения опроса являются: удобство заполнения, экономия времени и материальных ресурсов (бумага, чернила), компьютерное тестирование исключает ошибки при обработке результатов, а недостатком – отсутствие возможности анализа ответов по гендерному признаку.

Проведенное исследование показало, что проблемы экологии волнуют практически всех студентов, принявших участие в опросе (94 %), однако 56 % опрошенных, осознавая опасность последствий этих проблем, по значимости ставят их на ступень ниже, чем преступность (82 %), терроризм (88 %), и наркомания и алкоголизм (85 %). Такое представление, скорее всего, объясняется тем, как преподносится информация о жизни общества, включая экологическую тематику, кем она формируется, как расставлены в ней акценты. Так, наибольшим доверием у студентов пользуются: телевидение (79 %), печатные издания (76 %), Интернет (71 %). Даже в столице региона только 54 % опрошенных студентов встречали социальную рекламу экологической тематики. Тогда как степень воздействия её подавляющее большинство опрошенных (76 %) оценили высоко, т. к. они считают, что подобного рода информация способна изменить их экологическое поведение.

Формирование экологической культуры, как и любой привычки, необходимо начинать с детства, процесс экологического образования должен быть непрерывным. Формы могут быть разными: участие в конференциях, посвященных экологическому образованию, публикация методической литературы, просветительская деятельность экологических журналов, общественных экологических организаций, пропаганда экологической культуры и внимательного отношения к окружающей среде в различных передачах и мультипликационных фильмах, а также многочисленных Интернет-ресурсах, которыми молодое поколение активно пользуется теперь уже с раннего детства. Однако только почти половина (46 %) студентов оценивают уровень экологического образования, полученный ими в школе, в которой они учились, как средний, а 28 % считают его высоким и очень высоким, в то время как четверть (26 %) – низким.

Студенты, участвовавшие в опросе, указали, что наибольшее влияние на их экологическое поведение оказало: участие в облагораживании природных зон (субботники), обсуждение экологических проблем и их возможных последствий, а также лекции по экологии. Однако уровень экологической культуры молодежи города Саранска большинством опрошиваемых (68 %) оценивается как «низкий», тогда как собственный – как «высокий» и как «скорее высокий» (80 %).

Уровень доверия у студентов к производителям продукции невысок, т. к. большинство опрошенных студентов не верят в экологическую безопасность производимой продукции (68 %), а также в то, что часть средств от продажи продукции пойдет на борьбу с экологическими проблемами (62 %) и производители продукции сотрудничают с экологическими организациями (51 %). Причём опрошенные не питают иллюзий по поводу действенности контрольных мероприятий. Они считают, что на повышение доверия к производителям способен оказать влияние только контроль экологической безопасности продукции со стороны международных экологических организаций (37 %), государственных органов (29 %), независимых организаций (23 %), и только 8 % – российских экологических организаций.

При выборе продукции важным критерием для опрошенных студентов является, прежде всего, субъективная оценка качества продукции (86 %) и её стоимость (55 %). Меньше всего их заботит экологическая безопасность (30 %) и популярность торговой марки брэнда (17 %).

Таким образом, оценка большинством студентов своего экологического поведения как высокого противоречит их ответу на вопрос об основополагающих

критериях выбора продукции. Возможно данное противоречие может быть вызвано завышенной ценой на экологически безопасные продукты.

По степени ответственности за возникновение экологических проблем респонденты выделяют виновных: общество в целом (79 %), а также каждого человека в отдельности (73 %).

На вопрос об актуальных экологических проблемах нашего региона почти 70 % опрошенных ответили, что основной проблемой является загрязнение воздуха выбросами автомобильного транспорта. Действительно, в соответствии с Государственным докладом о состоянии и об охране окружающей среды в Республике Мордовия суммарные выбросы вредных веществ в атмосферный воздух от стационарных и передвижных источников в 2012 году составили 115,1 тыс. т, в том числе от автотранспорта – 65,2 тыс. т, или 56,6 %.

Менее опасной опрошенные считают проблему загрязнения водных ресурсов (63 %). Основным источником хозяйственно-питьевого и производственного водоснабжения республики являются подземные воды. В 2012 году из 1510 подземных источников водоснабжения не отвечало гигиеническим нормативам из-за отсутствия зоны санитарной охраны – 175 (11,6 %), а по РФ в 2011 году из 100257 подземных источников водоснабжения – 12263 (12,2 %). По Приволжскому федеральному округу данный показатель составил в 2011 г. – 9,8 %. Следует отметить, что за последние 3 года наметилась тенденция по улучшению данных показателей за счет организации и благоустройства зон санитарной охраны первого пояса артезианских скважин. Управлением Роспотребнадзора по Республике Мордовия в 2012 году было проведено 119 проверок состояния зон санитарной охраны водоисточников. В ходе проверок было выявлено ещё немало нарушений санитарно-эпидемиологических требований.

Следующей проблемой, представляющей, по мнению опрашиваемых, значительную угрозу окружающей среде (58 %), является наличие производств, загрязняющих воздух.

На основании данных Государственного доклада о состоянии и об охране окружающей среды по Республике Мордовия 2012 г, можно сделать вывод, что наибольший удельный вес по выбросам вредных веществ в атмосферу имеют Торбеевское ЛПУМГ, ОАО «Мордовцемент», Починковское ЛПУМГ (рис. 1).

Почти половина (48 %) респондентов считают опасной проблему уничтожения бытовых отходов. По удельному показателю объема образования отходов

нагрузка на территорию г. Саранска (столичный город республики) является самой высокой по Республике Мордовия. В 2012 году на территории городского округа образовано более 655,2 тыс. м³ отходов потребления. Согласно данным доклада, в 2012 году вывезено 778 м³ (517 т) отходов с 16 несанкционированных свалок, занимавших общую площадь 42,3 тыс. м².

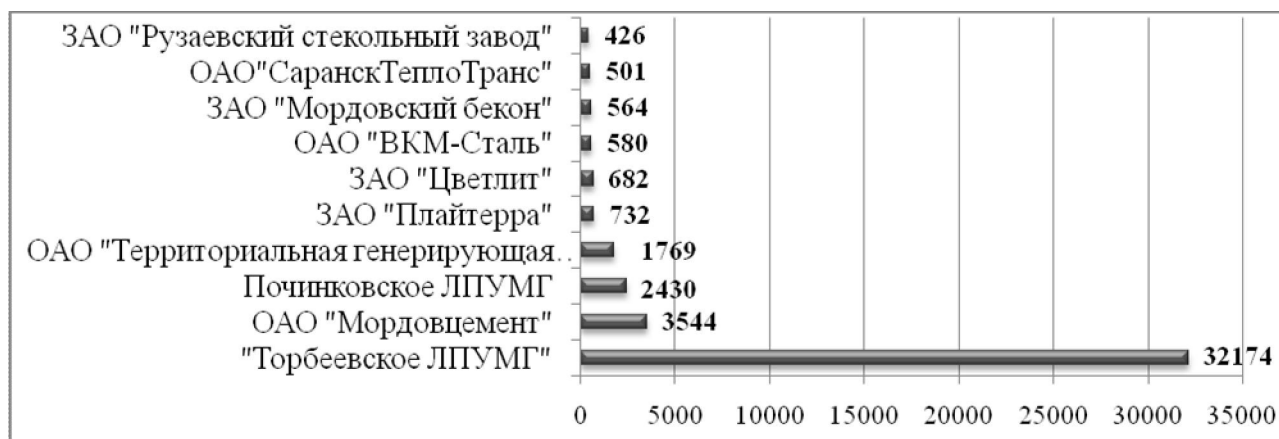

Рис. 1. Состав выбросов по основным предприятиям – источникам загрязнения атмосферного (тон. год)

Ответственность за поддержание благоприятной экологической обстановки, по мнению студентов, должен нести в первую очередь каждый человек лично (60 %), общество (16 %), и государство (14 %).

Направлениями, которые могли бы способствовать более активному экологическому поведению со стороны студентов, являются: уверенность в эффективности этой деятельности (64 %); организация экологических мероприятий и акций (45 %); осознание причастности общества к экологической деятельности (40 %); возможность материальной выгоды (34 %); предоставление своевременной информации о существующих экологических проблемах (33 %); дополнительные льготы или компенсации (30 %); мода на экологическую деятельность и экологический образ жизни (29 %). Всё это невозможно без социальной рекламы и активных действий со стороны государственных и общественных организаций по вовлечению молодёжи в экологическое движение.

Студенты считают, что они смогут внести свой вклад, действуя в следующих направлениях: сортируя мусор (61 %); принимая участие в мероприятиях, направленных на улучшение состояния окружающей среды (54 %); предпочитая продукцию, при которой не наносится вред экологии (50 %); выбирая экологически безопасную упаковку (43 %); принимая участие в экологических

акциях, таких, например, как «Час Земли» (38 %); собирая макулатуру (33 %); отказываясь от использования небезопасных средств бытовой химии (29 %); ограничивая себя в потреблении продукции из представителей редких видов животных и рыб (27 %); жертвуя материальные средства (15 %).

Опираясь на результаты опроса, мы можем сделать вывод, что студенты не готовы жертвовать материальные средства, но готовы принимать участие в мероприятиях, направленных на поддержание и улучшение состояния окружающей среды.

В столице Мордовии (г. Саранск) ежегодно осуществляются мероприятия, направленные на улучшение качества атмосферного воздуха, такие как озеленение территории для снижения транспортной нагрузки на центральную часть города, идет строительство новых объездных дорог и кольцевых развязок

Следует сказать, что в Саранске особое внимание уделяют вопросу утилизации отходов. Так, в 2011 году в городе начала активно внедряться система раздельного сбора отходов. В связи с этим на большей части контейнерных площадок были установлены специальные контейнеры для сбора вторсырья.

В 2011 году в Саранске в ТРК «Огарев Plaza» состоялась акция «Планета без пакета», в рамках которой для жителей города был проведен мастер-класс по изготовлению и росписи сумок из натуральных материалов. Активисты рассказали о вреде пластиковых пакетах и об альтернативных решениях, среди которых – использование эксклюзивных эко-сумок. В акции приняли участие более ста равнодушных к природе посетителей торгово-развлекательного комплекса.

Однако в Республике Мордовия такие мероприятия проводятся либо крайне редко, либо без достаточной информационной поддержки, обеспечивающей осведомлённость потенциальных участников. Сегодня экологическое поведение молодежи региона можно оценить неоднозначно. С одной стороны, молодежь волнуют экологические вопросы региона, однако инициативы со стороны этой возрастной группы не проявляется, что наглядно демонстрирует отсутствие экологических мероприятий, проводимых студентами МГУ им. Н. П. Огарева. В связи с этим, необходим комплекс мероприятий, направленных на активизацию деятельности молодёжи в этой сфере, особенно в высших учебных заведения республики.

Токарчук Д. М., Снігур В. Л.

Вінницький національний аграрний університет, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА І ВИКОРИСТАННЯ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ НА ВИРОБНИЦТВО БІОЕТАНОЛУ

Сучасний стан, в якому перебуває цукробуряковий підкомплекс України, надзвичайно складний. Така ситуація викликає глибоку стурбованість сільсько-господарських товаровиробників і переробників цукрових буряків через різкий спад виробництва цукру, значну втрату внутрішнього і зовнішнього ринків, помітне зменшення споживання цукру на душу населення. Аналіз сучасного стану виробництва цукрових буряків і цукру свідчить, що без кардинальних змін у діяльності цього важливого підкомплексу його відродження набуває досить проблематичного характеру. Виробництво цукрових буряків і цукру має важливе значення для розвитку економіки України. Ще одним шляхом є запровадження комплексної технології виробництва цукру з переробкою відходів на виробництво біоетанолу.

Метою даної статті є пошук шляхів вдосконалення організації виробництва цукрових буряків з подальшим використанням на виробництво цукру і біопалива.

Теоретичною базою статті є наукові праці вчених-економістів аграріїв, закони України, Укази Президента України, нормативні документи з питань розвитку досліджуваної галузі. Вихідні інформаційні матеріали для роботи були отримані з економічних довідників, статистичних збірників та інших джерел.

Питаннями дослідження розвитку та виробництва біопалива, в тому числі з цукрових буряків, займаються провідні вітчизняні та зарубіжні вчені: В. О. Дубровін, Г. Г. Гелетуха, Г. М. Калетнік, М. І. Кобець, Х. Штрубенхофф, Юрген Цеддіс, Фолькхард Ізермеєр та інші. Зважаючи на постійну зміну ринкової кон'юнктури, потребують постійного моніторингу і дослідження питання забезпечення біопаливного виробництва сировиною, яка є основою собівартості готового біопалива.

У нинішніх умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи, яка охопила всі напрями – економічний, управлінський, технологічний і соціальний, а також при вступі України до СОТ надзвичайно важливо досягти ефективного розвитку економіки країни, відповідного співвідношення вітчизняних і закордонних виробників і цим самим забезпечити нормальні макроекономічні показники розвитку економіки зростання життєвого рівня населення країни.

Однією з важливих складових АПК України, що може забезпечити її конкурентоздатність на зовнішньому ринку є цукробурякова галузь. Сучасний стан галузі зумовлює необхідність створення умов для забезпечення конкурентоспроможності продукції, що відповідає вимогам споживачів внутрішнього і зовнішнього ринків.

Бурякоцукрова галузь України нині перебуває в досить скрутному становищі: собівартість цукрових буряків і цукру стрімко зростає, а окупність – навпаки знижується. Нестабільність закупівельних цін на цукрові коренеплоди, їх штучне завищення або заниження спричиняють постійні зміни доходів, низьку рентабельність виробництва і, навіть, збитковість. Крім того, дана нестійкість породжує підвищення ризиковості виробництва цукрових буряків, а отже втрачається інтерес з боку сільгоспвиробників саме до даної галузі, що загрожує забезпеченості сировиною цукрової та біоетанольної галузі [5].

Таким чином, важливим є аналіз виробництва і використання цукрових буряків з урахуванням усіх перспектив економічного розвитку нашої держави.

Останніми роками виробництво і реалізація коренеплодів цукрових буряків перетворилися на збиткові. Зниження рентабельності виробництва обумовлена тим, що темпи зростання собівартості продукції випереджали темпи підвищення цін його реалізації.

Проблема підвищення ефективності виробництва досить складна. Ефективність виробництва культури в ринкових умовах забезпечується за рахунок реалізації заходів зі збільшення обсягів виробництва за рахунок збільшення врожайності та поліпшення якості продукції.

Основним завданням, крім заходів з підвищення врожайності й цукристості, на перший план виходить економія матеріально-грошових і трудових ресурсів на вирощуванні і збиранні коренеплодів цукрових буряків, що дасть зниження собівартості і на цій основі отримання максимального рівня рентабельності. В останні роки загальною тенденцією, що заважає розвитку галузі, є випередження темпів збільшення матеріальних витрат порівняно з темпами підвищення виробництва продукції.

Підвищення продуктивності цукрових буряків сприятиме не лише забезпеченню потреб цукру на внутрішньому ринку України, а і дасть можливість виробництва цукру для експорту. Крім того, з побічної продукції – меляси можна виробляти біоетанол або біогаз [2].

Для ефективного управління бурякоцукровою галуззю потрібен детальний аналіз собівартості виробництва цукру, але ці реальні дані приховуються виробниками, тому лише можна здогадуватися про дійсні витрати на виробництво цукру із цукрового буряку. Вважаємо, що собівартість продукції не повинна бути засекреченою як для науковців, так і для громадян й особливо для держави. За існуючих умов неможливо встановити достеменно структуру собівартості 1 т цукру, економічну ефективність його виробництва та відповідно держава ніколи не знатиме фактичного реального стану своєї економіки.

Щоб поліпшити економічні показники виробництва цукру, необхідно йти шляхом скорочення витрат на виробництво і транспортування сировини та організацію ефективного використання обладнання цукрового заводу, його енергетичної бази для переробки іншої сільськогосподарської продукції й сировини, а також відходів цукрового виробництва на біоетанол.

Для вибору найбільш ефективного варіанту цукрового виробництва потрібно визначити собівартість 1 т цукру-піску, 1 т цукру-рафінаду й цукру, що міститься в розчині після випарної станції (вміст сухих речовин 65–70 %) та у білій патоці, й зіставити із собівартістю 1 т цукру за комплексною технологією, що передбачає виробництво біоетанолу, а також визначити собівартість виробництва 1 дал спирту, 1 т біопалива тощо [1].

Таким чином, на базі цукрових заводів доцільно створювати спеціальні комбінати (агробізнес) з переробки сільськогосподарської сировини в інтересах національного господарства в конкретних адміністративних районах, які мали б стратегічне значення для України та орієнтувалися на:

1. Переробку цукрових буряків з виробництвом цукру-піску, сиропу та цукру-рафінаду; зниження вимог щодо нормативних втрат цукру при його виробництві.

2. Висушування жому з подальшим використанням його для виготовлення комбікормів для тваринництва. На підставі багаторічних середніх даних визначено, що із 25 кг сухих речовин, що знаходяться у 100 кг перероблюваного буряку, кристалізованого цукру-піску одержують близько 15 кг. Решта кількості сухих речовин – майже 10 кг, або 40 % від усіх сухих речовин буряку, – переходить у відходи, приблизно 5,5 кг, тобто більше половини з них залишається у жомі [1].

3. Використання відходів цукрового виробництва – меляси за трьома основними напрямками: 1) сільське господарство, 2) спиртова промисловість або виробництво біоетанолу; 3) дріжджова промисловість.

Комплексна технологія переробки цукрових буряків дає можливість:

- використання меляси для виробництва дешевого спирту або лимонної кислоти;

- як сировину для кондитерської промисловості використовувати сироп (вміст сухих речовин 65–75 %) та білу патоку;

- відтоки патоки при фугуванні утфелів (зелена, бура) можна використовувати для виробництва спирту з метою виготовлення біопалива для потреб автотранспорту, передусім сільського господарства;

- використовувати повністю всі складові частини меляси – сахарозу, що становить 60 % до маси сухих речовин, і частину амінокислот, яка засвоюється тваринами, а незасвоєні азотисті речовини й солі калію разом із гноем потрапляють на поля як добрива [6].

Зупинимося детальніше на виробництві біоетанолу з цукрових буряків. Варто зазначити, що вирощування та збирання цукрових буряків, призначених для переробки на етанол, не відрізняється від їх виробництва для продовольчих потреб. Величина попиту, як правило, визначається якісними їх параметрами та економічними показниками виробництва і збуту. Але, в Україні практично відсутнє промислове виробництво біоетанолу з цукрових буряків чи проміжних продуктів їх переробки. Поки що цукрові буряки та напівпродукти цукробурякового виробництва розглядають лише як перспективну сировину для виробництва біоетанолу.

Аналізуючи світовий досвід, слід визначити, що для виробництва біоетанолу в Україні потрібно інтенсивніше впроваджувати виробництво цукрових буряків, які можна переробляти безпосередньо на цукрових заводах в концентрований 25 % сироп з подальшою переробкою на спиртозаводах на біоетанол. Головним аргументом цього підходу це є оптимальне використання соку буряків, так само як максимізація спільних дій, які існують між створенням алкоголю і цукру. Дослідження багатьох вітчизняних вчених вказують на те, що в цьому випадку увагу слід звернути на підвищення врожайності та цукристості коренеплодів цукрових буряків шляхом створення нових високопродуктивних гібридів, якісною підготовкою насіння на насінневих заводах та вдосконаленням елементів технології вирощування [4].

Зменшення собівартості біоетанолу і, відповідно підвищення його конкурентоспроможності впливає технологія виробництва. Технологія виробництва біоетанолу складається з двох етапів: виробництво етанолу-сирцю та подальше його зневоднення (дегідратація). Для дегідратації етилового спирту використовують

азеотропну ректифікацію, адсорбцію на молекулярних ситах та випаровування через мембрану. Вибір оптимального обладнання і технології дозволить зменшити витрати на виробництво і оптимізувати ціну готової продукції.

Висновок. Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що проблеми цукробурякової галузі є гострими та актуальними. Однак, незважаючи на труднощі й проблеми, бурякоцукровий комплекс має перспективи розвитку та умови оптимізації площ посіву цукрових буряків та кількості працюючих цукрових заводів за рахунок випуску якісної конкурентоспроможної продукції і надання державної підтримки галузі.

З метою підвищення конкурентоспроможності продукції цукробурякового комплексу АПВ доцільно диверсифікувати його продукцію, не зупиняючись лише на виробництві цукру, а використовувати мелясу на біоетанол. Зокрема, це забезпечить виконання державної політики щодо збільшення виробництва біоетанолу для досягнення 5 % місткості його в бензині у 2015 та 7 % у 2016 роках.

Розвиток біоетанолової галузі сприятиме подоланню енергетичної залежності, скороченню безробіття і зміцненню економічного стану галузі сільського господарства.

Список використаних джерел:

1. Ткаченко Н. М. Шляхи подолання кризових явищ у цукровій промисловості / Н. М. Ткаченко, О. О. Ткаченко // Науковий журнал. «Економіка АПК». – 2009. – № 8.
2. Карпук Л. М. Перспективи виробництва біопалива з цукрових буряків / Л. М. Карпук // Науковий журнал. Білоцерківський національний аграрний університет. – 2009.
3. Мінаков І. А. Економіка сільського господарства / [І. А. Мінаков, Л. А. Сабетова, Н. І. Куликов та ін.]. – М.: Колос, 2000. – 328 с.
4. Сало О. С. Потенційні можливості біопалива в Україні [Електронний ресурс] / [О. С. Сало, Г. М. Бабарика, А. М. Слепцов та ін.]; Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/Vcnzapv/2010_9/162.pdf
5. Калетнік Г. М. Перспективи економічного зростання вітчизняного бурякоцукрового виробництва / Г. М. Калетнік // Вісник аграрної науки. – 2009. – № 11. – С. 68–70.
6. Наукові праці Національного університету харчових технологій. – К., 2010. – № 32.

Д. е. н. Чупіс А. В., Несветова С. В

Сумський національний аграрний університет, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСАД СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В АПК СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Економічна безпека України, незважаючи на її політичний вибір, не можлива без стабільної продовольчої безпеки, яка в свою чергу, може бути забезпечена тільки при умові сталого розвитку галузі АПК. Проблеми сталого розвитку

сільського господарства, розглядаються за класичною тріадою – урахування економічної, екологічної та соціальної складової. Доцільність такого підходу обумовлюється певною закономірністю, а саме, виробництво високоякісної сільськогосподарської продукції залежить від якості навколишнього середовища, при цьому сам процес виробництва негативно впливає на природні ресурси, що потребують захисту та відновлення. Саме в результаті інтенсивного ведення сільського господарства, за даними Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (ФАО), 60 % екосистем у світі деградовані або використовуються нерационально, а 75 % генетичного різноманіття сільськогосподарських культур втрачено.

В свою чергу проблема сталого розвитку АПК пов'язана з вирішенням соціальних задач розвитку сільських територій, що включають: створення гідних умов життя, подолання бідності, забезпечення населення робочими місцями, розвиток аграрних і несільськогосподарських галузей, фінансова підтримка економічно активної частини сільського населення, забезпечення доступу до культурних цінностей, освіти, медичного обслуговування тощо.

Українські вчені І. І. Лукінов, П. І. Гайдуцький, Б. М. Данилишин, А. С. Добряк, В. М. Третяк, М. А. Федоров, Ю. Г. Збарський, О. І. Гуторов, О. В. Ульянченко, досліджуючи стан і перспективи розвитку сільського господарства з позицій сталого розвитку, відзначають необхідність збалансованого розв'язання соціально-економічних проблем зі збереженням довкілля та природно-ресурсного потенціалу при отриманні найбільшої користі для життєдіяльності людини. Найважливішою складовою стабільного розвитку сільської спільноти є природні ресурси, особливо земля, отже засобом забезпечення цього розвитку має стати саме стале землекористування. На думку О. В. Ульянченка «У сільському господарстві сталість землекористування це не лише досягнення певного економічного ефекту, але й забезпечення соціального та екологічного розвитку регіону... це система земельних і суспільно-виробничих відносин, яка сприяє досягненню оптимального співвідношення між економічно доцільними й екологічно безпечними видами використання земель» [4, с. 127]. Стале землекористування визначене і закріплене законодавчо: «...стале землекористування – форма та відповідні до неї методи використання земель, що забезпечують оптимальні параметри екологічних і соціально-економічних функцій територій» [1].

Раціональне землекористування вимагає дотримання обґрунтованих розмірів ділянок, що знаходяться в обробітку. Так, В. Я. Месель-Веселяк зазначає, що «...невеликі розміри сільськогосподарських підприємств не забезпечують

раціонального використання системи технічних засобів. У зв'язку з цим для сільськогосподарських підприємств надзвичайно важливе значення має визначення оптимальних площ землі в обробітку». Розмір ріллі для будь-якої форми господарювання менше ніж 600 га в умовах інтенсифікації с/г виробництва, використовувати економічно неефективно і екологічно недоцільно. Господарства, що мають розміри землекористування від 52 до 93 га не мають перспектив розвитку [3, с. 14].

Усвідомлюючи необхідність запровадження сталого землекористування в АПК Сумської області, доцільно проаналізувати стан галузі, зосередивши увагу на проблемах використання земельних ресурсів. В області налічується 381 сільськогосподарське підприємство, 722 фермерських господарств (з яких 572 діючих), 50 великих і понад 100 дрібних підприємств переробної та харчової промисловості, понад 40 кооперативів, 150 тис. особистих селянських господарств. Зважаючи на розміри землекористування в господарствах області, враховуючи ранжування сільськогосподарських підприємств за розміром площ угідь (табл. 1), можна зробити висновки, що для переходу на основні принципи сталого землекористування є достатні передумови.

Таблиця 1. Розподіл діючих сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств Сумської області за розміром сільськогосподарських угідь

Площа сільськогосподарських угідь, га	Кількість підприємств	Відсотків до загальної кількості сільськогосподарських підприємств
10,1–20,0	1	0,29
20,1–50,0	1	0,29
50,1–100,0	3	0,9
100,1–500,0	80	23,46
500,1–1000,0	72	20,5
1000,1–2000,0	71	20
2000,1–3000,0	53	15,3
3000,1–4000,0	29	8,4
4000,1–5000,0	9	2,6
5000,1–7000,0	10	2,8
7000,1–10000,0	15	4,3
10000,1–15000,0	2	0,58
15000,1–200083+0,0	2	0,58
ВСЬОГО:	348	100 %

Джерело: розрахунки автора на основі даних Головного управління Держкомзему Сумської області.

Беззаперечно ефективно господарювання відбувається шляхом сталого розвитку. Раціональне використання земельних ресурсів в АПК визначається рівнем господарської діяльності з урахуванням показників екологічних обмежень,

направлених на попередження їх забруднення і деградації. У якості таких показників можна використати коефіцієнт екологічної стабільності та коефіцієнт антропогенного навантаження [2]. Розрахунок цих показників на земельні ресурси по Сумській області станом на 2012 р. подано у табл. 2.

Таблиця 2. Розрахунок коефіцієнта екологічної стабільності та коефіцієнта антропогенного навантаження Сумської області

Угіддя	Коефіцієнт екологічної стабільності угіддя (K_1)	Площа угіддя (P) тис. га	$K_1 \times P$	Бал угіддя Б	$P \times Б$
Забудована територія і дороги	0,00	88,4	0,00	5	442
Рілля	0,14	1227,4	171,84	4	4909,6
Лісосмуги	0,38	7,28	2,77	2	14,56
Фруктові сади, чагарники	0,43	28,9	12,43	4	115,6
Городи	0,50	28,5	14,25	4	114
Сіножаті	0,62	280,8	174,1	3	842,4
Пасовища	0,68	167,0	113,56	3	501
Ставки і болота	0,79	92,9	73,4	2	185,8
Ліси	1,00	462,02	462,02	2	924,04
ВСЬОГО	–	2383,2	1024,37	–	8049

Джерело: власні розрахунки автора.

Коефіцієнт екологічної стабільності Сумської області становить:

$$K_{\text{ек.ст.}} = 1024,37/2383,2 = 0,42.$$

Коефіцієнт антропогенного навантаження Сумської області становить:

$$K_{\text{ан.нав.}} = 8049/2383,2 = 3,38.$$

Отримані дані дозволяють визначити наскільки великий вплив на стан довкілля несе в собі діяльність людини, у тому числі антропогенний вплив на земельні ресурси (табл. 3).

Таблиця 3. Класифікація ступенів антропогенного навантаження на земельні ресурси

Ступінь антропогенного навантаження	Бал	Категорія земель
Найвищий	9	Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення
Дуже високий	8	Землі сільськогосподарського призначення
Високий	7	Землі житлової та громадської забудови
Між середнім та високим	6	Землі водного фонду
Середній	5	Землі історико-культурного призначення
Між низьким та середнім	4	Землі рекреаційного призначення
Низький	3	Землі оздоровчого призначення
Дуже низький	2	Землі лісового фонду
Найнижчий	1	Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення

Отриманий в результаті розрахунків коефіцієнт навантаження $K_{ан.нав}=3,38$ знаходиться між низьким та середнім рівнем антропогенного тиску, що є позитивним фактором. Розраховані показники дозволяють стверджувати – в області є досить гарні передумови для розвитку сталого землекористування, а відповідно виробництва екологічно чистої продукції рослинництва, розвитку рекреаційних територій та зеленого туризму.

При впровадженні сталого землекористування виникає необхідність прийняття рішень, спрямованих на використання у господарствах різних форм власності методів біологічного землеробства, принаймні таких прийомів ведення господарської діяльності, що гарантували б високу якість продукції і стійкий розвиток сільського господарства. До таких рішень слід віднести: оптимізацію сільськогосподарського землекористування шляхом виведення з інтенсивного обробітку малопродуктивних і деградованих земель, удосконалення структури сільськогосподарських угідь та активізацію державної підтримки заходів, спрямованих на охорону земель і відтворення родючості ґрунтів.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про землеустрій від 22.05.2003 № 858-IV // Офіційний вісник України № 25. – С. 122.
2. Кривов В. М. Екологічно безпечне землекористування Лісостепу України. Проблеми охорони ґрунтів / В. М. Кривов. – 2-ге вид., доп. – К.: Урожай, 2008. – 303 с.
3. Месель-Веселяк В. Я. Оптимальні розміри сільськогосподарських формувань промислового типу в Україні / В. Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2008. – № 3. – С. 14.
4. Ульянченко О. В. Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки України: управлінський аспект / О. В. Ульянченко. – Суми: Довкілля, 2009. – 383 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ОСВІТНІХ НОВАЦІЙ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ФОРМУВАННІ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Капацина А. О.

Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МЕНЕДЖЕРІВ КОМЕРЦІЙНИХ СТРУКТУР

В епоху ринкової економіки на підприємствах, організаціях та установах стала надзвичайно актуальною потреба в висококваліфікованих фахівцях, які здатні самостійно вирішувати більшість складних багатокрокових бізнес-задач без допомоги керівників вищої ланки. Тобто, комерційним структурам потрібні спеціалісти з високорозвиненими професійними компетенціями.

Існує велика кількість різних визначень компетенцій [4; 5; 7–8]. Але більшість дефініцій – це варіації двох тем, які відрізняються лише джерелами походження. 1) Опис робочих завдань або очікуваних результатів роботи. Ці описи ведуть своє походження від національних систем навчання, таких як National / Scottish Vocational Qualifications і Management Charter Initiative (MCI). У цих системах компетенції визначаються, як «здатність менеджера діяти у відповідності зі стандартами, прийнятими в організації» (MCI, 1992). 2) Опис поведінки. Ця тема виникла в діяльності дослідників і консультантів, що спеціалізуються в галузі ефективного управління. Різні визначення поведінкової компетенції – це різні варіації одного по суті визначення: «компетенція – це основна характеристика особистості, власник якої здатний домогтися високих результатів у роботі» (Klemp, 1980).

Конкретна варіація визначення компетенції зазвичай доповнюється вказівкою на те, які якості включає основна характеристика. Наприклад, до визначення компетенції часто додаються мотиви, особливості характеру, здібності, самооцінка, соціальна роль, знання, які особистість використовує в роботі (Boyatzis, 1982).

Різноманітність варіантів визначення вказує на те, що хоча компетенція складається з багатьох особистісних параметрів (мотивів, особливостей характеру, здібностей і т. д.), але всі ці параметри можна виявити і оцінити по тому, як веде себе особистість. Наприклад: комунікаційні здібності повністю виявляються в тому, наскільки ефективно менеджер веде переговори, як він впливає на людей і як працює в команді. Поведінкова компетенція описує дії людей,

спостережувані тоді, коли ефективно працюючі виконавці виявляють особисті мотиви, риси характеру і здібності в процесі вирішення завдань, які ведуть до досягнення потрібних результатів у роботі.

Нам близька модель компетенції, яку схематично можна зобразити таким чином.

Рис. 1. Модель професійної компетенції

Професійні знання – це сукупність теоретичних наукових відомостей і понять, а також обізнаність у певній сфері діяльності, необхідні для якісного виконання посадових обов’язків з метою досягнення результатів у професійній або службовій сфері.

Професійні вміння – освоєний суб’єктом спосіб виконання дії, що забезпечується сукупністю набутих знань і навичок. Формується шляхом вправ і створює можливість виконання дії не тільки в звичних, але і в умовах, що змінилися.

Професійні навички – діяльність, сформована шляхом повторення і доведення до автоматизму. Всякий новий спосіб дії, протікаючи спочатку як деякий самостійне, розгорнуте і свідоме, потім в результаті багаторазових повторень може здійснюватися вже в якості автоматично виконуваного компонента діяльності.

Професійні установки – це система орієнтацій суб’єкта професійного розвитку на соціальні вимоги з присвоєння професійної діяльності, психологічна готовність до вирішення специфічних вікових завдань входження у світ професій. Професійні установки виражають собою особистісну активність суб’єкта діяльності і відносяться до смисловим установкам, які виникають у ході загального та професійного розвитку. За своїми психологічними механізмами професійні установки діють на основі мотивації досягнення, виступаючи в якості ієрархічно більш високого рівня, ніж професійні наміри і професійні рішення. Важливу роль при їх реалізації в професійній поведінці грають прогнозування суб’єктом професійного розвитку успішності (чи неуспішності) своїх спроб професійної інтеграції з соціумом, з одного боку, і оцінка ним своїх цінностей, з іншого. Вони також тісно пов’язані з емоційними станами; зокрема, успішний

професійний розвиток здійснюється в більшості випадків за підтримки емоцій стеничного кола (старанність, честолубство, рішучість).

Модель компетенцій – набір ключових компетенцій, які роблять фахівця здатним виконувати свою роботу на належному рівні. Кожна організація прагне розробити власну модель компетенцій для менеджерів різних структурних підрозділів. Компетенції можна згрупувати в кластери. На наведеній нижче схемі зображено кластер, який включає в себе споріднені компетенції, а також поведінкові індикатори, об'єднані в схожі групи. Поведінкові індикатори – це стандарти поведінки, котрі проявляються в діях фахівця, який має конкретну професійну компетенцію.

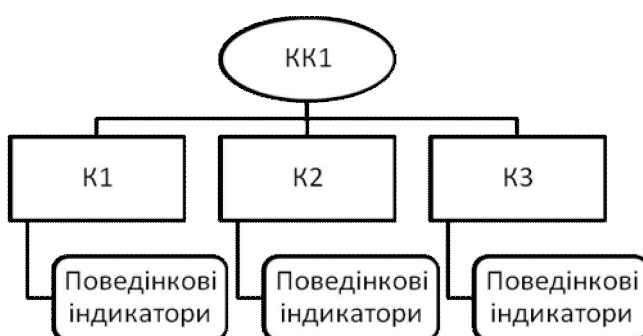

Рис. 2. Модель кластера компетенцій

Таким чином, до моделі компетенцій, на нашу думку, входять професійні знання, вміння, навички та професійні установки. Компетенції можна згрупувати в кластери. Про розвиненість компетенцій свідчать поведінкові індикатори, які можна виявити, спостерігаючи за роботою фахівця.

Список використаних джерел

1. Базаров Т. Ю. Методы оценки управленческого персонала государственных и коммерческих структур / Т. Ю. Базаров, Х. А. Беков, Е. А. Аксенова. – М., 2000.
2. Баллантайн И. Центры Оценки и Развития / И. Баллантайн, Н. Пова: пер. с англ. – М.: НІРРО, 2003.
3. Иванова С. В. Формирование профиля кандидата на основе стратегических и текущих целей организации / С. В. Иванова // Справочник по управлению персоналом. – 2002. – № 10.
4. Миллс Р. Карманный справочник по компетенциям / Р. Миллс. – М.: НІРРО, 2004.
5. Спенсер-мл. Лайл М. Компетенции на работе / Лайл М. Спенсер-мл., Сайн М. Спенсер: пер. с англ. – М.: НІРРО, 2005. – 265 с.
6. Страдвик Л. Центры оценки и развития. Тренинг наблюдателей. Сборник упражнений для обучения наблюдателей, ролевых игроков и экспертов / Л. Страдвик: пер. с англ. – М.: НІРРО, 2003. – 270 с.
7. Чуркина М. Управленческая эффективность руководителя / М. Чуркина, Н. М. Жадько. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2009.
8. Базаров Т. Ю. Компетенции будущего: Квалификация? Компетентность (критерии качества)? [Электронный ресурс] / Т. Ю. Базаров. – Режим доступа: http://www.tltsu.ru/publectures/lecture_06.html

ЗМІСТ

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ

<i>Дем'янюк А. В.</i> Бюджетний процес в контексті збалансування соціально-економічного розвитку регіону	3
<i>Диденко Ю. С., Лепехина Д. А.</i> Современное состояние регионального рынка недвижимости на примере Ростовской области	5
<i>Котова Л. А.</i> Геоустойчивый подход к управлению пространственной неоднородностью Еврорегиона «Донбасс»	8
<i>Макаренко С. М., Олійник Н. М.</i> Сучасні підходи до оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів	13
<i>Нагимов А. Р.</i> Анализ тенденций регионального развития Республики Татарстан.....	17
<i>Порецкова К. В.</i> Формирование инновационных стратегий промышленных предприятий Саратовской области, как фактор развития их технической базы	20
<i>Романець І. В.</i> Дослідження передумов створення бізнес-інкубатору як ядра технологічного парку для удосконалення соціально-економічного розвитку Вінницької області	24
<i>Севка В. Г.</i> Концептуальні засади реформування системи управління доступним житлом в регіоні	29
<i>Чекалова Н. Е.</i> Методичні підходи до аналізу та оцінки галузевих ризиків	32

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ НОВОЇ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

<i>Бреус В. В.</i> Управління інвестиційною діяльністю банку	38
<i>Головань С. И., Родионов А. Р.</i> Инновационный маркетинг как неотъемлемый инструмент предпринимательства	40
<i>Головатюк Д. О.</i> Экономическая оценка эффективности вложения инвестиций в функциональные продукты питания	44
<i>Малярова С. В.</i> Інноваційна політика інвестиційної діяльності, сучасний аспект.....	47
<i>Мямлин С. В., Гридасова А. В.</i> Актуальность совершенствования методов оценки инновационной деятельности на железнодорожном транспорте	50
<i>Перцев С. Б.</i> Инновационная модель регионального экономического развития	52
<i>Смирнова Т. А., Голей Ю. М.</i> Проблеми впровадження інновацій на виробничих підприємствах України	58
<i>Черненко О. Л.</i> Науково-методичні засади обчислення обсягів інвестиційних ресурсів для інтенсивного розвитку економіки	60

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА ПРІОРИТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У НОВІЙ ЕКОНОМІЦІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Хованов Д. П. Изменение организационной культуры в динамично развивающемся предприятии 63

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ. ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТНОЇ ТА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Баско О. В., Ким Т. В. Мониторинг предприятий реального сектора экономики как фактор минимизации рисков кредитной организации 69

Доброрез О. Г. Інституціоналізація співробітництва банків та страхових компаній у процесі управління кредитним ризиком..... 71

Малярова С. В. Проблеми та перспективи іпотечного кредитування в Україні 74

Шемякова А. С. Повышение эффективности государственного регулирования в сфере земельного налогообложения 77

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА СТАТИСТИЧНОЇ ОБРОБКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Андреева Г. І. Сучасний підхід до аналізу власного капіталу підприємства..... 81

Пархоменко О. П., Ліндер Є. О. Організація та ведення обліку виробничих запасів на підприємстві..... 83

МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ. ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ТЕОРІЇ ТА ЕКОНОМІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Койбічук В. В. Принципи розробки узагальнюючого показника конкурентоспроможності банків з використанням нечітких методів 86

Лютьов О. В., Шинкаренко О. А. Прогнозування інноваційної активності підприємств Сумської області..... 88

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ. ЯКІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА СТАЛИЙ ЕКОЛОГОЗБЕРЕГАЮЧИЙ РОЗВИТОК

Лябушева А. А., Кабанова Ю. В., Костроміна А. Ю. Исследование экологического поведения молодежи региона посредством онлайн-анкетирования 91

Токарчук Д. М., Снігур В. Л. Перспективи виробництва і використання цукрових буряків на виробництво біоетанолу 97

Чупіс А. В., Несветова С. В. Впровадження засад сталого землекористування в АПК Сумської області 101

ПЕРСПЕКТИВИ ОСВІТНІХ НОВАЦІЙ ТА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ФОРМУВАННІ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Капаціна А. О. Модель професійної компетенції менеджерів комерційних структур..... 106

Наукове видання

Мови видання: українська, російська

Збірник наукових праць
VI Міжнародної науково-практичної конференції

«ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
НОВОЇ ЕКОНОМІКИ XXI СТОЛІТТЯ»

Рівне · 19–20 грудня 2013 р.

У двох томах

Том 2. Перспективи наукових досліджень
у формуванні нової економіки

Окремі доповіді друкуються в авторській редакції

Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Відповідальний редактор Біла К. О.
Технічний редактор Єпішко М. Г.
Оригінал-макет Єпішко М. Г.

Здано до друку 23.12.13. Підписано до друку 23.12.13.
Формат 60x84¹/₁₆. Спосіб друку – різнограф.
Ум. др. арк. 5,97. Тираж 100 пр. Зам. № 1213-03.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 3618 від 6.11.09р.

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Поштова адреса: Україна, 49087, м. Дніпропетровськ, п/в 87, а/с 4402

тел. +38 (067) 972-90-71

www.confcontact.com
e-mail: conf@confcontact.com

